

**Ministerstwo
Rozwoju
Regionalnego**

PROGRAM OPERACYJNY ROZWÓJ POLSKI WSCHODNIEJ 2007 – 2013

WSTĘPNY PROJEKT

Opracowany

*w Departamencie Polityki Regionalnej Ministerstwa Rozwoju Regionalnego
we współpracy z przedstawicielami województw Polski Wschodniej*

Obecny zakres Priorytetów i Działań stanowi Pierwszy Wstępny Projekt Programu. Ostateczny zakres PO „RPW” uzależniony będzie od przebiegu konsultacji społecznych oraz negocjacji z Komisją Europejską.

Warszawa, 9 marca 2006 r.

Spis treści

<i>Wstęp</i>	4
1. Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej	5
1. Polska Wschodnia – delimitacja obszaru	5
2. Ogólna charakterystyka	5
3. Uwarunkowania zewnętrzne	6
4. Uwarunkowania wewnętrzne	8
5. Zróżnicowania międzywojewódzkie w Polsce Wschodniej.....	15
6. Analiza SWOT – mocne i słabe strony, szanse i zagrożenia Zróżnicowania międzywojewódzkie w Polsce Wschodniej	17
. Gospodarka i innowacyjność	17
. Społeczeństwo, kapitał ludzki	18
. Infrastruktura, przestrzeń, środowisko przyrodnicze	19
2. Strategia rozwoju – synteza	20
1. Cele programu i ich zgodność z krajowymi dokumentami programowymi i regulacjami unijnymi.....	20
2. Wskaźniki	22
3. Priorytety realizowane w ramach Programu Operacyjnego	23
Priorytet I: Nowoczesna gospodarka	24
Priorytet II: Miejskie ośrodki wzrostu	29
Priorytet III: Drogi wojewódzkie	32
Priorytet IV: Pomoc techniczna.....	34
4. Komplementarność z Działaniami finansowanymi z EFRROW oraz EFR	36
5. Plan finansowy	37
6. System wdrażania	41
Załączniki:	42
1. Indykatorywna lista dużych projektów	42
2. Pomoc publiczna dla województw	43
1. Dotychczas udzielona pomoc publiczna	43
. Województwo lubelskie	43
. Województwo podkarpackie	51
. Województwo podlaskie	62
. Województwo świętokrzyskie	67

. Województwo warmińsko - mazurskie	70
2. Indykatywna lista programów pomocy publicznej	78
3. Ocena <i>ex-ante</i>	79
4. Ocena przewidywanego wpływu Programu na środowisko	80
5. Sprawozdanie z przeprowadzonych konsultacji społecznych.....	81
<i>Uzupełnienie Programu – Dokument krajowy</i>	82
1. Informacja o Działaniach realizowanych w ramach Priorytetów Programu.....	82
Priorytet I: Nowoczesna gospodarka	82
Priorytet II: Miejskie ośrodki wzrostu	92
Priorytet III: Drogi wojewódzkie	97
Priorytet IV: Pomoc techniczna	99
2. Kryteria wyboru projektów	105
3. Szacunkowa tabela finansowa wg Priorytetów i Działań w podziale na lata.....	106
4. Szacunkowa tabela możliwości zapewnienia współfinansowania	107
5. Plan inwestycyjny	108

Wstęp

Przystąpienie Polski do Unii Europejskiej uwydatniło problem zróżnicowań rozwoju między państwami leżącymi na jednym kontynencie i zróżnicowań międzyregionalnych, tak w skali państw, jak i w skali całej Wspólnoty. Pogłębianie integracji gospodarczej w Europie, korzystne dla państw i regionów lepiej rozwiniętych, stwarza jednocześnie szereg zagrożeń dla regionów słabiej rozwijających się i peryferyjnych. Zagrożenia te to utrwalający się niższy poziom życia mieszkańców, brak bodźców do zainicjowania procesów trwałego rozwoju, mała aktywność społeczna i przedsiębiorczość. W regionach takich niewykorzystany pozostaje ich wewnętrzny potencjał wzrostu. Z upływem lat zwiększa się dystans między nimi a lepiej rozwiniętymi obszarami. W dłuższej perspektywie narastanie nadmiernych dysproporcji rozwojowych między regionami jest niekorzystne dla rozwoju społeczno-gospodarczego całego kraju i wspólnego rynku europejskiego.

W Unii Europejskiej regionami peryferyjnymi, w których występują wszystkie te zagrożenia, są województwa Polski Wschodniej. Cechuje je niski poziom życia mieszkańców, mała dynamika rozwoju gospodarczego, słabo rozwinięta i niewłaściwie ukierunkowana infrastruktura komunikacyjna, niedostatek czynników wzrostu. Skuteczne przeciwdziałanie tym zagrożeniom i odwrócenie niekorzystnych trendów wymaga pomocy ze strony państwa i skorzystania z instrumentów, których dostarcza polityka spójności Unii Europejskiej. Jednocześnie polityka regionalna prowadzona przez państwo powinna stymulować prorozwojowe działania podejmowane przez same regiony.

Kierując się tymi przesłankami rząd wystąpił z inicjatywą opracowania Programu Operacyjnego *Rozwój Polski Wschodniej* na lata 2007-2013 jako dodatkowego instrumentu wsparcia procesów rozwojowych w województwach Polski Wschodniej. Rząd pozyskał na ten cel specjalną pulę środków finansowych z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego. Dodatkowe środki finansowe na współfinansowanie Programu wyasygnowane zostały z przeznaczonych dla Polski funduszy strukturalnych.

Program Operacyjny *Rozwój Polski Wschodniej* jest komplementarny wobec regionalnych programów operacyjnych, które przygotowały same województwa, i wobec sektorowych programów operacyjnych: *Konkurencyjna Gospodarka, Infrastruktura i Środowisko, Kapitał Ludzki* oraz innych programów współfinansowanych przez Unię Europejską. W ramach Programu realizowane będą duże inwestycje i przedsięwzięcia, stwarzające podstawy do zainicjowania procesów trwałego rozwoju województw Polski Wschodniej. Jego priorytety wpisują się w założenia odnowionej Strategii Lizbońskiej postulującej rozwój gospodarki opartej na wiedzy.

Program powstał we współpracy Ministerstwa Rozwoju Regionalnego z samorządami województw Polski Wschodniej. Został poddany szerokim konsultacjom, w których brały udział samorzady terytorialne, instytucje, organizacje gospodarcze i społeczne, gremia naukowe z Polski Wschodniej.

Działanie Programu nie zakończy się w roku 2013 wraz z końcem perspektywy finansowej Unii Europejskiej. Dla Polski Wschodniej lata 2007-2013 będą okresem wdrażania projektów infrastrukturalnych i innych projektów rozwojowych z zakresu rozwoju zasobów ludzkich, przedsiębiorczości i innowacyjności. Następne siedem lat poświęcone będzie wdrażaniu projektów i uruchomieniu inwestycji przemysłowych i gospodarczych zapewniających trwały wzrost województw Polski Wschodniej i odsuwających w przeszłość jej dzisiejsze społeczne i ekonomiczne pozostawanie w tyle za innymi regionami Polski i Unii Europejskiej.

1. Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej

1. Polska Wschodnia – delimitacja obszaru

Zróznicowanie poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego w Polsce uwarunkowane jest położeniem geograficznym danego obszaru, jego naturalną zasobnością oraz czynnikami historycznymi. Podczas, gdy na obszarach stanowiących dziś zachodnie województwa Polski w XIX i na początku XX wieku następował intensywny rozwój gospodarczy, powstawał przemysł, infrastruktura i wprowadzano nowoczesne metody gospodarowania w rolnictwie, gospodarka obecnej Polski Wschodniej opierała się głównie na tradycyjnym rolnictwie, nie generującym bodźców dla intensywnego rozwoju gospodarczego. Historyczne uwarunkowania do tej pory znajdują odzwierciedlenie w poziomie rozwoju poszczególnych sektorów gospodarki Polski Wschodniej w porównaniu z resztą kraju, w poziomie rozwoju infrastruktury, a także w podejściu do przedsiębiorczości.

Granica między uważaną za bardziej rozwiniętą pod względem gospodarczym zachodnią częścią Polski a pozostającą za nią w tyle Polską Wschodnią nie jest ostra. Umownie za taką granicę można przyjąć linię Wisły z odchyleniem na zachód w przypadku województwa świętokrzyskiego i południowej części województwa mazowieckiego, z wyłączeniem strefy wpływów Warszawy.

Na obszarze wymagającym szczególnego wsparcia leżą w całości województwa:

- lubelskie,
- podkarpackie,
- podlaskie,
- świętokrzyskie,
- warmińsko-mazurskie.

Obszar ten będzie objęty działaniami programu.

Poza omawianymi 5 województwami Polski Wschodniej pozostają zbliżone do nich pod względem poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego wschodnie, północno-wschodnie i południowe obszary województwa mazowieckiego.

2. Ogólna charakterystyka

Omawiany obszar zajmuje powierzchnię 99.045 km kw., co stanowi 31,6% powierzchni Polski. Spośród pięciu województw Polski Wschodniej cztery są województwami przygranicznymi. Graniczą one z Rosją, Litwą, Białorusią, Ukrainą i Słowacją.

Obszar Polski Wschodniej charakteryzuje się dość dużym zróżnicowaniem fizjogeograficznym i gospodarczym. Na północy województwo warmińsko-mazurskie jest województwem nadmorskim, nizinnym, leżącym w przeważającej części na obszarze pojezierzy, natomiast na południu województwa świętokrzyskie i podkarpackie leżą na obszarach górskich i wyżynnych, co pociąga za sobą odmienny charakter ich zagospodarowania i odmienne perspektywy rozwoju. Z kolei zróżnicowanie gospodarcze wynika nie tylko z odmiennych warunków geograficznych, ale także wspomnianych wyżej przyczyn historycznych i zróżnicowań polityki gospodarczej w przeszłości.

W Polsce Wschodniej mieszka 8,2 mln ludności, tj. 21,5% tj. ogółu mieszkańców kraju. Spośród pięciu województw mniej zaludnione są województwa warmińsko-mazurskie i podlaskie. Wyraźne są tendencje depopulacyjne: przyrost naturalny obszaru jako całości jest

ujemny i trwa powolny odpływ ludności do innych województw. W latach 1996-2004 liczba ludności Polski Wschodniej zmalała o 150 tysięcy.

Ludność Polski Wschodniej jest najbardziej w kraju zróżnicowana etnicznie i kulturowo. Mieszkają tu mniejszości narodowe: litewska, białoruska, ukraińska, tatarska. Te grupy ludności kultywują swoją kulturę, obyczaje i religie. Polska Wschodnia wyróżnia się także bogactwem lokalnych obyczajów oraz dziedzictwem przeszłości, znajdującym wyraz w dużej ilości zabytków i miejsc pamięci narodowej.

Obszar Polski Wschodniej charakteryzuje się wysokimi walorami przyrodniczymi. Obszary prawnie chronione zajmują 3,9 mln ha, co stanowi 38,4% ogólnej powierzchni obszarów prawnie chronionych w Polsce. O walorach tych decydują zwłaszcza kompleksy jezior i lasów w części północnej, kompleksy przyrodniczo-turystyczne bagien nadbiebrzańskich, Puszcza Białowieska, w centrum – Pojezierze Łęczyńsko-Włodawskie, a na południu – Rostocze, Góry Świętokrzyskie i Bieszczadzki Park Narodowy.

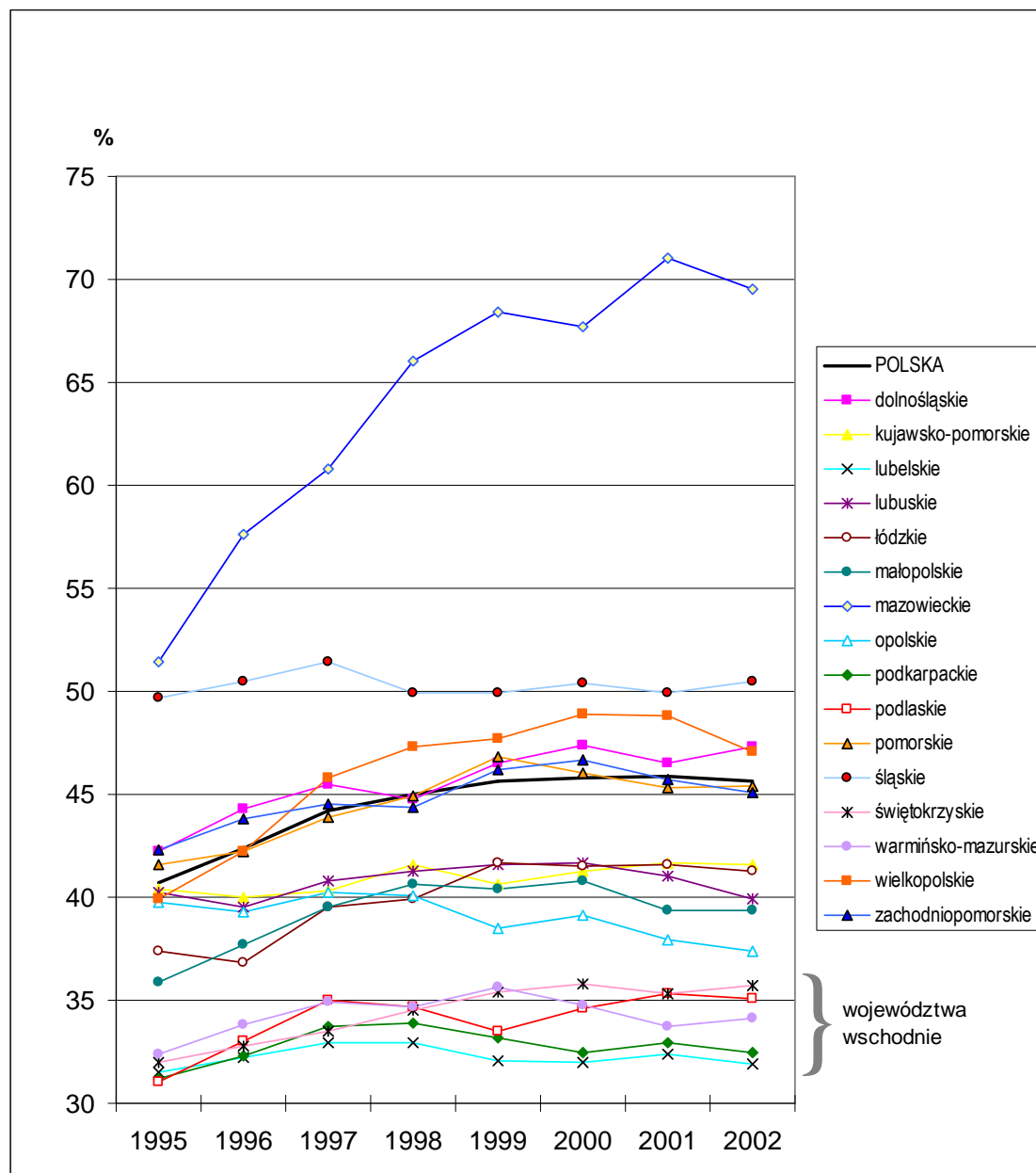
Zróżnicowanie fizjogeograficzne i społeczno-ekonomiczne województw Polski Wschodniej może być podstawą do prognozowania przyszłego rozwoju w oparciu o endogeniczne zasoby tego obszaru, z wykorzystaniem dziedzictwa polityki gospodarczej prowadzonej w minionych okresach.

3. Uwarunkowania zewnętrzne

Województwa Polski Wschodniej należą do najuboższych w Polsce i w Unii Europejskiej. W latach 90-tych obszar ten rozwijał się relatywnie wolniej niż reszta kraju, co sprawiło, że zróżnicowania międzyregionalne w relacji wschód-zachód zwiększyły się. Przyczyną jest wysoki udział stosunkowo mało wydajnego rolnictwa w gospodarce, utrata dotychczasowej bazy ekonomicznej w wyniku procesów restrukturyzacyjnych, takich jak redukcja przemysłu hutniczego i zbrojeniowego (województwa podkarpackie i świętokrzyskie), likwidacja państwowych gospodarstw rolnych (województwo warmińsko-mazurskie), a także mały dopływ kapitału inwestycyjnego z zewnątrz.

Przed przystąpieniem do Unii Europejskiej województwa Polski Wschodniej otrzymywały znacząco mniej (nawet ponad 10-krotnie w przypadku województwa świętokrzyskiego) środków przedakcesyjnych w porównaniu z województwami leżącymi na zachodzie kraju. Wynikało to z priorytetów unijnych, uwzględniających w pierwszym rzędzie rozbudowę przejść granicznych i połączeń komunikacyjnych na granicy z Polską oraz z preferowania tzw. lokomotyw rozwoju, czyli dużych aglomeracji. Problem ograniczonej dostępności do środków wsparcia UE wystąpił również w okresie 2004-2006 ze względu na realizację priorytetów sektorowych, koncentrujących się na dużych inwestycjach z zakresu transportu i ochrony środowiska w zachodniej i centralnej części kraju.

Wykres 1. Produkt krajowy brutto (PKB) na 1 mieszkańca w relacji do średniej w Unii Europejskiej (25)

Po 1989 roku szersze otwarcie granic i wprowadzenie ułatwień w ich przekraczaniu wywołało impulsy rozwojowe na terenach leżących bezpośrednio przy granicy, zwłaszcza związane z rosnącą wymianą transgraniczną, tranzytem i handlem przygranicznym. W wyniku wejścia Polski do Unii Europejskiej nastąpiło ponowne zaostrzenie procedur przekraczania wschodniej granicy kraju, co osłabiło pozytywne oddziaływanie tego czynnika na rozwój obszarów przygranicznych. Jednakże fakt, iż wschodnia granica państwa jest częściowo granicą zewnętrzną Unii, stwarza nowe perspektywy dla obszaru przygranicznego, związane z rozbudową przejść granicznych, obsługą ruchu osobowego i towarowego, a także prowadzeniem przygranicznej działalności gospodarczej. Na obszarze Polski Wschodniej znajduje się 15 drogowych i 10 kolejowych przejść granicznych. Przejścia graniczne w Polsce Wschodniej zlokalizowane są średnio co 50 km, podczas gdy na granicy zachodniej co 20 km. O zwiększeniu liczby przejść decydują jednak w pierwszym rzędzie względy polityczne.

W wyniku rosnącej wymiany towarowej między państwami Unii Europejskiej, ale także państw Unii Europejskiej z innymi państwami Europy wschodniej i południowo-wschodniej, obszar Polski Wschodniej staje się obszarem tranzytowym dla wymiany towarowej wschód-zachód i północ-południe. Do najważniejszych połączeń komunikacyjnych należą drogi:

- a. E30 Berlin-Warszawa-Moskwa,
- b. E40 Berlin-Kraków-Kijów,
- c. E67 Praga-Warszawa-Helsinki,
- d. E371 Warszawa-Koszyce,
- e. E372 Warszawa – Lwów,

oraz odpowiadające im linie kolejowe.

Coraz wyraźniej rysuje się potrzeba usprawnienia połączeń komunikacyjnych północ-południe jako odpowiedź na rosnącą wymianę towarową państw nadbałtyckich i skandynawskich z Rosją, Ukrainą, państwami Europy południowo-wschodniej i Bliskiego Wschodu. Rozwój wymiany handlowej w relacji północ-południe Europy może więc być szansą stworzenia pasma rozwoju gospodarczego w Polsce Wschodniej. Niezależnie od powiązań zewnętrznych obszar Polski Wschodniej wymaga wzmocnienia wewnętrznych powiązań komunikacyjnych, zarówno wzdłuż osi północ-południe, jak i z centrum kraju.

Przystąpienie Polski do Unii Europejskiej przełoży się także na warunki gospodarowania w rolnictwie Polski Wschodniej, co ma istotne znaczenie ze względu na duży udział rolnictwa w gospodarce tego obszaru. Z jednej strony na skutek uczestnictwa we Wspólnej Polityce Rolnej i możliwości skorzystania ze środków unijnych może nastąpić wzrost dochodów gospodarstw rolnych i rozwój obszarów wiejskich, z drugiej – utrzymanie niskiego, w porównaniu z krajami, które wcześniej należały do Unii, poziomu dofinansowania polskiego rolnictwa będzie obniżało konkurencyjność polskich produktów rolnych. Dodatkowo niesprzyjające regulacje prawne, w tym limitowanie produkcji w dziedzinach związanych ze specjalizacją regionalną, mogą hamować rozwój dochodowych rodzajów produkcji rolnej i przetwórstwa rolno-spożywczego, takich jak np. mleczarstwo, cukrownictwo, uprawa tytoniu. Wyższa – na skutek wyższych dopłat bezpośrednich – konkurencyjność rolnictwa państw Europy Zachodniej, wspierana środkami politycznymi przez rządy tych państw, może znacznie utrudnić zdobycie rynków zbytu tak na zachodzie, jak i na wschodzie Europy.

Współpraca zagraniczna. Województwa Polski Wschodniej prowadzą współpracę z innymi regionami Unii Europejskiej i spoza Unii, w ramach euroregionów i innych struktur transgranicznych. Województwa mają podpisane porozumienia o współpracy z kilkudziesięciu regionami w Europie, Rosji zauralskiej, Gruzji, Chinach, Kanadzie. Współpracują także z regionami zagranicznymi w ramach euroregionów: Bug, Karpaty, Niemen, Puszcza Białowieska i Bałtyk.

4. Uwarunkowania wewnętrzne

Poziom i warunki życia mieszkańców Polski Wschodniej są niższe niż mieszkańców innych części kraju. Pod względem wysokości miesięcznych dochodów rozporządzalnych na osobę w gospodarstwach domowych województwa Polski Wschodniej znajdują się na ostatnich miejscach. Dochody mieszkańców województw Polski Wschodniej są o 10-20% niższe niż średnia krajowa. Pod względem liczby samochodów osobowych na 1000 ludności województwa Polski Wschodniej lokują się na końcu listy województw. Z kolei liczba osób

korzystających ze świadczeń pomocy społecznej na 10 tysięcy ludności przekracza średnią krajową. W latach 1999-2003 dystans między Polską Wschodnią a pozostałą częścią kraju powiększył się.

Wskaźnik aktywności ekonomicznej ludności kształtuje się na poziomie średniej krajowej wynoszącej 54,7%, lecz niejednolicie w różnych województwach. Bardziej aktywni zawodowo są mieszkańcy województw lubelskiego, podkarpackiego i podlaskiego, mniej – świętokrzyskiego i warmińsko-mazurskiego.

Na obszarze Polski Wschodniej występują duże różnice w stopie bezrobocia. W województwie warmińsko-mazurskim jest ona najwyższa w kraju i wynosi 29,2%, podczas gdy województwo podlaskie ze stopą bezrobocia 16,1% należy do najsłabiej dotkniętych tym zjawiskiem w kraju. Można to tłumaczyć stosunkowo wysokim zatrudnieniem w rolnictwie tam, gdzie jest ono rozdrobnione i tradycyjne, a także ukrytym bezrobociem w tym sektorze gospodarki.

Gospodarka. Polska Wschodnia wytwarzała w 2003 roku 16,0% produktu krajowego brutto. Jest to wskaźnik dwukrotnie niższy w proporcji do udziału w powierzchni i liczbie ludności kraju. W roku 1996 Polska Wschodnia wytwarzała 16,7% PKB, tak więc w ciągu 8 lat mieliśmy tu do czynienia z trendem malejącym. W tym samym okresie wystąpił także trend malejący wartości dodanej brutto wytwarzanej w Polsce Wschodniej w stosunku do wartości krajowej. Wskaźniki procentowe są tu identyczne jak w odniesieniu do produktu krajowego brutto. W roku 2003 PKB na głowę mieszkańca w Polsce Wschodniej stanowił 74,2% PKB średniej krajowej.

W Polsce Wschodniej jako całości widoczna jest przewaga rolnictwa nad innymi sektorami gospodarki. Osoby pracujące w rolnictwie stanowią 30,2% ogółu pracujących, podczas gdy wskaźnik ten dla Polski wynosi 16,9%. Rolnictwo Polski Wschodniej, mimo iż zatrudnia znaczny odsetek mieszkańców, jest jednak stosunkowo mało wydajne. Generalnie, wydajność gospodarki Polski Wschodniej, mierzona wskaźnikami wartości dodanej brutto na jednego pracującego, jest najniższa w kraju. Tak więc postulatem do spełnienia dla Polski Wschodniej jest zarówno wzrost wydajności pracy, jak i wzrost zatrudnienia. W pierwszym przypadku pożądany efekt można osiągnąć w wyniku przesunięcia siły roboczej z niskoefektywnego sektora rolniczego do sektorów wysokoefektywnych, takich na przykład jak usługi rynkowe. W przypadku drugim rozważać można zwiększenie zatrudnienia na wsi w specjalistycznej, efektywnej lecz pracochłonnej produkcji rolniczej i hodowli.

Liczba przedsiębiorstw zarejestrowanych w rejestrze REGON, ilustrująca poziom aktywności ekonomicznej, jest w Polsce Wschodniej w przeliczeniu na 1000 mieszkańców niższa niż średnia krajowa. W Polsce Wschodniej wskaźnik ten wynosi 72,2, w kraju 93,7. Również pod tym względem dystans do średniej krajowej w latach 1995-2004 zwiększył się.

Obrazu niższego poziomu rozwoju gospodarczego Polski Wschodniej i mniejszej dynamiki rozwojowej w stosunku do całego kraju dopełnia wskaźnik nakładów inwestycyjnych w przeliczeniu na głowę mieszkańca. Podczas gdy średnio w kraju wyniósł on w 2004 roku 3155 złotych, w Polsce Wschodniej osiągnął wielkość 2176 złotych. W ciągu ostatnich lat dynamika inwestowania w Polsce Wschodniej przewyższyła jednak dynamikę ogólnokrajową, głównie na skutek szybszego wzrostu inwestycji sektora prywatnego w województwie warmińsko-mazurskim.

Istotnym ze względu na walory turystyczno-przyrodnicze Polski Wschodniej sektorem gospodarki jest turystyka. Widoczne jest to wyraźnie tylko w województwie warmińsko-mazurskim, w którym liczba osób korzystających z noclegów w obiektach turystycznych w przeliczeniu na liczbę mieszkańców jest o 30% wyższa od średniej krajowej. W pozostałych województwach wskaźnik ten jest niższy od średniej krajowej wynoszącej 412 na 1000 mieszkańców i kształtuje się na poziomie 293 na 1000 dla całego obszaru. Świadczy to o dużych rezerwach w zagospodarowaniu turystycznym Polski Wschodniej i możliwościach ich wykorzystania w drodze rozbudowy oferty produktu turystycznego i promocji walorów województw.

Dochody budżetów gmin, które w kraju kształtują się średnio na poziomie 1591 złotych na mieszkańca, w Polsce Wschodniej są najniższe i osiągają średni poziom 1182 złote na mieszkańca. Od roku 1995 wzrost tych dochodów ma dynamikę malejącą w stosunku do średniej krajowej.

Infrastruktura techniczna. Obszar Polski Wschodniej należy do najbardziej peryferyjnych w skali Europy. O dostępności komunikacyjnej tego obszaru decyduje nie tylko wskaźnik gęstości szlaków komunikacyjnych, lecz również parametry charakteryzujące standard połączeń: nośność nawierzchni czy torowiska, szerokość drogi, dostępność do drogi i linii kolejowej.

Średnia gęstość **dróg publicznych** o nawierzchni twardej wynosi 67,7 km na 100 km kw. i wskaźnik ten jest niższy niż średnia krajowa 80,7 km na 100 km kw. Większą od średniej krajowej gęstość dróg ma województwo świętokrzyskie. Większym problemem niż niedostateczna gęstość sieci dróg jest ich stan i parametry techniczne, zwłaszcza wobec faktu, iż przez Polskę Wschodnią prowadzą intensywnie użytkowane drogi do przejść granicznych. Drogi te najczęściej przebiegają przez centra miast, w związku z czym są bardzo uciążliwe dla mieszkańców i uczestników ruchu. Dla obszarów położonych między Wisłą i wschodnią granicą Polski (głównie województwo lubelskie oraz część podkarpackiego) istotną barierą jest brak mostów, co powoduje nadmierną koncentrację ruchu na trasach z istniejącymi przeprawami mostowymi i wydłużenie czasu podróży. Gęstość dróg wojewódzkich wynosi 8,2 km na 100 km kw. Na niektórych odcinkach dróg wojewódzkich natężenie ruchu porównywalne jest do natężenia na ważniejszych drogach krajowych, choć ich konstrukcja nie pozwala na tak duże obciążenia.

Potrzeby w zakresie rozbudowy sieci dróg obejmują budowę autostrady lub drogi ekspresowej A2/S2 oraz autostrady A4, drogi ekspresowej S8 jako fragmentu *Via Baltica*, dróg ekspresowych S7, S17, S19, S22 i S74, a także modernizację kilkunastu dróg krajowych i wojewódzkich stanowiących o wewnętrznym i zewnętrznym skomunikowaniu omawianego obszaru. Modernizacja powinna objąć budowę obwodnic, wzmocnienie nawierzchni do 115 kN na oś i poprawę innych parametrów technicznych dróg.

Zatłoczone, na skutek rosnącego ruchu samochodowego, są również **centra dużych miast** Polski Wschodniej oraz ich strefy podmiejskie. Poza nielicznymi wyjątkami miasta te są pozbawione obwodnic, a liczba mostów w miastach podzielonych rzeką jest z reguły zbyt mała. Sprawny, szybki miejski transport zbiorowy występuje sporadycznie. Poza tym stan taboru komunikacji miejskiej cechuje się wysoką dekapitalizacją. Nowoczesne systemy sterowania ruchem nie są stosowane, brak jest systemów łączenia transportu indywidualnego i publicznego. Nie ma dostatecznej ilości ścieżek rowerowych. W efekcie zwiększa to niewydolność transportową i komunikacyjną miast, zmniejszając ich atrakcyjność jako

miejsca pracy, celu turystycznego i miejsca lokalizacji inwestycji. Największe problemy mają potencjalne metropolie: Białystok, Lublin i Rzeszów.

W Polsce Wschodniej znajduje się 22,7% krajowej eksploatowanej **sieci kolejowej**. Na 100 km kw. przypada 4,6 km linii kolejowej, podczas gdy średnio w kraju wskaźnik ten wynosi 6,4. Mimo niskiej gęstości sieci kolejowej na tym obszarze w ciągu ostatnich 5 lat zamknięto 660 km linii. W tym przypadku także występuje pilna potrzeba modernizacji linii kolejowych, łączących główne ośrodki miejskie z Warszawą oraz prowadzących do przejść granicznych, a także rozważyć należy otwarcie zamkniętych linii dla ruchu lokalnego.

Jedyną w Polsce Wschodniej lotniską komunikacyjną, utrzymującą regularne połączenia lotnicze to Rzeszów-Jasionka w województwie podkarpackim. W 2004 roku przyjęło ono i odprawiło łącznie ponad 72 tysiące pasażerów. Ruch pasażerski na tym lotnisku lotniska zwiększył się w ciągu ostatnich pięciu lat 7-krotnie. Dalsze zwiększenie ruchu wymaga jednak rozbudowy infrastruktury lotniska. Z postulatami budowy lotnisk regionalnych występują także pozostałe województwa.

Drogi wodne istniejące w Polsce Wschodniej to sieć rzek i kanałów, głównie w województwach podlaskim i warmińsko-mazurskim, wykorzystywanych w celach turystycznych. Wymagają one w dużej mierze remontów i modernizacji. Utrzymanie sieci dróg wodnych, przywrócenie żeglowności na zamkniętych odcinkach, może być bodźcem dla rozwoju turystyki i ożywienia jedynej na tym obszarze portu morskiego w Elblągu.

Pod względem wyposażenia w **telefoniczną sieć publiczną** obszar Polski Wschodniej legitymuje się wskaźnikiem 280 łączy na 1000 osób, podczas gdy średnia krajowa wynosi 329. Wartość tę przekracza województwo podlaskie. W tej dziedzinie następuje stagnacja, sytuację łagodzi rozwój telefonii komórkowej. Wyposażenie gospodarstw domowych w komputery osobiste jest nieco niższe niż średnia krajowa wynosząca 32,9% ogółu gospodarstw, zwłaszcza w województwach świętokrzyskim i warmińsko-mazurskim. Podobne dysproporcje dotyczą dostępu do internetu.

W Polsce Wschodniej znajduje się 25,7% krajowej **sieci wodociągowej i kanalizacyjnej**, co w porównaniu z odsetkiem powierzchni i liczby ludności wskazuje na mniejsze niż średnio w kraju wyposażenie w ten rodzaj infrastruktury. Niższy jest także odsetek ludności obsługiwanej przez oczyszczalnie ścieków, który wynosi 54,2% wobec średniej krajowej 59,0%. Województwo warmińsko-mazurskie ze wskaźnikiem 68,7% wyraźnie przewyższa średnią krajową.

Stan **infrastruktury sportowej** w Polsce Wschodniej nie da się porównać ze standardami Unii Europejskiej. Niemalże wszystkie obiekty sportowe wymagają modernizacji i restrukturyzacji, szczególnie w małych miastach i na wsi.

Potencjał badawczo-rozwojowy i innowacyjny. Nakłady na działalność badawczo-rozwojową w Polsce Wschodniej wyniosły w roku 2004 zaledwie 7,7% ogółu nakładów na ten rodzaj działalności w kraju. W porównaniu z rokiem 1999 nastąpił spadek zarówno w liczbach bezwzględnych, jak i spadek udziału procentowego. Zjawisko to jest zróżnicowane wewnątrz samego obszaru. W największym stopniu, aż 5-krotnie, nakłady na działalność badawczo-rozwojową spadły w województwie świętokrzyskim, o jedną trzecią w województwie podkarpackim, w pozostałych województwach wzrosły o 10-25%.

Zatrudnienie w działalności badawczo-rozwojowej w Polsce Wschodniej w 2003 roku wyniosło 10,4% ogółu zatrudnionych w tym rodzaju działalności w Polsce. W poszczególnych województwach Polski Wschodniej odsetek osób zatrudnionych w działalności badawczo-rozwojowej nie przekracza 3 na 1000 osób aktywnych zawodowo. Średnia krajowa wynosi 4,5 osoby na 1000.

Nakłady na działalność badawczo-rozwojową nie przekraczały w 2002 roku w żadnym z województw 0,5% regionalnego produktu krajowego brutto i miały tendencję spadkową. Można założyć, że do tak znacznego ograniczenia nakładów na działalność badawczo-rozwojową przyczynił się upadek dużych przedsiębiorstw produkujących na potrzeby przemysłu zbrojeniowego w południowej części omawianego obszaru, wyposażonych we własne placówki naukowo-badawcze i projektowe. Obecnie działalność badawczo-rozwojowa na mniejszą skalę i w innych dziedzinach prowadzona jest w nowopowstałych ośrodkach naukowych, szkołach wyższych i przedsiębiorstwach na całym obszarze Polski Wschodniej, lecz jest to proces o małej dynamice, wymagający dofinansowania z różnych źródeł, tak przez budżet, jak i przez przedsiębiorstwa.

Pozytywne zmiany zachodzą natomiast na całym obszarze Polski Wschodniej jeśli idzie o udział przedsiębiorstw innowacyjnych w ogólnej liczbie przedsiębiorstw. Odsetek ten, w poszczególnych województwach kształtował się w roku 1999 w granicach 19-33%, a w roku 2003 przedsiębiorstwa innowacyjne stanowiły już 39-44% ogółu przedsiębiorstw Polski Wschodniej, przy średniej krajowej 39,3%. Jest tu pole dla wzmacniania powiązań między gospodarką a sferą naukowo-badawczą. Występująca pozytywna tendencja powinna być wzmocniona przez tworzenie warunków dla tego rodzaju działalności, między innymi w parkach naukowo-technologicznych i ogólnie, w drodze sprzyjania procesom inwestycyjnym, zwłaszcza w sferze innowacyjności.

Atrakcyjność inwestycyjna. Analiza czynników składających się na ocenę atrakcyjności inwestycyjnej województw wskazuje na istnienie wyraźnych dysproporcji pomiędzy regionami. Z badań przeprowadzonych przez Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową¹ (IBnGR) wynika, że tzw. atrakcyjność inwestycyjna² województw jest kategorią silnie zróżnicowaną przestrzennie. Można z nich wysnuć wniosek o wyraźnym podziale kraju na „atrakcyjny” Zachód i „mało atrakcyjną” Polskę Wschodnią.

Syntetyczny wskaźnik atrakcyjności inwestycyjnej województw, skonstruowany w oparciu o wskaźniki cząstkowe uszeregował województwa Polski Wschodniej na ostatnich miejscach listy. Wśród regionów o niskiej atrakcyjności inwestycyjnej (klasa D) znalazły się województwa podkarpackie i warmińsko-mazurskie. Czynnikiem decydującymi o tym były: niska aktywność województw wobec inwestorów oraz niewielka chłonność regionalnych rynków zbytu, a w przypadku województw podkarpackiego i warmińsko-mazurskiego również: słaba dostępność transportowa i niski poziom infrastruktury społecznej. Najniższy poziom (klasa E) atrakcyjności inwestycyjnej odnotowano w przypadku województw: świętokrzyskiego, lubelskiego i podlaskiego. Przesądziły o tym takie problemy jak: niska aktywność wobec inwestorów, słaba dostępność transportowa i niski poziom rozwoju infrastruktur gospodarczej, a w przypadku lubelskiego i podlaskiego również: niewielkie

---

¹ „Atrakcyjność inwestycyjna województw i podregionów Polski 2005”, Tomasz Kalinowski (red.), Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową, Gdańsk 2005.

² Przez atrakcyjność inwestycyjną rozumieć należy „zdolność skłonienia inwestorów do wyboru regionu jako miejsca lokalizacji inwestycji”, por. tamże, str. 9.

zasoby pracy i słabo rozwinięta infrastruktura społeczna. Dodatkowo słabą stroną województwa świętokrzyskiego jest bardzo mała chłonność rynku zbytu.

Lokalnie atrakcyjność inwestycyjną podnoszą specjalne strefy ekonomiczne, których w Polsce Wschodniej jest pięć:

- Specjalna Strefa Ekonomiczna Euro-Park Mielec,
- Specjalna Strefa Ekonomiczna Starachowice,
- Suwalska Specjalna Strefa Ekonomiczna,
- Tarnobrzaska Specjalna Strefa Ekonomiczna Euro-Park-Wisłosan,
- Warmińsko-Mazurska Specjalna Strefa Ekonomiczna.

Kapitał ludzki. Struktura wiekowa ludności Polski Wschodniej charakteryzuje się większym niż średnia krajowa odsetkiem ludności w wieku przedprodukcyjnym i poprodukcyjnym, natomiast mniejszym odsetkiem ludności w wieku produkcyjnym (61,2% wobec 63,0% dla całego kraju). Generalnie, jak w całej Polsce, spada odsetek ludności młodszej rośnie natomiast odsetek ludności starszej, przy czym zjawisko to najbardziej widoczne jest w województwach: lubelskim, podlaskim i świętokrzyskim.

Odsetek mieszkańców Polski Wschodniej posiadających wykształcenie na poziomie wyższym, średnim i zawodowym był w 2002 roku niższy niż średnio w kraju. Wykształcenie wyższe miało (w nawiasach odpowiednie wskaźniki dla całej Polski) 7,5% (8,4%), policealne 2,7% (2,7%), średnie 22,9% (22,9%), zasadnicze zawodowe 17,9% (19,8%), podstawowe 27,9% (25,3%) ogółu mieszkańców. Różnice między poszczególnymi województwami wahają się w granicach 2 punktów proc. Wykształcenia nie miało (lub miało niepełne podstawowe) 4,2% mieszkańców Polski Wschodniej; dla całej Polski wskaźnik ten wynosił 3,1%. W Polsce Wschodniej działa 77 szkół wyższych różnych typów. W roku 2004 studiowało w nich 357 tysięcy studentów – 18,7% krajowej liczby studentów. W tym samym roku wykształcenie wyższe uzyskało 13,4 tys. absolwentów tych uczelni, co stanowi 18,2% ogółu absolwentów szkół wyższych w Polsce. Stosunkowo niskie wskaźniki w tej dziedzinie spowodowane są bliskością szkół wyższych w większych ośrodkach akademickich – w Warszawie, Krakowie, Gdańsku, Toruniu. Wielu młodych mieszkańców Polski Wschodniej udaje się na studia do tych renomowanych ośrodków.

Podobnie mieszkańcy Polski Wschodniej korzystają z oferty kulturalnej większych miast w sąsiednich województwach. Mimo to w województwach Polski Wschodniej istnieją placówki kulturalne wszystkich typów, a wydatki budżetów samorządów na działalność kulturalną są – w przeliczeniu na jednego mieszkańca – bliskie średniej krajowej (25,4 zł wobec 27,4 zł), choć znacznie zróżnicowane w poszczególnych województwach.

Opieka medyczna w Polsce Wschodniej nie odbiega od poziomu opieki medycznej w kraju – wskaźniki dla poszczególnych województw oscylują wokół średnich.

Kształtowanie funkcji metropolitalnych miast Polski Wschodniej. Na obszarze Polski Wschodniej żadne miasto nie spełnia podstawowego kryterium wielkości pozwalającego zaliczyć je do metropolii. Największe szanse na zbliżenie się do liczby 500 tysięcy mieszkańców wraz z aglomeracją ma ponad 350-tysięczny Lublin, pozostałym stolicom województw dużo brakuje do osiągnięcia tej wielkości. Tym niemniej pożądane jest podjęcie działań kształtujących ich funkcje metropolitalne w celu ukierunkowania i zdynamizowania rozwoju samych ośrodków miejskich jak i ich otoczenia.

Trzy największe miasta wojewódzkie Polski Wschodniej – Lublin, Białystok i Rzeszów – powinny otrzymać wsparcie rozwoju ich potencjału społeczno-gospodarczego, jak również obszarów je otaczających. Takie same działania należy podjąć w celu podniesienia rangi Olsztyna i Kielc. Ukierunkowanie działań na rozwój funkcji metropolitalnych pociąga za sobą potrzebę lepszego skomunikowania miast wojewódzkich z centrami administracyjnymi i gospodarczymi w innych województwach, a także za granicą. Temu celowi powinna służyć budowa – tam gdzie to uzasadnione – lotnisk i centrów logistycznych, budowa i modernizacja dróg i linii kolejowych. Szczególnie istotne jest stworzenie zintegrowanego systemu infrastruktury transportu publicznego w tych miastach i na obszarach podmiejskich.

Rozwój funkcji metropolitalnych miast wojewódzkich w Polsce Wschodniej wymaga także podniesienia ich rangi w takich dziedzinach jak szkolnictwo wyższe, kultura, sport, opieka zdrowotna, współpraca międzynarodowa. Potrzebne są działania organizacyjne oraz inwestycje, zapewniające odpowiednie obiekty i infrastrukturę konferencyjną, kongresową, targową i wystawienniczą. Niezbędna jest również integracja na odpowiednim poziomie systemów usług komunalnych, takich jak zaopatrzenie w wodę, ciepło, odprowadzanie ścieków czy gospodarowanie odpadami.

Specjalizacja regionalna. Specyfika Polski Wschodniej związana z jej położeniem, warunkami naturalnymi i stanem zagospodarowania pozwala na wskazanie obszarów działania, które mogą stać się czynnikami pobudzającymi rozwój społeczno-gospodarczy. Takim przedsięwzięciem może być budowa „**doliny lotniczej**”, czyli zespół działań ukierunkowanych na wspieranie specjalistycznych i zaawansowanych technologicznie ośrodków przemysłu lotniczego w województwach lubelskim i podkarpackim. Powinny one objąć realizację przedsięwzięć infrastrukturalnych, głównie komunikacyjnych, a także przedsięwzięć związanych z rozwojem instytucji otoczenia biznesu, ułatwień dla firm wdrażających nowoczesne technologie, specjalistycznego szkolnictwa, sfery naukowo-badawczej, współpracy z innymi ośrodkami przemysłu lotniczego w kraju i za granicą. Specjalizacją regionalną może stać się także rozwój ekologicznego rolnictwa, na wzór projektu „**doliny ekologicznej żywności**” w województwie lubelskim, produkcja roślinna wymagająca dużych nakładów pracy i hodowla. Rozwój specjalistycznej produkcji roślinnej i zwierzęcej o różnym stopniu przetworzenia może okazać się istotnym czynnikiem wzrostu gospodarczego województw Polski Wschodniej. Towarzyszyć temu powinno wsparcie dla lokalnego przetwórstwa rolno-spożywczego, którego udziałowcami byłiby rolnicy i hodowcy, najbardziej zainteresowani w jego utrzymaniu, rozwoju i promocji oraz wsparcie dla przedsięwzięć organizacyjnych mających na celu stworzenie systemów dystrybucji i sprzedaży produktów regionalnego rolnictwa i hodowli. Wspierane powinno być tworzenie systemów doradztwa oraz współpraca organizacji rolników i producentów ze sferą naukowo-badawczą. Rolnictwo Polski Wschodniej może być wykorzystane także do rozwoju upraw roślin energetycznych. Te kierunki mogą stać się także impulsem rozwoju agroturystyki, wykorzystującej zarówno walory przyrodnicze, krajobrazowe województw, jak i walory ekologicznego rolnictwa.

Należy również zwrócić uwagę na potencjalne korzyści wynikające z **przygranicznego położenia** województw Polski Wschodniej, zwłaszcza służące rozwojowi lokalnej przedsiębiorczości. Wskazany byłby tu system zachęt dla inwestorów do lokowania wolnych środków finansowych w strefie przygranicznej i doskonalenia zawodowego pracowników. Wspierać należy powstawanie instytucji ułatwiających rozwój wszelkich form działalności gospodarczej związanej z bliskością granicy i obsługą ruchu transgranicznego.

5. Zróźnicowania międzywojewódzkie w Polsce Wschodniej

Zróźnicowania międzywojewódzkie w Polsce Wschodniej w roku 2004 na podstawie wybranych wskaźników przedstawia poniższa tabela (wg *Rocznika statystycznego województw 2005*):

Tabela 1. Zróźnicowania międzywojewódzkie w Polsce Wschodniej w 2004 r.

Wyszczególnienie	Polska	Województwa Polski Wschodniej				
		lubelskie	podkarpackie	podlaskie	świętokrzyskie	warmińsko-mazurskie
Powierzchnia w km kw.	312685	25114	17844	20187	11708	24192
w % powierzchni kraju	100,0	8,0	5,7	6,5	3,7	7,7
Ludność w tys.	38173,8	2185,2	2098,0	1202,4	1288,7	1428,7
w % ludności kraju	100,0	5,7	5,5	3,1	3,4	3,7
Gęstość zaludnienia w osobach na 1 km kw.	122	87	118	60	110	59
Przyrost naturalny w osobach na 1000 ludności	-0,2	-0,9	1,2	-0,9	-1,6	1,6
Ludność w miastach w % ludności ogółem	61,5	46,6	40,5	59,0	45,5	60,1
Powierzchnia o szczególnych walorach przyrodniczych w % powierzchni ogólnej	32,5	22,8	47,5	31,9	61,9	46,2
Emisja przemysłowych pyłowych i gazowych (bez CO) zanieczyszczeń powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych w t na 1 km kw.	6,9	1,8	1,6	0,7	6,8	0,5
Ścieki oczyszczone w ogólnej ilości ścieków wymagających oczyszczenia w %	91,0	97,8	92,5	99,6	85,1	96,2
Nominalne dochody w sektorze gospodarstw domowych w zł na 1 mieszkańca (2003 r.)	15127	12357	11954	12546	13447	12466
Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w zł	2273	2000	1941	2005	1992	1967
Łóżka w szpitalach na 10 tys. ludności	48,0	52,5	42,1	51,9	45,8	43,3
Pracujący na 1000 ludności	325	332	303	323	333	271
Pracujący w rolnictwie w % ogółu pracujących	16,9	38,1	24,5	35,2	33,2	16,2
Stopa bezrobocia rejestrowanego w %	19,0	17,8	19,1	16,1	22,0	29,2
Produkt krajowy brutto w zł na 1 mieszkańca (2003 r.)	21366	15019	15436	16105	16911	16504
Wartość dodana brutto w zł na 1 pracującego (2003 r.)	54741	38780	40300	42945	42381	51943
Przedsiębiorstwa zarejestrowane w systemie REGON na 10000 ludności	937	684	665	757	800	762
Nakłady inwestycyjne w zł na 1 mieszkańca	3155	1848	2345	2320	2325	2165
Turyści korzystający z noclegów na 1000 ludności	412	250	228	312	235	534
Dochody budżetów jednostek samorządu terytorialnego na 1 mieszkańca	2397	2140	2191	2170	2204	2430
Drogi publiczne o twardej nawierzchni w km na 100 km kw.	80,7	71,4	77,4	53,8	103,6	50,8
Linie kolejowe eksploatowane na 100 km kw.	6,4	4,1	5,3	3,3	6,0	5,0
Wartość brutto środków trwałych w %	100,0	4,5	4,2	2,8	2,8	3,1

Nakłady na działalność badawczo-rozwojową w zł na 1 mieszkańca	135	77	50	43	14	39
Pracownicy naukowo-badawczy na 1000 osób aktywnych zawodowo	3,6	2,6	1,1	1,8	1,0	1,7
Studenci na 10000 ludności	493	460	353	439	503	393

Z powyższej diagnozy wyłania się obraz Polski Wschodniej o niższej, a w niektórych dziedzinach nawet malejącej dynamice rozwoju w porównaniu z resztą kraju. W praktyce oznacza to stagnację lub nawet regres. Konstatacja taka skłania do poszukiwania kierunków działań, które wygenerowałyby bodźce rozwojowe. W tym przypadku konieczna jest potrzeba zahamowania dalszej względnej degradacji tego obszaru na poziomie, który zapewni lepszą pozycję wyjściową do podejmowania działań rozwojowych i uzyskiwania pozytywnych efektów tych działań.

6. Analiza SWOT – mocne i słabe strony, szanse i zagrożenia Zróżnicowania międzywojewódzkie w Polsce Wschodniej

Gospodarka i innowacyjność

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> ◆ Przygraniczne położenie sprzyjające nawiązywaniu transgranicznej współpracy gospodarczej ◆ Zróżnicowana struktura działowa przemysłu i innych sektorów gospodarki ◆ Obecność dużych firm krajowych i zagranicznych ◆ Stały wzrost roli sektora prywatnego ◆ Niskie koszty pracy ◆ Duży potencjał turystyczny ◆ Korzystne warunki rozwoju rolnictwa ekologicznego 	<ul style="list-style-type: none"> ◆ Położenie peryferyjne w stosunku do krajowych i europejskich centrów aktywności ◆ Niski, w porównaniu z resztą kraju i innymi regionami Unii Europejskiej, poziom produktu krajowego brutto oraz wartości dodanej brutto ◆ Nieefektywna struktura gospodarki, cechująca się m.in. trwale wysokim poziomem zatrudnieniem w rolnictwie ◆ Niski poziom rozwoju przemysłu ◆ Słabo rozwinięta przedsiębiorczość ◆ Brak lub słabo rozwinięta infrastruktura wspierająca przedsiębiorczość i konkurencyjność regionów ◆ Niedostatecznie rozwinięte otoczenie biznesu ◆ Niska stopa inwestycji i mały napływ inwestycji zagranicznych ◆ Ograniczone powiązania między nauką a gospodarką ◆ Bardzo niski poziom nakładów na działalność badawczo-rozwojową (głównie z budżetu państwa) ◆ Mała siła nabywcza i mała aktywność ekonomiczna ludności ◆ Niski poziom innowacyjności przedsiębiorstw ◆ Niedostateczna promocja produktu turystycznego
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> ◆ Ożywienie gospodarcze poprzez wzrost zainteresowania kapitału zewnętrznego ◆ Wykorzystanie przygranicznego położenia do rozwoju działalności produkcyjnej i usługowej oraz współpracy transgranicznej ◆ Wzrost znaczenia sektora małych i średnich przedsiębiorstw ◆ Wzrost znaczenia partnerstwa publiczno-prywatnego ◆ Rozwój specjalizacji regionalnej w sektorze przemysłu i usług (np. „dolina lotnicza”) ◆ Rozwój działalności gospodarczej w specjalnych strefach ekonomicznych i na terenach poprzemysłowych ◆ Wykorzystanie potencjału sportowego, targowego i wystawienniczego ◆ Wzrost popytu zewnętrznego na ofertę turystyczno-wypoczynkową w ciągu całego roku ◆ Rozwój specjalistycznej (w tym ekologicznej) produkcji rolniczej i opartego na nim przetwórstwa rolno-spożywczego (np. „dolina ekologicznej żywności) 	<ul style="list-style-type: none"> ◆ Załamanie się koniunktury gospodarczej w kraju ◆ Kryzys gospodarczy w krajach sąsiednich ◆ Brak stabilnej polityki państwa wspierającej sektor małych i średnich przedsiębiorstw ◆ Nadmierny fiskalizm ◆ Odpływ firm zagranicznych i krajowych na skutek wzrastającej konkurencyjności krajów i regionów sąsiednich ◆ Niski wzrost gospodarczy, nie zapewniający zwiększenia liczby miejsc pracy ◆ Zahamowanie procesów restrukturyzacji gospodarki ◆ Nieefektywne wykorzystanie środków pomocowych UE i z innych źródeł ◆ Utrzymujące się niedoinwestowanie sfery badawczo-rozwojowej ◆ Rozwój szarej strefy, w tym przemytu

Spółeczeństwo, kapitał ludzki

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> ◆ Bogactwo kulturowe i etniczne, w tym różnorodność narodowa i etniczna ◆ Znaczne zasoby siły roboczej ◆ Wykwalifikowane kadry dla przemysłu na terenach dawnego Centralnego Okręgu Przemysłowego ◆ Dobrze rozwinięta sieć szkół i placówek szkoleniowych w dużych miastach ◆ Korzystniejsza, w porównaniu z resztą kraju, struktura demograficzna, charakteryzująca się większym odsetkiem ludzi młodych 	<ul style="list-style-type: none"> ◆ Wysoki poziom bezrobocia, w tym ukrytego na wsi oraz wśród ludzi młodych ◆ Nieodpowiedni i nieadekwatny do wymagań rynku poziom wykształcenia mieszkańców ◆ Niski poziom adaptacji nowoczesnych technik informacyjnych ◆ Niekorzystne trendy demograficzne, wyrażające się rosnącą nadwyżką liczby mężczyzn nad kobietami, szczególnie na terenach wiejskich oraz starzeniem się ludności wiejskiej ◆ Nierówność szans w dostępie do edukacji i zatrudnienia na niekorzyść ludności wiejskiej i z powodów ekonomicznych ◆ Nieodpowiedni poziom wyposażenia bazy dydaktycznej uczelni wyższych oraz brak bazy socjalnej (domów akademickich) i sportowej
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> ◆ Zatrzymanie odpływu wykwalifikowanych kadr w wyniku tworzenia dostatecznej liczby miejsc pracy ◆ Wzrost roli i możliwości kształcenia ustawicznego społeczeństwa ◆ Rozwój społeczeństwa informacyjnego ◆ Poprawa dostępności do usług edukacyjnych poprzez wykorzystanie technologii informacyjno-edukacyjnych ◆ Zwiększenie poziomu mobilności zawodowej ◆ Rozwój międzynarodowej współpracy instytucjonalnej i powiązań z partnerami zagranicznymi 	<ul style="list-style-type: none"> ◆ Odpływ wykwalifikowanych kadr do innych regionów ◆ Redukcja miejsc pracy w sektorach produkcyjnych ◆ Napływ nielegalnej taniej siły roboczej z zagranicy ◆ Niedofinansowanie rozbudowy systemów informacyjnych ◆ Wzrost zagrożenia wykluczeniem społecznym

Infrastruktura, przestrzeń, środowisko przyrodnicze

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> ◆ Położenie na przebiegu korytarzy transportowych i tranzytowych szlaków komunikacyjnych ◆ Znaczna ilość wolnych terenów i obiektów przemysłowych do wykorzystania pod inwestycje ◆ Postępujące procesy tworzenia aglomeracji z centrami w miastach wojewódzkich ◆ Korzystne warunki przyrodnicze dla rozwijania turystyki, agroturystyki oraz „czystego” przemysłu ◆ Wybitne walory przyrodniczo-krajobrazowe ◆ Mała ingerencja człowieka w środowisko naturalne 	<ul style="list-style-type: none"> ◆ Ograniczona dostępność transportowa w skali lokalnej i regionalnej ◆ Zły stan techniczny sieci drogowej i kolejowej ◆ Niewydajna sieć miejskiego transportu zbiorowego wraz ze zdekapitalizowanym taborem ◆ Słabo rozwinięta jakościowo infrastruktura lotnisk ◆ Słabo rozwinięta infrastruktura teleinformatyczna ◆ Słabo rozwinięte funkcje metropolitarne miast wojewódzkich ◆ Brak odpowiedniej infrastruktury kongresowej i konferencyjnej ◆ Niski poziom rozwoju infrastruktury technicznej, zwłaszcza na terenach wiejskich i w małych miastach ◆ Brak oczyszczalni ścieków o dobrych parametrach oraz składowisk odpadów spełniających normy
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> ◆ Otwieranie nowych przejść granicznych i rozbudowa istniejących ◆ Budowa autostrad łączących województwa Polski Wschodniej z innymi częściami Polski i krajami sąsiednimi ◆ Rozbudowa i modernizacja sieci drogowej wraz z budową mostów i obwodnic miast ◆ Rozwój systemów połączeń intermodalnych ◆ Rozbudowa systemów miejskiego transportu zbiorowego w dużych miastach i na obszarach potencjalnych metropolii ◆ Rozbudowa regionalnych portów lotniczych 	<ul style="list-style-type: none"> ◆ Odwlekanie realizacji koniecznych inwestycji drogowych ◆ Niedorozwój sieci komunikacji publicznej w dużych miastach ◆ Transgraniczne zanieczyszczenia wód (zwłaszcza Bugu) ◆ Lokalizacja inwestycji przemysłowych i infrastrukturalnych na obszarach cennych przyrodniczo ◆ Niski poziom absorpcji środków przeznaczonych na finansowanie inwestycji infrastrukturalnych

2. Strategia rozwoju – synteza

Z analizy diagnozy społeczno-gospodarczej kraju wyłania się obraz Polski Wschodniej jako regionu o niższej, a w niektórych dziedzinach nawet malejącej dynamice rozwoju w porównaniu z resztą kraju. W praktyce oznacza to stagnację gospodarczą lub nawet regres. Konstatacja taka skłoniła do poszukiwania kierunków działań, które zahamowałyby dalszą względną degradację gospodarczą tego obszaru oraz wygenerowałyby bodźce rozwojowe. Jednym z tych działań jest stworzenie programu operacyjnego, który pozwoli na wsparcie środkami Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, częściowo również krajowymi środkami publicznymi projektów na rzecz rozwoju Polski Wschodniej (stąd też nazwa Programu). Koncepcja ta została ugruntowana decyzją Rady Europejskiej, która przyznała specjalne środki Funduszy Strukturalnych na rzecz 5 najbiedniejszych regionów Unii Europejskiej tj. województw Polski Wschodniej (lubelskiego, podkarpackiego, warmińsko – mazurskiego, podlaskiego i świętokrzyskiego).

1. Cele programu i ich zgodność z krajowymi dokumentami programowymi i regulacjami unijnymi

Celem głównym programu jest **podniesienie konkurencyjności gospodarczej i społecznej regionów Polski Wschodniej w układzie krajowym i europejskim oraz zwiększenie ich spójności terytorialnej w wymiarze ponadregionalnym.**

Cel ten nawiązuje bezpośrednio do Programu Rządu RP „Solidarne Państwo”, w którym zawarty został zapis o potrzebie opracowania specjalnego programu dla Polski Wschodniej, który przyczyniłby się do „*podniesienia konkurencyjności i atrakcyjności inwestycyjnej województw wschodnich poprzez działania w zakresie rozwoju Społeczeństwa Informacyjnego, podniesienie dostępności komunikacyjnej regionów, ograniczenie bezrobocia i rozwój przedsiębiorczości*”.

Cel główny wynika również z formułowanych w perspektywie średniookresowej priorytetów Strategii Rozwoju Kraju 2007-2013, w tym szczególnie priorytetu „*Rozwój regionalny i podniesienie spójności terytorialnej*”, w ramach którego przewiduje się wsparcie obszarów najsłabiej rozwiniętych, zwłaszcza pięciu województw Polski Wschodniej, które cechują się najniższym PKB na mieszkańca w Unii Europejskiej.

Ponadto wpisuje się on w system celów wyznaczonych w Narodowych Strategicznych Ramach Odniesienia (NSRO) 2007-2013. Jest on zgodny zarówno z celem strategicznym NSRO, którym jest „*Tworzenie warunków dla wzrostu konkurencyjności gospodarki polskiej opartej na wiedzy i przedsiębiorczości zapewniającej wzrost zatrudnienia oraz wzrost poziomu spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej w ramach Unii Europejskiej i wewnątrz kraju*”, jak również wybranymi horyzontalnymi celami szczegółowymi, zwłaszcza celem: „*Wzrost konkurencyjności polskich regionów i przeciwdziałanie ich marginalizacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej*”.

Cel główny programu „Rozwój Polski Wschodniej” odpowiada również na wyzwania odnowionej Strategii Lizbońskiej i Strategicznych Wytucznych Wspólnoty (SWW) dotyczące przede wszystkim tworzenia warunków dla wzrostu konkurencyjności gospodarki opartej na wiedzy i przedsiębiorczości oraz poprawie poziomu spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej.

Cel główny będzie osiągany poprzez realizację **celów szczegółowych**, którymi są:

- **Zwiększenie atrakcyjności inwestycyjnej województw Polski Wschodniej.**
- **Rozwój głównych ośrodków wzrostu.**
- **Poprawa jakości wewnętrznych powiązań komunikacyjnych województw Polski Wschodniej.**

Pierwszy cel szczegółowy - **Zwiększenie atrakcyjności inwestycyjnej województw Polski Wschodniej** – jest zgodny z wytycznymi SWW zakładającymi zwiększenie nakładów w dziedzinie badawczo-rozwojowej, wspieranie innowacji i promowanie przedsiębiorczości oraz promowanie społeczeństwa informacyjnego. Wpisuje się on w dwa cele szczegółowe NSRO – „*Tworzenie warunków dla utrzymania trwałego wysokiego tempa wzrostu gospodarczego*” i „*Podniesienie konkurencyjności polskich przedsiębiorstw, w tym szczególnie sektora usług*”. Jego realizacja będzie służyć kreowaniu wzrostu gospodarczego i podnoszeniu konkurencyjności gospodarki pięciu najbiedniejszych województw w Polsce. Wsparciem objęte zostaną działania w zakresie rozwoju przedsiębiorczości (w tym innowacyjnej - np. parki przemysłowe, parki technologiczne), rozbudowy infrastruktury informacyjno-komunikacyjnej, rozwoju bazy dydaktycznej szkolnictwa wyższego, wspólnej promocji i współpracy województw Polski Wschodniej.

Drugi cel szczegółowy - **Rozwój głównych ośrodków wzrostu** – odpowiada na wytyczne SWW dotyczące rozszerzenia i poprawy infrastruktury transportowej oraz rozwoju wiedzy i innowacyjności. Wpisuje się on w pełni cel szczegółowy NSRO „*Wzrost konkurencyjności polskich regionów i przeciwdziałanie ich marginalizacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej*”. Efektem realizacji działań z zakresu infrastruktury miejskiego transportu publicznego będzie usprawnienie jego funkcjonowania, przyczyniające się do poprawy efektywności przepływu ludzi i towarów w mieście. Z kolei budowa i modernizacja infrastruktury umożliwiającej organizację kongresów, konferencji, wystaw i targów o znaczeniu krajowym i międzynarodowym, a więc obiektów towarzyszących biznesowi, przyczyni się do stymulowania innowacji i rozwoju ducha przedsiębiorczości. W efekcie doprowadzi to do wzmocnienia funkcji metropolitalnych dużych miast Polski Wschodniej, wzrostu ekonomicznej aktywności regionów oraz ich atrakcyjności dla inwestorów, turystów, w tym biznesowych, jak również mieszkańców.

Trzeci cel szczegółowy - **Poprawa jakości wewnętrznych powiązań komunikacyjnych województw Polski Wschodniej** – pozostaje w zgodzie z wytyczną SWW wskazującą na potrzebę rozwoju infrastruktury transportowej oraz celem szczegółowym NSRO „*Wzrost konkurencyjności polskich regionów i przeciwdziałanie ich marginalizacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej*”. Zapewnienie spójności terytorialnej regionów Polski Wschodniej osiągnięte zostanie poprzez budowę obwodnic oraz przebudowę i modernizację sieci dróg wojewódzkich, które usprawnią połączenia komunikacyjne pomiędzy głównymi ośrodkami miejskimi a innymi miastami i w relacjach miasto-wieś, przyczyniając się do zwiększenia dostępności do systemów transportu zbiorowego i zwiększenie możliwości inwestycyjnych.

Ponadto, komplementarnie do Programu w ramach horyzontalnych Programów Operacyjnych zawierających specjalne priorytety dla Polski Wschodniej – PO Infrastruktura i Środowisko oraz PO Kapitał Ludzki – wsparciem zostaną objęte projekty w zakresie budowy i modernizacji dróg krajowych oraz infrastruktury środowiska, a także podniesienia dostępu do edukacji, wzrostu kompetencji i adaptacyjności kadr na obszarze Polski Wschodniej.

2. Wskaźniki

3. Priorytety realizowane w ramach Programu Operacyjnego

W ramach Programu realizowane będą 4 Priorytety:

- I Nowoczesna gospodarka.
- II Miejskie ośrodki wzrostu.
- III Drogi wojewódzkie.
- IV Pomoc techniczna.

W części finansowej dokumentu zakłada się wyodrębnienie rezerwy Programu.

W ramach Priorytetu I: „Nowoczesna gospodarka” realizowane będą 4 Działania:

- 1.1. Infrastruktura uczelni wyższych.
- 1.2. Infrastruktura Społeczeństwa Informacyjnego.
- 1.3. Wspieranie innowacji.
- 1.4. Promocja i współpraca.

W ramach Priorytetu II: „Miejskie ośrodki wzrostu” realizowane będą 2 Działania:

- 2.1. Systemy miejskiego transportu zbiorowego.
- 2.2. Infrastruktura wspierająca funkcje metropolitalne.

W ramach Priorytetu III: „Drogi wojewódzkie” realizowane będą projekty z zakresu budowy i modernizacji dróg wojewódzkich, obwodnic i przepraw mostowych w ciągu tych dróg.

W ramach Priorytetu IV: „Pomoc techniczna” realizowane będą 3 Działania:

- 4.1. Wsparcie procesu wdrażania programu – wydatki limitowane.
- 4.2. Wsparcie procesu wdrażania programu – wydatki nielimitowane.
- 4.3. Działania informacyjne i promocyjne.

Główny cel Priorytetu

Zwiększenie atrakcyjności inwestycyjnej województw Polski Wschodniej.

Cele szczegółowe Priorytetu

- Przygotowanie uczelni wyższych do aktywnego udziału w tworzeniu konkurencyjnej gospodarki.
- Zwiększenie dostępu do Internetu mieszkańców obszarów peryferyjnych oraz zapobieganie „wykluczeniu cyfrowemu”.
- Poprawa warunków dla działalności gospodarczej - rozwoju i dyfuzji przedsięwzięć innowacyjnych.
- Zbudowanie stałej platformy kooperacji pomiędzy regionami Polski Wschodniej w zakresie wspólnych działań promocyjnych i rozwoju współpracy międzyregionalnej.

Opis Priorytetu

W ramach Priorytetu I „Nowoczesna gospodarka” realizowane będą 4 Działania:

- 1.1. Infrastruktura uczelni wyższych.
- 1.2. Infrastruktura Społeczeństwa Informacyjnego.
- 1.3. Wspieranie innowacji.
- 1.4. Promocja i współpraca.

W ramach Priorytetu wsparcie uzyska baza dydaktyczna szkolnictwa wyższego, przedsiębiorczość, w tym innowacyjna (np. parki przemysłowe, parki technologiczne), a także projekty w zakresie Społeczeństwa Informacyjnego, promocji i współpracy, które stworzą platformę do współpracy międzyregionalnej województw Polski Wschodniej.

W ramach Działania 1.1. „*Infrastruktura uczelni wyższych*” wspierane będą przedsięwzięcia, które tworząc warunki dla rozwoju regionalnej gospodarki opartej na wiedzy, wpłyną na zwiększenie atrakcyjności gospodarczej i inwestycyjnej województw Polski. Realizowane będą projekty w zakresie poprawy infrastruktury edukacyjnej służącej prowadzeniu działalności dydaktycznej na poziomie wyższym. Preferowane będą projekty w zakresie infrastruktury dydaktycznej i laboratoryjnej dla wydziałów technicznych bądź nauk ścisłych szkół wyższych.

Działanie 1.2. „*Infrastruktura Społeczeństwa Informacyjnego*” realizowane będzie poprzez przygotowanie, a następnie wdrożenie kompleksowego projektu, który swoim zasięgiem oddziaływania obejmowałby wszystkie regiony Polski Wschodniej. Projekt taki składać będzie się z trzech komponentów: stworzenie sieci szerokopasmowej, rozbudowę Telecentrów oraz jako dodatek do w/w działań, szkolenia bezpośrednio dla osób zagrożonych

wykluczeniem cyfrowym w zakresie obsługi sprzętu ICT. Komponent szkoleniowy funkcjonować będzie na zasadzie elastycznego finansowania krzyżowego (*cross-financing*) na poziomie do 10% całkowitych kosztów kwalifikowanych w ramach Działania.

Działania podejmowane w ramach Priorytetu I mają na celu również stworzenie warunków do zwiększenia przedsiębiorczości, powstawania innowacji i ich dyfuzji, stworzenie sprzyjających warunków dla efektywnego transferu nowych innowacyjnych technologii, a także współpracy pomiędzy uczelniami wyższymi, instytucjami badawczo-rozwojowymi Polski Wschodniej, a przedsiębiorstwami. Dlatego też w ramach Działania 1.3. „*Wspieranie innowacji*” realizowane będą projekty infrastrukturalne z zakresu budowy i rozbudowy parków przemysłowych, parków naukowo – technologicznych, inkubatorów technologicznych, centrów doskonałości, centrów transferu technologii, ośrodków innowacji itp. Wsparciem objęte zostanie także wyposażenie w sprzęt i niezbędną infrastrukturę ośrodków badawczo-rozwojowych wyższych uczelni, które prowadzą badania i wdrożenia na potrzeby innowacyjnych sektorów gospodarki oraz infrastruktury zaplecza badawczo-rozwojowego w przedsiębiorstwach.

Uzupełniająco w ramach Priorytetu wspierane będą działania infrastrukturalne związane m.in. ze zwiększaniem dostępu do najnowszych technologii poprzez doradztwo, tworzenie ośrodków regionalnej sieci innowacyjności, ponadregionalnych ośrodków obsługi inwestorów, wspieranie rozwoju sektorów „wysokiej szansy”, powstawanie i zapewnienie początkowego funkcjonowania instytucji wdrażających innowacje w celu tworzenia warunków i ułatwień do podejmowania działalności gospodarczej opartej o nowe technologie. Ponadto wsparciem objęte zostaną działania na rzecz przygotowania terenów do działalności inwestycyjnej związanej z parkami i inkubatorami przedsiębiorczości, a także kompleksowe przygotowanie terenu pod inwestycje związane z działalnością produkcyjną.

W ramach Działania 1.4. „*Promocja i współpraca*” realizowane będą przedsięwzięcia mające na celu likwidację dysproporcji rozwojowych regionów Polski Wschodniej poprzez promocję ich atutów i potencjałów endogenicznych oraz współpracę międzyregionalną na różnych polach. Przedsięwzięcia te stworzą szansę na zmianę sposobu postrzegania Polski Wschodniej i wygenerują możliwości budowania nowego, interesującego wizerunku. Zintegrowana promocja wschodnich województw kraju ma na celu wizualizację Polski Wschodniej jako miejsca atrakcyjnego pod względem turystycznym, gospodarczym, kulturalnym i inwestycyjnym nie tylko na szczeblu regionalnym, lecz również krajowym, a nawet międzynarodowym.

Uzasadnienie priorytetu

Warunkiem osiągnięcia celów tego Programu, przyczyniających się do realizacji celów Narodowych Strategicznych Ram Odniesienia 2007-2013, jest stworzenie odpowiednich warunków dla rozwoju społecznego i gospodarczego. Jednym z warunków budowy nowoczesnej, konkurencyjnej gospodarki województw Polski Wschodniej jest poprawa jakości zasobów ludzkich. Niestety zaledwie około 7,5% ludności Polski Wschodniej posiada wyższe wykształcenie (średnia w UE to 20%). Od 1990 r. gwałtownie wzrasta liczba absolwentów szkół wyższych. Jednakże nie towarzyszy temu poprawa warunków kształcenia i jakości wyposażenia bazy dydaktycznej i naukowo-badawczej uczelni wyższych, a przez to nie poprawia się również jakość kształcenia. Jest to o tyle ważne, że odpowiednia ilość osób z wyższym wykształceniem może stanowić o atrakcyjności inwestycyjnej regionu,

a w konsekwencji i rozwoju gospodarczego tego obszaru. Dlatego też konieczne jest zapewnienie odpowiedniej infrastruktury edukacyjnej szkolnictwa wyższego, która przyczyni się do zwiększenia dostępu do nauki na terenie województw Polski Wschodniej, a także przyczyni się do zwiększenia jakości wykształcenia absolwentów.

Regiony Polski Wschodniej są obszarami o niskim stopniu atrakcyjności inwestycyjnej, charakteryzującymi się najniższym w Polsce wskaźnikiem nakładów inwestycyjnych. Jedną z barier ograniczających napływ inwestorów jest brak przygotowanych terenów inwestycyjnych. Konieczna staje się więc pomoc w przygotowaniu infrastruktury niezbędnej dla funkcjonowania innowacyjnych, zaawansowanych technologicznie przedsiębiorstw. Planowane do zagospodarowania tereny powinny uwzględniać potencjał gospodarczy regionu. Wsparcie w zakresie przygotowania terenów produkcyjnych, wyposażonych w odpowiednią infrastrukturę techniczną oraz posiadających uregulowany stan prawny i własnościowy stwarzałoby możliwość poprawy oferty inwestycyjnej regionów Polski Wschodniej, pozyskania inwestorów i w efekcie podniesienie poziomu konkurencyjności województw.

Jedną z barier stojących na drodze przyspieszenia procesu rozwoju gospodarczego jest również brak inwestycji w sferę badań i rozwoju. Zaplecze naukowo – badawcze i laboratoryjne jest dalece niedoinwestowane i nierozwinięte na tyle, aby być wystarczającym magnesem dla przyciągania nowych inwestycji, szczególnie innowacyjnych. Niewątpliwie ważnym działaniem inicjującym innowacyjność w gospodarce jest koncepcja tworzenia parków przemysłowych, parków naukowo-technologicznych czy inkubatorów technologicznych, ułatwiających podejmowanie działalności zarówno dużym inwestorom, jak i małym i średnim, z uwzględnieniem przedsiębiorstw innowacyjnych i wprowadzających produkty/usługi zaawansowane technologicznie. Jest to pomysł na wykorzystywanie potencjału miejscowych uczelni wyższych, instytutów badawczych i równoczesny transfer nowoczesnych technologii do przedsiębiorstw.

Integralnym elementem wspierania rozwoju innowacji jest budowa Społeczeństwa Informacyjnego. Obecne uwarunkowania rozwoju społeczno – gospodarczego, rozwój nauki i techniki wymaga ciągłej wymiany informacji przy wykorzystaniu coraz sprawniejszych i szybszych systemów łączności. W tym celu niezbędna jest rozbudowa i modernizacja sieci telekomunikacyjnej, zwłaszcza stworzenie infrastruktury Internetu szerokopasmowego, szczególnie na obszarach małych miast i wsi z terenu Polski Wschodniej. Doświadczenia wynikające z wdrażania Działania 1.5. „Infrastruktura Społeczeństwa Informacyjnego” ZPORR wskazują, iż budowana infrastruktura ICT musi być mocno powiązana z działaniami informacyjnymi i edukacyjnymi, ponieważ głównym problemem budowy Społeczeństwa Informacyjnego w Polsce nie jest wyłącznie technologia, ale i brak umiejętności skutecznego posługiwania się Internetem, szczególnie wśród osób powyżej 40 roku życia. Co więcej wśród przedsiębiorców wciąż słabe jest przekonanie co do potrzeby i zasadności umieszczania informacji o działalności firm w Internecie. W związku z tym budowie infrastruktury Społeczeństwa Informacyjnego na terenie Polski Wschodniej muszą towarzyszyć również działania edukacyjno-informacyjne. W okresie programowania 2004-2006 nie istniała możliwość wspierania ze środków EFRR szkoleń w ramach projektów infrastrukturalnych. W okresie 2007-2013 taką możliwość stwarza zasada finansowania krzyżowego. Tak więc integralnym elementem wsparcia infrastrukturalnego w zakresie ICT w ramach Działania 1.2. tego Programu będzie komponent szkoleniowy, który funkcjonować będzie na zasadzie elastycznego finansowania krzyżowego (*cross-financing*) i wynosić będzie do 10% całkowitych kosztów kwalifikowanych w ramach Działania.

Budowa nowoczesnej gospodarki to również tworzenie różnych form współpracy. Intensyfikacja kontaktów międzynarodowych i nawiązanie bliższych związków pomiędzy regionalnymi i zagranicznymi organizacjami, firmami i instytucjami, może w efekcie prowadzić do zwiększenia inwestycji zewnętrznych w regionie i do zmniejszania dystansu dzielącego regiony od innych, wysoko rozwiniętych regionów krajów członkowskich Unii Europejskiej oraz Polski. Konkurencja w poszukiwaniu inwestycji zewnętrznych jest jednak w Europie bardzo silna, dlatego też regiony słabiej rozwinięte, takie jak województwa Polski Wschodniej, wymagają wsparcia w tym zakresie, aby w walce o pozyskiwanie inwestycji dorównywać bardziej rozwiniętym regionom. Powyżej zidentyfikowane problemy stały się główną przesłanką do tego aby Program swym wsparciem objął tworzenie ponadregionalnych ośrodków obsługi inwestorów i przedsiębiorców, czyli profesjonalnych ośrodków informacji, promocji i doradztwa.

Ponadto obszar Polski Wschodniej może być doskonałym miejscem na stworzenie platformy stymulującej przedsięwzięcia wykraczające poza możliwości instytucjonalne lub finansowe jednego województwa. U podstaw tej koncepcji leży idea wspólnej kampanii promocyjnej służącej poprawie wizerunku Polski Wschodniej oraz przyciąganiu do tych regionów większej liczby inwestorów i turystów. Kampania taka doprowadziłaby do zmiany negatywnych stereotypów i skojarzeń związanych z postrzeganiem województw wschodnich kraju jako obszaru zacofanego i mało atrakcyjnego. Polska Wschodnia ma stać się nie tylko podmiotem, ale również przedmiotem decyzji gospodarczych, wykazywać możliwości inwestycyjne i istnienie walorów turystycznych.

Beneficjenci w ramach Priorytetu

- Samorząd województwa;
- jednostki samorządu terytorialnego oraz związki, porozumienia i stowarzyszenia z ich udziałem;
- uczelnie wyższe;
- jednostki badawcze, w tym jednostki organizacyjne Polskiej Akademii Nauk;
- związki, porozumienia i stowarzyszenia jednostek samorządu terytorialnego;
- organizacje pozarządowe, w tym kościoły i związki wyznaniowe;
- instytucje wspierające rozwój innowacyjny regionu (centra transferu technologii, parki naukowo-technologiczne, przemysłowe, inkubatory przedsiębiorczości);
- agencje rozwoju regionalnego;
- spółki prawa handlowego, w których akcje lub udziały posiada jednostka samorządu terytorialnego;
- Instytucje ważne dla regionów z punktu widzenia rozwoju regionalnego, w tym:
  - administracja publiczna i ich jednostki organizacyjne (administracja rządowa i samorządowa szczebla wojewódzkiego i powiatowego, urzędy statystyczne, biura planowania przestrzennego);
  - otoczenie biznesu i innowacji (agencje rozwoju regionalnego i lokalnego, kluby biznesu, Centra Obsługi Inwestorów, izby gospodarcze, parki naukowo-technologiczne, centra transferu technologii, itd.);
  - Regionalne Organizacje Turystyczne;
  - organizacje pozarządowe (działające w obszarze ekologii, turystyki, rozwoju gospodarczego itd.);
- Instytucja Zarządzająca Programem.

Zgodność Priorytetu z opracowaniami strategicznymi

- Strategia Lizbońska,
- Strategiczne Wytyczne Wspólnoty;
- Strategia Rozwoju Kraju;
- Koncepcja Polityki Przestrzennego Zagospodarowania Kraju;
- Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia na lata 2007-2013;
- Długofalowa Strategia Rozwoju Regionalnego
- Projekt Strategii Rozwoju Turystyki na lata 2007-2013;
- Narodowa Strategia Innowacji;
- Strategia Rozwoju Nauki w Polsce do 2013 roku;
- Założenia Polityki naukowej, naukowo-badawczej i innowacyjnej państwa do 2020r.;
- Strategia Rozwoju Edukacji na lata 2007-2013;
- Rozwój informatyzacji Polski do roku 2013;
- Strategie Rozwoju 5 Województw Polski Wschodniej;
- Regionalne Strategie Innowacyjności 5 Województw Polski Wschodniej;
- Regionalne Strategie Rozwoju Społeczeństwa Informacyjnego 5 Województw Polski Wschodniej.

Kategorie interwencji Funduszy Strukturalnych na lata 2007-2013

- **02** – Infrastruktura B+RT (w tym wyposażenie, oprzyrządowanie i sieci informatyczne dużej szybkości pomiędzy centrami badań) i centrów doskonałości;
- **03** – Transfer technologii i ulepszanie sieci współpracy między przedsiębiorstwami, centrami badań, uniwersytetami, władzami regionalnymi;
- **05** – Zaawansowane doradztwo dla przedsiębiorstw bądź ich grup przedsiębiorstw;
- **07** – Inwestycje w przedsiębiorstwach bezpośrednio związanych z badaniami i innowacjami (technologie innowacyjne, powoływanie nowych przedsiębiorstw przez uniwersytety i istniejące centra i przedsiębiorstwa B+RT);
- **09** – Inne działania na rzecz stymulowania badań, innowacyjności i przedsiębiorczości
- **10** – Infrastruktura ICT (w tym sieci szerokopasmowe);
- **11** – Technologie informacyjne i komunikacyjne (dostęp, bezpieczeństwo, interoperacyjność, zapobieganie ryzyku, badania, innowacje);
- **13** – Usługi i aplikacje dla obywateli (*e*-zdrowie, *e*-administracja, *e*-nauczanie, *e*-włączenie);
- **56** – Promocja zasobów naturalnych;
- **75** – Infrastruktura edukacyjna;
- **82** – Promocja inicjatyw na rzecz współpracy i partnerstwa.

Priorytet II: Miejskie ośrodki wzrostu

Główny cel Priorytetu

Podniesienie poziomu rozwoju głównych ośrodków wzrostu Polski Wschodniej.

Cele szczegółowe Priorytetu

- Zwiększenie mobilności mieszkańców.
- Wzmocnienie funkcji metropolitalnych miast wojewódzkich.

Opis Priorytetu

Mając na uwadze fakt, że realizacja wybranych inwestycji z zakresu infrastruktury miejskiej bezpośrednio przyczynia się do poprawy jakości życia, podnosi wizerunek regionu oraz bezpośrednio wpływa na zwiększenie możliwości rozwojowych mieszkańców, w ramach Priorytetu II udostępnione zostaną środki na realizację ograniczonej liczby dużych projektów w ramach 2 Działań:

2.1. Systemy miejskiego transportu zbiorowego.

2.2. Infrastruktura wspierająca funkcje metropolitalne.

W ramach Działania 2.1. „*Systemy miejskiego transportu zbiorowego*” wsparcie zostanie przeznaczone na projekty wynikające z kompleksowych strategii rozwoju czystego miejskiego transportu publicznego obszarów metropolitalnych Polski Wschodniej (**Lublin, Białystok, Rzeszów**) oraz dwóch miejskich ośrodków wzrostu (**Kielce i Olsztyn**). Preferowane do wsparcia będą projekty łączące ze sobą różne formy transportu (np. kolej, tramwaj, trolejbus, autobus).

W ramach Działania 2.2. „*Infrastruktura wspierająca funkcje metropolitalne*” wspierane będą projekty z zakresu budowy i modernizacji infrastruktury umożliwiającej organizację kongresów, konferencji, wystaw i targów o znaczeniu krajowym i międzynarodowym, a więc obiekty towarzyszące biznesowi, a także służące stymulowaniu innowacji i ducha przedsiębiorczości w MSP.

Wszystkie działania w ramach priorytetu przyczyniać się będą do rozwoju funkcji metropolitalnych, wzrostu ekonomicznej aktywności regionów oraz ich atrakcyjności dla inwestorów, turystów, w tym biznesowych, jak również mieszkańców.

Uzasadnienie Priorytetu

Kluczową rolę w kształtowaniu konkurencyjności regionów, a w szerszej perspektywie w kształtowaniu konkurencyjności kraju, odgrywają obszary metropolitalne, które są głównymi ośrodkami dynamiki gospodarczej, technologicznej i kulturalnej. W sposób istotny charakteryzują się dużym zasięgiem oddziaływania, a rozwój metropolii ma znaczący

wpływ na rozwój nie tylko głównego miasta, ale również innych miast czy gmin w promieniu nawet do 100 km. Wzmocnienie infrastrukturalne obszarów metropolitalnych Polski Wschodniej (Lublin, Białystok i Rzeszów) oraz dwóch miejskich ośrodków wzrostu (Olsztyn i Kielce) jest warunkiem wzrostu gospodarczego tych regionów, a tym samym poprawy warunków życia na pozostałym obszarze Polski Wschodniej.

Aby niwelować negatywne skutki „rozlewania się” miast, a zarazem rozwijać potencjał wzrostu gospodarczego i wspierać swobodę poruszania się i jakość życia mieszkańców miast, konieczne jest stworzenie zintegrowanych systemów transportu zbiorowego. Dlatego też tego typu działania objęte zostaną wsparciem w ramach Programu. W dłuższej perspektywie rozbudowa i modernizacja infrastruktury komunikacyjnej przyczyni się do zwiększenia mobilności zawodowej i przestrzennej mieszkańców największych miast Polski Wschodniej, a tym samym wzrostu dostępności do rynku pracy i nauki.

Oprócz zapewnienia sprawnej komunikacji wewnątrz największych miast dla rozwoju metropolii niezbędne jest wsparcie na rzecz rozwoju funkcji metropolitalnych, w szczególności poprzez tworzenie na terenach tych miast obiektów wystawienniczych, kongresowych, sportowych, targowych i konferencyjnych. Dla regionu centra wystawienniczo – kongresowo – targowo – konferencyjne niosą za sobą szansę na wzrost „rentowności pośredniej”. Wystawcy oraz zwiedzający, poza wydatkami związanymi z udziałem w imprezach wystawienniczych bądź konferencjach, przysparzają dochodów podmiotom takim jak hotele, restauracje, środki transportu. Badania dowodzą, że ponad połowa kwot wydatkowanych przez wystawców pozostaje w Mieście Targowym i jego otoczeniu, co w rezultacie wpływa korzystnie na ograniczenie bezrobocia, wzrost inwestycji, a w konsekwencji na znaczne zasilenie budżetu regionu. Podobne znaczenie mają duże obiekty sportowe o wysokim standardzie, na terenie których można organizować krajowe bądź międzynarodowe zawody.

Dodatkowo nowoczesne multifunkcjonalne centra (wystawienniczo–kongresowo–targowo–konferencyjne) służą jako stymulator rozwoju przemysłu oraz jako czynnik umożliwiający wzrost poziomu wiedzy specjalistycznej, a także zwiększenie aktywności w dziedzinie eksportu, szczególnie w regionach słabiej rozwiniętych. Centra są miejscem wymiany informacji o produktach, rynkach, konkurencji oraz źródłem wiedzy gospodarczej i ekonomicznej, która pozwala usprawnić programowanie długofalowego wzrostu gospodarczego. Stanowią także szeroko pojęte centrum komunikacji gospodarczej i handlowej.

Beneficjenci w ramach Priorytetu

- Gminy, miasta na prawach powiatu lub działające w ich imieniu jednostki organizacyjne;
- Związki, porozumienia jednostek samorządu terytorialnego;
- Podmioty wykonujące usługi publiczne na zlecenie gminy/powiatu grodzkiego/związku międzygminnego - w których akcje lub udziały posiada gmina, powiat grodzki, związek międzygminny - na podstawie aktualnej umowy dotyczącej świadczenia usług z zakresu transportu publicznego;
- Spółki prawa handlowego, w których akcje lub udziały posiada jednostka samorządu terytorialnego lub Skarb Państwa.

Zgodność Priorytetu z opracowaniami strategicznymi

- Strategia Lizbońska;
- Strategiczne Wytyczne Wspólnoty;
- Strategia Rozwoju Kraju;
- Koncepcja Polityki Przestrzennego Zagospodarowania Kraju;
- Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia na lata 2007-2013;
- Biała Księga dotycząca Polityki Transportowej UE do 2010 roku;
- Strategia Rozwoju Transportu 2007-2013;
- Polityka Transportowa Państwa na lata 2006-2025;
- Projekt Strategii Rozwoju Turystyki na lata 2007-2013;
- Strategia Rozwoju Sportu w Polsce do roku 2012;
- Strategie Rozwoju 5 Województw Polski Wschodniej.

Kategorie interwencji Funduszy Strukturalnych na lata 2007-2013

- **09** – Inne działania na rzecz stymulowania badań, innowacyjności i przedsiębiorczości;
- **25** – Transport miejski;
- **28** – Inteligentne systemy transportowe;
- **52** - Promocja czystego miejskiego transportu publicznego;
- **57** – Pomoc w poprawie usług turystycznych;
- **77** – Inne rodzaje infrastruktury społecznej.

Priorytet III: Drogi wojewódzkie

Główny cel Priorytetu

Poprawa jakości wewnętrznych powiązań komunikacyjnych województw Polski Wschodniej.

Cele szczegółowe Priorytetu

- wzrost mobilności osób i towarów w ramach wymiany międzyregionalnej oraz poza granice województw Polski Wschodniej.

Opis Priorytetu

Założeniem Priorytetu III jest przewyższanie cech peryferyjności komunikacyjnej województw Polski Wschodniej.

W ramach Priorytetu wspierane będą inwestycje w budowę bądź modernizację międzyregionalnych odcinków dróg wojewódzkich w województwach Polski Wschodniej. Preferowane będą odcinki łączące co najmniej dwa województwa Polski Wschodniej. Wsparciem objęta będzie również budowa obwodnic w ciągach dróg wojewódzkich, a także budowa i modernizacja mostów, tuneli, wiaduktów, estakad, tuneli drogowych oraz węzłów i skrzyżowań.

Uzasadnienie Priorytetu

W efekcie przystąpienia Polski do struktur Unii Europejskiej, województwa położone wzdłuż wschodniej granicy kraju, stały się również zewnętrzną granicą UE. W rezultacie na obszarze objętym interwencją Programu nastąpiło ożywienie wymiany handlowej i coraz wyraźniej zaczęły kształtować się potrzeby zwiększania otwartości komunikacyjnej. Niestety regiony Polski Wschodniej charakteryzują się nadal niezadowalającym poziomem infrastruktury drogowej. W wyniku znacznego niedoinwestowania brak jest na tym obszarze wysokostandardowych powiązań komunikacyjnych z resztą kraju i wewnątrz regionów. Region Polski Wschodniej charakteryzuje wciąż niedostateczna liczba przepraw mostowych, bądź niedostateczna nośność istniejących mostów, szczególnie przez Wisłę, to też linie rzek zaostrzają dysproporcje rozwojowe pomiędzy Polską Wschodnią a resztą kraju. Ponadto ruch tranzytowy przebiega często przez centra miast gdzie poprzez natężenie, emisję spalin i poziom hałasu stwarza zagrożenie dla życia i zdrowia mieszkańców. Nałożenie się ruchu tranzytowego i miejskiego prowadzi do poważnego zatłoczenia ulic, a przez to dezorganizuje i zakłóca życie mieszkańcom oraz uniemożliwia działalność wielu przedsiębiorcom.

Biorąc pod uwagę fakt, iż stan sieci drogowej decyduje o wewnętrznej spójności i atrakcyjności inwestycyjnej województw, a poprawa dostępności komunikacyjnej może stanowić jeden z najistotniejszych czynników i wykorzystania potencjałów rozwojowych regionów, Program objął wsparciem działania z zakresu budowy i rozbudowy odcinków dróg wojewódzkich na obszarze Polski Wschodniej.

Możliwość szybszej, bezpieczniejszej i sprawniejszej komunikacji, nieuciążliwej dla środowiska, sprzyjać będzie poprawie jakości usług transportowych i mobilności osób oraz zwiększeniu współpracy międzywojewódzkiej i międzynarodowej. Odpowiednio funkcjonująca infrastruktura, zachowująca ład przestrzenny, przyczyni się do rozwoju społecznego i gospodarczego Polski Wschodniej i zmniejszenia różnic w poziomie jakości życia mieszkańców regionu.

Realizacja przedsięwzięć w ramach Priorytetu przyczyni się do stworzenia szybszych i bezpieczniejszych powiązań pomiędzy ośrodkami centralnymi a pozostałymi obszarami w regionach Polski Wschodniej oraz ułatwi dostęp do głównych międzynarodowych korytarzy transportowych Transeuropejskiej Sieci Komunikacyjnej TINA. Realizowane będą inwestycje, które usprawnią funkcjonowanie głównych ciągów komunikacyjnych i rozszerzą efekt wartości dodanej na cały obszar Polski Wschodniej. Wymiernym rezultatem Priorytetu będzie pobudzenie rozwoju ekonomicznego województw Polski Wschodniej i przeciwdziałanie zapóźnieniom o charakterze inwestycyjnym. Realizacja zadań ukierunkowanych na zwiększaniu dostępności komunikacyjnej, poprzez właściwe gospodarowanie przestrzenią, przyczyni się do rozwijania konkurencyjności i ożywienia przedsiębiorczości.

Beneficjenci w ramach Priorytetu

- Samorządy Województw lub ich jednostki organizacyjne.
- Miasta na prawach powiatu, w których zarządzie znajdują się odcinki dróg wojewódzkich.

Zgodność Priorytetu z opracowaniami strategicznymi

- Strategia Lizbońska, rozdział IV;
- Strategiczne Wytoczne Wspólnoty;
- Strategia Rozwoju Kraju;
- Koncepcja Polityki Przestrzennego Zagospodarowania Kraju;
- Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia na lata 2007-2013;
- Strategia Rozwoju Transportu 2007-2013;
- Polityka Transportowa Państwa na lata 2006-2025;
- Strategie Rozwoju 5 Województw Polski Wschodniej.

Kategorie interwencji Funduszy Strukturalnych na lata 2007-2013

- 23 – Drogi regionalne/lokalne.

Główny cel Priorytetu

Optymalizacja procesu wdrażania Programu Operacyjnego „Rozwój Polski Wschodniej”.

Cele szczegółowe Priorytetu

- poprawa systemu zarządzania programem, a także zapewnienie skuteczności działania administracji zaangażowanej we wdrażanie Programu.
- poprawa kwalifikacji pracowników, wsparcie logistyczne i eksperckie procesu wdrażania Programu.
- upowszechnienie wiedzy na temat wsparcia ze środków Unii Europejskiej województw Polski Wschodniej, a także uspołecznienie prac nad przygotowaniem dokumentów programowych na następny okres programowania.

Opis Priorytetu

W ramach Priorytetu przewiduje się możliwość realizacji projektów dotyczących w szczególności:

- pokrycia kosztów zatrudnienia pracowników wypełniających zadania związane z przygotowaniem, wyborem, oceną, monitorowaniem projektów i programu, weryfikacją płatności i kontrolą finansową,
- wsparcia procesu oceny i selekcji projektów,
- organizacji i obsługi Komitetu Monitorującego, a także analizy danych na potrzeby monitorowania i wdrażania programu,
- wsparcia procesu kontroli,
- zakupu i instalacji sprzętu komputerowego oraz innego wyposażenia biurowego przez jednostki zaangażowane we wdrażanie programu,
- przygotowania analiz, badań i sprawozdań na potrzeby procesu wdrażania programu,
- podnoszenia kwalifikacji personelu zaangażowanego we wdrażanie programu,
- ewaluacji,
- pomocy beneficjentom we wdrożeniu projektów,
- realizacji Planu Komunikacji oraz działań informacyjnych i promocyjnych.

Wsparciem ze strony pomocy technicznej objęte zostaną także działania informacyjne i promocyjne, dotyczące wykorzystania funduszy strukturalnych w ramach programu.

Uzasadnienie Priorytetu

Wsparcie instytucji zaangażowanych we wdrażanie Programu Operacyjnego jest kluczowe dla zapewnienia efektywnego oraz zgodnego z prawem i politykami wspólnotowymi jego realizacji. Natomiast wsparcie działań informacyjnych i promocyjnych w ramach programu jest szczególnie istotne, ponieważ od ich skuteczności zależy ilość i jakość zgłaszanych projektów, a co za tym idzie efektywne wykorzystanie środków.

Analiza sytuacji jednostek zaangażowanych we wdrażanie Programów Operacyjnych w latach 2004-006 wykazuje, iż w zakresie wdrażania programu niezbędne jest wsparcie zatrudnienia odpowiednio wykwalifikowanego personelu, szkoleń pracowników, wyposażenia urzędów w niezbędny sprzęt oraz obsługi Komitetu Monitorującego.

Beneficjenci w ramach Priorytetu

- Instytucja Zarządzająca Programem;
- Jednostki uczestniczące w imieniu Instytucji Zarządzającej Programem w zarządzaniu działaniami oraz Instytucje Wdrażające.

Zgodność Priorytetu z opracowaniami strategicznymi

- Strategia Lizbońska;
- Strategiczne Wytoczne Wspólnoty;
- Strategia Rozwoju Kraju;
- Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia na lata 2007-2013.

Kategorie interwencji Funduszy Strukturalnych na lata 2007-2013

- **90** – Przygotowanie, wdrażanie, monitoring i kontrola;
- **91** – Ewaluacja, studia, informacja i promocja.

4. Komplementarność z Działaniami finansowanymi z EFRROW oraz EFR

5. Plan finansowy

W realizację Programu Operacyjnego „Rozwój Polski Wschodniej” na lata 2007-2013 zostanie zaangażowanych 3 051,7 mln Euro w tym ze strony środków Unii Europejskiej – ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego 2 161,6 mln Euro, a z publicznych środków krajowych 381,5 mln Euro. Poziom współfinansowania ze strony środków wspólnotowych sięga 85% wszystkich środków publicznych.

Obok środków publicznych w realizacji PO „Rozwój Polski Wschodniej” będą uczestniczyły także środki prywatne – pomoc kierowana do przedsiębiorstw będzie podlegała zasadom konkurencji. Łączna wartość środków prywatnych szacowana jest na 508,6 mln Euro.

W ramach ogólnej alokacji Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego na Program

- 882 mln Euro (107 Euro na mieszkańca na lata 2007-2013) Rada Europejska przeznaczyła na wsparcie regionów (lubelskie, podkarpackie, podlaskie, świętokrzyskie i warmińsko - mazurskie) zajmujących pięć ostatnich miejsc w UE-25 o najniższym PKB na mieszkańca;
- 1 279,6 mln Euro stanowią dodatkowe środki przyznane przez Rząd RP.

W układzie poszczególnych priorytetów realizujących PO „Rozwój Polski Wschodniej” środki z zasobów EFRR zostaną rozdysponowane w następujący sposób:

Priorytet I „*Nowoczesna gospodarka*” – 40,95 % całości środków, w tym na:

Priorytet II „*Miejskie ośrodki wzrostu*” – 22,75 % całości środków, w tym na:

Priorytet III „*Drogi wojewódzkie*” – 27,30 % całości środków.

Priorytet IV „Pomoc techniczna” – 4 % całości środków, w tym na:

Rezerwa – 5% całości środków.

Szacunkowy plan finansowy Programu Operacyjnego Rozwój Polski Wschodniej według priorytetów z podziałem na lata (w mln. Euro)

Lata	Ogółem	Środki publiczne (UE + współfinansowa- nie krajowe)	Wkład wspólnotowy						Krajowy wkład publiczny				Prywatne	Pożyczki EBI
			Ogółem	EFRR	ESF	FS	EFRROW	EFR	Ogółem	Budżet państwa	Budżet jednostek samorządu terytorialnego	Inne		
			1=2+13+14	2=3+9	3=4+5+5+7+8	4	5	6	7	8	9 =10+11+12	10		
Priorytet I														
2007	150,4	150,4	127,8	127,8						22,6				
2008	150,9	150,9	128,3	128,3						22,6				
2009	151,3	151,3	128,6	128,6						22,7				
2010	146,3	146,3	124,4	124,4						21,9				
2011	146,9	146,9	124,9	124,9						22,0				
2012	147,5	147,5	125,3	125,3						22,1				
2013	148,1	148,1	125,9	125,9						22,2				
2007-2013	1041,4	1041,4	885,2	885,2						156,2				
Priorytet II														
2007	83,5	83,5	71,0	71,0						12,5				
2008	83,8	83,8	71,3	71,3						12,6				
2009	84,1	84,1	71,5	71,5						12,6				
2010	81,3	81,3	69,1	69,1						12,2				
2011	81,6	81,6	69,4	69,4						12,2				
2012	81,9	81,9	69,6	69,6						12,3				
2013	82,3	82,3	69,9	69,9						12,3				
2007-2013	578,6	578,6	491,8	491,8						86,8				
Priorytet III														
2007	100,3	100,3	85,2	85,2						15,0				
2008	100,6	100,6	85,5	85,5						15,1				
2009	100,9	100,9	85,7	85,7						15,1				
2010	97,5	97,5	82,9	82,9						14,6				
2011	98,0	98,0	83,3	83,3						14,7				
2012	98,3	98,3	83,6	83,6						14,7				
2013	98,7	98,7	83,9	83,9						14,8				
2007-2013	694,3	694,3	590,1	590,1						104,1				

Szacunkowy plan finansowy Programu Operacyjnego Rozwój Polski Wschodniej według priorytetów z podziałem na lata (w mln Euro)														
Lata	Ogółem	Środki publiczne (UE + współfinansowa nie krajowe)	Wkład wspólnotowy						Krajowy wkład publiczny				Prywatne	Pożyczki EBI
			Ogółem	EFRR	ESF	FS	EFRROW	EFR	Ogółem	Budżet państwa	Budżet jednostek samorządu terytorialnego	Inne		
			1=2+13+14	2=3+9	3=4+5+6+7+8	4	5	6	7	8	9 =10+11+12	10		
Priorytet IV														
2007	14,7	14,7	12,5	12,5					2,2					
2008	14,7	14,7	12,5	12,5					2,2					
2009	14,8	14,8	12,6	12,6					2,2					
2010	14,3	14,3	12,1	12,1					2,1					
2011	14,4	14,4	12,2	12,2					2,2					
2012	14,4	14,4	12,2	12,2					2,2					
2013	14,5	14,5	12,3	12,3					2,2					
2007-2013	101,7	101,7	86,5	86,5					15,3					
Rezerwa														
2007	18,4	18,4	15,6	15,6					2,8					
2008	18,4	18,4	15,7	15,7					2,8					
2009	18,5	18,5	15,7	15,7					2,8					
2010	17,9	17,9	15,2	15,2					2,7					
2011	17,9	17,9	15,3	15,3					2,7					
2012	18,0	18,0	15,3	15,3					2,7					
2013	18,1	18,1	15,4	15,4					2,7					
2007-2013	127,2	127,2	108,1	108,1					19,1					
Ogółem														
2007	440,7	367,2	312,1	312,1					55,1	33,0	8,3	13,8	73,4	
2008	442,2	368,5	313,2	313,2					55,3	33,2	8,3	13,8	73,7	
2009	443,4	369,5	314,1	314,1					55,4	33,3	8,3	13,9	73,9	
2010	428,8	357,3	303,7	303,7					53,6	32,2	8,0	13,4	71,5	
2011	430,6	358,8	305,0	305,0					53,8	32,3	8,1	13,5	71,8	
2012	432,1	360,1	306,1	306,1					54,0	32,4	8,1	13,5	72,0	
2013	434,0	361,6	307,4	307,4					54,2	32,5	8,1	13,6	72,3	
2007-2013	3051,7	2543,1	2161,6	2161,6					381,5	228,9	57,2	95,4	508,6	

6. System wdrażania

Załączniki:

1. Indykatorywna lista dużych projektów

2. Pomoc publiczna dla województw

1. Dotychczas udzielona pomoc publiczna

Województwo lubelskie

Krajowa pomoc publiczna

Kontrakt wojewódzki

Podstawowym i najważniejszym instrumentem wspierania inwestycji województwa lubelskiego był w pierwszej edycji swojego funkcjonowania Kontrakt Wojewódzki (lata 2001 – 2003). W wyniku łączenia środków łączna wartość kontraktu w latach 2001 – 2003 wyniosła **765 109,7 tys. zł**, z czego **582 000 tys. zł** stanowiła dotacja z budżetu państwa.

Druga edycja kontraktu wojewódzkiego była jednoroczna i obowiązywała w 2004 roku. W związku z uruchomieniem w 2004 roku Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego (ZPORR), który dysponował wielokrotnie większymi środkami, kontrakt wojewódzki przestał w 2004 roku pełnić rolę najważniejszego instrumentu rozwoju w regionie, stanowił jednak cenne uzupełnienie ZPORR. W ramach drugiej edycji kontraktu udostępniono województwu **71 126 tys. zł**, z czego na zadania własne i inwestycje wieloletnie **56 566 tys. zł**, współfinansowanie ZPORR i INTERREG **14 560 tys. zł**, środki trwałe z zakresu krajowych przewozów pasażerskich **12 500 tys. zł**.

Na realizację zadań wynikających z Programu wojewódzkiego w ramach obydwu edycji kontraktu przeznaczono w latach 2001 – 2004 łącznie **411 981,9 tys. zł**, z czego **229 706,0 tys. zł** stanowiła dotacja z budżetu państwa. Region otrzymał około 7,3% środków przeznaczonych na kontrakty wojewódzkie zapisane w kolejnych ustawach budżetowych w latach 2001 – 2004.

Ze środków udostępnionych dla województwa lubelskiego na wspieranie zadań wynikających z Programu wojewódzkiego³ wykorzystano następujące kwoty (wg podziału kwot projektowanych na poszczególne lata):

Tabela 4.

2001	dotacja z budżetu państwa	środki JST	inne środki (np. MENiS, UKFiS, Phare 2000)
środki zaplanowane	49 980 000 ⁴	32 104 000	1 286 729
środki wykorzystane	49 052 078	33 678 609	1 176 729
%	98,14%	104,9%	91,45%
2002	dotacja z budżetu państwa	środki JST	inne środki (np. MENiS, UKFiS, Phare 2000)
środki zaplanowane	61 580 000	68 805 000	179 000
środki wykorzystane	58 315 864	82 819 681	347 841
%	94,7%	120,37%	194,32%
2003	dotacja z budżetu państwa	środki JST	inne środki (np. MENiS, UKFiS, Phare 2000)
środki zaplanowane	61 580 000	30 383 960	5 923 520
środki wykorzystane	54 623 256	32 575 585	5 965 804
%	88,7%	107,2%	101%

³ Tabela finansowa do Programu wsparcia – załącznik 1 do rozporządzenia RM z dnia 28 maja 2002 r. (Dz.U. 73 poz. 666)

⁴ w dotacji z budżetu państwa uwzględniono również kwotę 17,449 mln (kol. 4 Pw) tzw. środki w dyspozycji wojewodów oraz środki ministrów właściwych, które nie wspierały zadań wynikających z Programu wojewódzkiego.

2004	dotacja z budżetu państwa	środki JST	Inwestycje w środki trwałe w zakresie regionalnych pasażerskich przewozów kolejowych
środki zaplanowane	56 566 000	31 093 748	12 500 000
środki wykorzystane	43 837 439	26 953 482	0 ⁵
%	77,5%	86,7	0%
razem 2001-2004	<i>dotacja z budżetu państwa</i>	<i>środki JST</i>	<i>środki inne</i>
środki zaplanowane	229 706 000	162 386 708	19 889 249
środki wykorzystane do dnia 30.12.2004	205 828 637	176 027 357	7 490 374
%	89,61%	108,4%	37,66%

Realizacja Kontraktu wojewódzkiego cechowała się wysokim poziomem absorpcji środków, ogólnie wyższym niż średnia absorpcja w kraju (jedynie w 2002 r. poziom ten był zbliżony do krajowego; w 2003 r. wskaźnik był wyższy), który w minionym okresie osiągał: w 2001 r. – ponad 88%; w 2002 r. – ponad 95% i w 2003 r. (dane szacunkowe) – ok. 90-92% ⁶.

Większość zadań realizowanych w ramach środków kontraktu wojewódzkiego koncentrowało się na rozwoju infrastruktury technicznej i społecznej. Pierwsza i druga edycja kontraktu wojewódzkiego zaowocowała wymiernymi efektami rzeczowymi w zakresie:

- infrastruktury transportowej – przebudowa dróg wojewódzkich, budowa, modernizacja dróg powiatowych i gminnych, budowa chodników, odbudowa i modernizacja mostów;
- infrastruktury ochrony środowiska – budowa sieci wodociągowej, kanalizacyjnej i gazowej, budowa i modernizacja 2 oczyszczalni ścieków, budowa 2 zakładów sortowania i recyklingu odpadów komunalnych i 1 składowiska odpadów;
- infrastruktury oświatowej – rozbudowa, nadbudowa i modernizacja obiektów szkolnych (334 szkoły), ośrodki wychowawcze, ośrodek kultury;
- ochrony zdrowia – etapowa realizacja inwestycji wieloletnich – budowa 3 szpitali (Chełm, Biłgoraj, Łęczna), utworzenie oddziałów ratunkowych, modernizacja i przebudowa oddziałów szpitalnych, zakupy aparatury i sprzętu medycznego.

Ponadto w omawianym okresie zakończono realizację 2 dużych inwestycji o strategicznym znaczeniu dla regionu – przebudowę drogi wojewódzkiej Nr 698 i utworzenie Regionalnego Centrum Targowo – Wystawienniczego w Lublinie. Kontynuowana jest budowa Lubelskiego Parku Naukowo – Technologicznego.

Zagraniczna pomoc publiczna⁷

Przedakcesyjne programy pomocowe:

PHARE SSG

Począwszy od roku 2000 jednym z komponentów PHARE jest Program Spójności Społecznej i Gospodarczej (PHARE SSG). Wielkość alokacji w województwie lubelskim w ramach PHARE SSG dla poszczególnych edycji w ramach środków PHARE przedstawia poniższa tabela. PHARE SSG został utworzony w celu zmniejszania opóźnień i nierównomierności rozwoju regionów poprzez promowanie aktywności gospodarczej, rozwiązywanie problemów

⁵ Na podstawie rozporządzenia o środkach niewygasających, środki te będą rozliczane do 30.06.2006 r.

⁶ Dane opublikowane na oficjalnej stronie internetowej Ministerstwa Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej, adres: http://www.fundusze-strukturalne.gov.pl/_fundusze.php?dzial=1285&poddzial=1308&dokument=2668

⁷ Zagraniczne środki pomocowe o charakterze regionalnym

społecznych związanych z rynkiem pracy, restrukturyzacji oraz rozwoju infrastruktury. Program realizowano w czterech edycjach: 2000, 2001, 2002, 2003.

Tabela 5.

Lp.	Okres przedakcesyjny lata 1999 - 2003	Wielkość alokacji w zakresie środków Phare (eur)
1.	PHARE SSG 2000	25 718 142,55
2.	PHARE SSG 2001	17 996 275,40
3.	PHARE SSG 2002	9 400 630,66
4.	PHARE SSG 2003	13 886 000,00
5.	Razem wszystkie edycje PHARE SSG	67 001 030,61
6.	Razem PHARE SSG RZL	10 435 531,50
7.	Razem PHARE SSG MŚP	15 952 502,50
8.	Razem PHARE SSG INFRASTRUKTURA	40 612 996,61

PHARE CBC

W celu wspierania współpracy samorządów i społeczności lokalnych żyjących po dwóch stronach granicy w ramach programu PHARE wyodrębniony został Fundusz Małych Projektów. Wielkość alokacji w województwie lubelskim w ramach Phare CBC w zakresie środków PHARE przedstawia poniższa tabela.

Tabela 6.

Lp.	Okres przedakcesyjny lata 1999 - 2003	Wielkość alokacji w zakresie środków Phare (eur)
1.	Narodowy Program dla Polski Phare CBC 1999 Fundusz Małych Projektów	138 448,10
2.	Narodowy Program dla Polski Phare CBC 2000 Fundusz Małych Projektów	202 078,40
3.	Narodowy Program dla Polski Phare CBC 2001 Fundusz Małych Projektów	492 584,46
4.	Narodowy Program dla Polski Phare CBC 2002 Fundusz Małych Projektów	499 958,30
5.	Narodowy Program dla Polski Phare CBC 2002/2003 Fundusz Małych Projektów Infrastrukturalnych	950 000
6.	Narodowy Program dla Polski Phare CBC 2002/2003 Fundusz Małych Projektów Okołobiznesowych	950 000
7.	Razem	3 233 069,26

ISPA

Podstawowym celem funduszu ISPA jest wsparcie krajów kandydujących w zakresie społecznej i gospodarczej spójności poprzez współfinansowanie dużych projektów inwestycyjnych w sektorze środowiska i transportu. W ramach funduszu ISPA w województwie lubelskim zrealizowano jeden projekt w sektorze środowiska w zakresie oczyszczania ścieków w Lublinie (projekt o znaczeniu ponadregionalnym – oczyszczalnia ścieków HAJDÓW), o wartości 16 150 000 EUR. Dofinansowanie z ISPA wyniosło **9 690 000 EUR.**⁸

SAPARD

Program SAPARD jest programem o charakterze strukturalnym. Wsparcie Wspólnoty jest realizowane w formie wieloletnich programów przygotowanych zgodnie z wytycznymi i zasadami programów operacyjnych stosowanymi w ramach polityki strukturalnej. Cele ogólne dla Polski w programie Operacyjnym SAPARD zostały sformułowane w oparciu o zidentyfikowane problemy sektora rolnego i obszarów wiejskich. Program ten realizowany w latach 2000 – 2004 współfinansował projekty służące obszarom wiejskim i społecznościom lokalnym. W ramach poszczególnych działań pomoc Unii Europejskiej do dnia 11.05.2005 wyniosła:

⁸ na podstawie danych MGIP (<http://www.fundusze-strukturalne.gov.pl/ISPA/Projekty+ISPA/>)

- Działanie 1. Poprawa przetwórstwa i marketingu artykułów rolnych i rybnych; 80 projektów inwestycyjnych - planowane dofinansowanie kwotą 115,9 mln zł, wypłaty zrealizowane w 34,4%.
- Działanie 2. Inwestycje w gospodarstwach rolnych; 1 512 projektów inwestycyjnych - planowane dofinansowanie 65,2 mln zł, wypłaty zrealizowane w 88,8%.
- Działanie 3. Rozwój i poprawa infrastruktury obszarów wiejskich; 373 projekty infrastrukturalne, planowane dofinansowane 164,3 mln zł, wypłaty zrealizowane w 87,7%.
- Działanie 4. Różnicowanie działalności gospodarczej na obszarach wiejskich; 331 projektów - planowane dofinansowanie 28,5 mln zł, wypłaty zrealizowane w 45,2%.

Fundusze Strukturalne:

Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego (ZPORR)

Na wdrażanie ZPORR przeznaczonych jest blisko 40% wszystkich środków Funduszy Strukturalnych przeznaczonych dla Polski w latach 2004-2006. Program ten określa cele i kierunki oraz wysokość wykorzystywania środków na realizację polityki regionalnej państwa na lata 2004–2006 z udziałem dwóch funduszy strukturalnych: Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Europejskiego Funduszu Społecznego. W województwie lubelskim za wdrażanie wszystkich działań w ramach pierwszego priorytetu, jak również działania 2.2. i 2.6. w ramach drugiego priorytetu oraz działań 3.1, 3.2, 3.3, 3.5. odpowiedzialny jest Urząd Marszałkowski Województwa Lubelskiego. Instytucją odpowiedzialną za wdrażanie działania 2.1., 2.3. i 2.4. jest Wojewódzki Urząd Pracy, natomiast za działania 2.5. oraz 3.4. odpowiedzialna jest Lubelska Fundacja Rozwoju. Według opisanego układu instytucjonalnego zestawiono poniższe tabele wykorzystania środków w ramach ZPORR⁹ 2004 i 2005, różnicując jednocześnie działania, za które odpowiedzialny jest Urząd Marszałkowski, na finansowane z EFRR i EFS.

Tabela 7.

Wykorzystanie środków w ramach ZPORR 2004 i 2005 na dzień 3.08.2005					
Działania ZPORR realizowane w Urzędzie Marszałkowskim Województwa Lubelskiego finansowane z EFRR					
	Ilość wniosków złożonych	Ilość zaakceptowanych do dofinansowania	proj. Kwota dofinansowania z ERDF w zł	Kwota całkowita projektu	Środki publiczne
			75%	100%	25%
2004					
Priorytet I	135	44	162 211 200,82	216 281 601,09	54 070 400,27
Priorytet II	234	32	49 737 783,48	66 317 044,64	16 579 261,16
Razem 2004	369	76	211 948 984,30	282 598 645,73	70 649 661,43
2005					
Priorytet I	190	40	159 266 351,64	212 355 135,52	53 088 783,88
Priorytet III	585	3	7 519 980,62	10 026 640,83	2 506 660,21
Razem 2005	775	43	166 786 332,26	222 381 776,35	55 595 444,09

⁹ bez pomocy technicznej

Razem 2004-2005	1144	119	378 735 316,56	504 980 422,08	126 245 105,52
------------------------	-------------	------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------

Tabela 8.

Wykorzystanie środków w ramach ZPORR 2004 i 2005 na dzień 3.08.2005					
Działania ZPORR realizowane w Urzędzie Marszałkowskim Województwa Lubelskiego finansowane z EFS					
	Ilość wniosków złożonych	Ilość zaakceptowanych do dofinansowania	proj. do dofinansowania z EFS w zł	Kwota całkowita projektu	Wkład własny Beneficjentów
Działanie 2.2.			68,05%	100%	31,95%
Działanie 2.6.			75%	100%	25%
2004					
Działanie 2.2.	39	36	14722704,42	21326203,94	6603499,52
Działanie 2.6.	17	12	3 452 777,03	4 603 702,71	1 150 925,68
Razem 2004	56	48	18175481,45	25929906,65	7754425,2
2005					
Działanie 2.2.	40	36	14574243,43	21108039,36	6533795,93
Działanie 2.6.	15	7	1 555 314,00	2 073 752,00	518 435,00
Razem 2005	55	43	16129557,43	23181791,36	7052230,93
Razem 2004-2005	111	91	34305038,88	49111698,01	14806656,13

Tabela 9.

Wykorzystanie środków w ramach ZPORR 2004 i 2005 na dzień 31.08.2005					
Działania ZPORR realizowane w Wojewódzkim Urzędzie Pracy finansowane z EFS					
	Ilość wniosków złożonych	Ilość zaakceptowanych do dofinansowania	proj. do dofinansowania z EFS w zł	Kwota całkowita projektu	Wkład własny Beneficjentów
			75%	100%	25%
2004					
Działanie 2.1.	52	20	5 975 709,67	7 967 612,90	1 991 903,22
Działania 2.3.	6	2	1 612 442,25	2 149 923,00	537 480,75
Działanie 2.4.	3	2	1 918 581,75	2 558 109,00	639 527,25
Razem 2004	61	24	9 506 733,67	12 675 644,90	3 168 911,23
2005					
Działanie 2.1.	75	21	10 544 204,78	14 058 939,71	3 514 734,92
Działanie 2.3.	49	7	4 244 391,68	5 659 188,91	1 414 797,22
Działanie 2.4.	42	2	1 217 764,36	1 623 685,82	405 921,45
Razem 2005	168	30	16 006 360,82	21 341 814,44	5 335 453,62
Razem 2004-2005	227	54	25 513 094,49	34 009 349,37	8 504 364,85

Tabela 10.

Wykorzystanie środków w ramach ZPORR 2004 i 2005 na dzień 31.08.2005					
Działania ZPORR realizowane w Lubelskiej Fundacji Rozwoju finansowane z EFS i EFDF					
	Ilość wniosków złożonych	Ilość zaakceptowanych do dofinansowania	proj. Kwota dofinansowania z EFS w zł	Kwota całkowita projektu	Wkład własny Beneficjentów
			75%	100%	25%
2004					
Działanie 2.5. (EFS)	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
Działania 3.4. (ERDF)	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
Razem 2004	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
2005					
Działanie 2.5. (EFS)	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
Działania 3.4. (ERDF)	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
Razem 2005	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
Razem 2004-2005	b.d.	97	20 087 239,04	b.d	b.d.

Sektorowe Programy Operacyjne

Fundusze Strukturalne w latach 2004-2006 wdrażane są m.in. przy pomocy Sektorowych Programów Operacyjnych. Są to m.in.:

- Sektorowy Program Operacyjny Rozwój Zasobów Ludzkich (SPO RZL)
- Sektorowy Program Operacyjny Wzrost Konkurencyjności Przedsiębiorstw (SPO WKP)
- Sektorowy Program Operacyjny Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich
- Sektorowy Program Operacyjny Rybołówstwo i Przetwórstwo Ryb

Proces naboru wniosków uruchomiony został w pierwszej połowie 2004 r. Do końca kwietnia 2005 r. łączna wartość złożonych wniosków, które zostały poddane formalnej ocenie w ramach siedmiu programów operacyjnych oraz Inicjatywy Wspólnotowej Equal i Interreg przerosła dostępną pulę środków i wyniosła 105,53 % alokacji na lata 2004-2006.

Inicjatywa Wspólnotowa INTERREG

W ramach INTERREG III A województwo lubelskie objęte jest w całości jednym z siedmiu programów współpracy transgranicznej realizowanych z udziałem Polski. Program ten nosi nazwę Sąsiedztwa Polska-Białoruś-Ukraina. Wielkość alokacji w województwie lubelskim w ramach INTERREG III A w zakresie środków ERDF przedstawia poniższa tabela.

Tabela 11.

L.p.	Okres programowania 2004 - 2006	Alokacja EFRR w €
1.	Interreg III A Program Sąsiedztwa Polska-Białoruś-Ukraina - Priorytet 1 działanie 1.1	2 873 369,86
2.	Interreg III A Program Sąsiedztwa Polska-Białoruś-Ukraina - Priorytet 2 działanie 1.2	1 662 490,55
3.	Interreg III A Program Sąsiedztwa Polska-Białoruś-Ukraina - Priorytet 1 działanie 1.3	1 122 659,42
4.	Interreg III A Program Sąsiedztwa Polska-Białoruś-Ukraina - Priorytet 2 działanie 2.1	2 057 154,00
	Razem	7 715 673,83

Inicjatywa Wspólnotowa EQUAL

Inicjatywa Wspólnotowa Equal jest jednym z instrumentów polityki strukturalnej Unii Europejskiej, realizującym założenia Europejskiej Strategii Zatrudnienia i Procesu Integracji

Spółecznej, finansowanym z Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS). Ogólnym celem EFS, jest tworzenie nowych i lepszych miejsc pracy oraz zapewnienie, aby nikogo nie pozbawiano do nich dostępu. Druga runda Programu EQUAL jest wdrażana w Polsce w latach 2004 – 2006. Z terenu województwa lubelskiego wpłynęło 41 wniosków, co stanowi 5,5% w skali kraju, z czego zatwierdzono do realizacji 4 projekty (4,2%). Na obecnym etapie nie jest możliwe określenie wartości środków EQUAL które alokowano w województwie lubelskim. Wynika to m.in. ze specyfiki programu, polegającej na tym, że Beneficjentami są tzw. „Partnerstwa na rzecz Rozwoju”, które mogą tworzyć także partnerzy spoza regionu.

Fundusz Spójności

Fundusz Spójności, będący instrumentem polityki strukturalnej Unii Europejskiej, lecz nie zaliczającym się do funduszy strukturalnych, ma na celu wzmocnienie spójności społecznej i gospodarczej Unii poprzez finansowanie dużych projektów tworzących spójną całość w zakresie ochrony środowiska i infrastruktury transportowej. Pomoc z Funduszu Spójności ma zasięg krajowy, a nie regionalny, jak w przypadku funduszy strukturalnych. Na podstawie danych WFOŚIGW kwota dofinansowania przedsięwzięć realizowanych w okresie od 2004 r. na terenie województwa lubelskiego w ramach FS wyniosła **270 000 zł.** (kwota inwestycji: 1 256 000 zł)

Pozostałe programy i fundusze

Fundusz Schengen

Fundusz Schengen (Instrument Finansowy Schengen), powołany w wyniku konieczności dokonania poważnych inwestycji na granicach zewnętrznych Unii Europejskiej, którego beneficjentami jest 7 nowych państw członkowskich Unii Europejskiej. W ramach środków Funduszu na terenie województwa lubelskiego zrealizowano inwestycje w zakresie infrastruktury przejść granicznych (Terespol, Krościenko) w kwocie 4 608 851,2 euro.

EOG oraz Norweski Instrument Finansowy

Nabór wniosków o dofinansowanie projektów ze środków w ramach Mechanizmu Finansowego EOG oraz Norweskiego Mechanizmu Finansowego rozpoczął się w dniu 5 września 2005 r. Nabór potrwa do 30 listopada. Dostępnych będzie ponad 175,6 mln euro. Głównym celem utworzonego przez państwa-darczyńców Mechanizmu Finansowego EOG oraz Norweskiego Mechanizmu Finansowego jest realizacja przedsięwzięć prorozwojowych przyczyniających się do zmniejszania różnic ekonomicznych i społecznych w obrębie Europejskiego Obszaru Gospodarczego. W Polsce wykorzystanie środków Mechanizmów Finansowych będzie pełniło funkcje uzupełniające w stosunku do działań wspieranych z funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności UE,

Program Aktywizacji Obszarów Wiejskich Banku Światowego

W ramach tego programu wspierane były inwestycje z zakresu infrastruktury technicznej oraz inwestycje w istniejącej infrastrukturze oświatowej. W latach 2001 – 2004 dofinansowano 48 zadań z zakresu infrastruktury technicznej (kanalizację, wodociągi, drogi powiatowe i gminne) na łączną kwotę **16,9 mln zł.** Jednocześnie wsparto prace modernizacyjno – remontowe w 252 szkołach, dofinansowując te zadania kwotą 14,1 mln zł.

Inne programy

Oprócz środków zagranicznych pochodzących z Unii Europejskiej Polska korzysta z programów pomocy zagranicznej przyznawanych przez ambasady czy fundacje. Wspierają one różnorodne inicjatywy i działania ukierunkowane na przekazywanie wiedzy i doświadczeń. Istotnym programem grantowym jest Inicjatywa Współpracy Polsko - Amerykańsko - Ukraińskiej (PAUCI). Program ten finansowany jest przez Amerykańską Agencję do Spraw Rozwoju Międzynarodowego – USAID. Został utworzony dla rozwijania związków pomiędzy Polską a Ukrainą poprzez wspólną realizację projektów. Istotne działania realizowane są także przez Polsko – Amerykańską Fundację Wolności. Wspólnie z Fundacją Edukacji dla Demokracji przydziela ona dotacje dla polskich organizacji pozarządowych oraz instytucji edukacyjnych za pośrednictwem stworzonego przez siebie programu RITA, który wspiera i inicjuje działania polskich organizacji wspólnie z partnerami z regionu Europy środkowo – wschodniej.

Krajowa pomoc publiczna

W ramach **krajowej pomocy publicznej**¹⁰ na terenie województwa podkarpackiego w latach 1999-2004 realizowano szereg inwestycji, a także działań o charakterze modernizacyjnym i inwestycyjnym.

Działania finansowane z budżetu wojewody, funduszy celowych, agencji i fundacji Skarbu Państwa oraz przedsiębiorstw państwowych przedstawia załączona poniżej tabela.

Łącznie w latach 1999-2004, na ujęte w tabeli działania, przeznaczono kwotę **613,89 mln zł**.

---

¹⁰ Opracowano na podstawie materiałów otrzymanych od instytucji wdrażających pomoc publiczną na poziomie regionalnym, które odpowiedziały na zapytanie w danej kwestii. W związku z tym informacja ta może nie określać pełnego zakresu pomocy publicznej udzielonej w województwie podkarpackim

Tabela 12. Działania o charakterze inwestycyjnym i modernizacyjnym finansowane z publicznych środków krajowych na terenie województwa podkarpackiego w latach 1999-2004

L.p.	Źródło finansowania (nazwa podmiotu finansującego)	Typ działań (nazwa przedsięwzięcia)	Wydatkowane środki publiczne w złotych w latach					
			1999	2000	2001	2002	2003	2004
1.	Budżet państwa - Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa Podkarpacki Oddział Regionalny	Program sto milionów - 2000 (budowa wodociągów i kanalizacji na terenach wiejskich, budowa i modernizacja dróg gminnych w gminach wiejskich i miejsko-wiejskich oraz dróg powiatowych na terenach wiejskich)			6 762 686			
2.	Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej	Poprawa stanu zabezpieczenia przeciwpożarowego obszarów leśnych Lasów Państwowych, przylegających do nich lasów niepaństwowych, gruntów rolnych oraz obszarów zabudowanych.			140 000	550 300		480 500
3.	Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej	Budowa nowoczesnej szkółki produkującej materiał sadzeniowy w systemie kontenerowym, tj. z zakrytym systemem korzeniowym.				970 000		
4.	Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska	Działania w zakresie ochrony środowiska oraz retencji wodnej w Lasach Państwowych.		60 000		62 800		
5.	Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Rzeszowie	Realizacja zadań w zakresie ochrony środowiska i gospodarki wodnej	36 933 154	26 292 579	19 004 277	27 392 118	52 240 671	12 441 413
6.	Ministerstwo Nauki i Informatyzacji (b. Komitet Badań Naukowych)	Dofinansowanie projektów celowych	8 560 000	10 004 000	8 685 400	8 767 003	17 251 207	9 909 000
7.	PPL Warszawa	Prace modernizacyjne i inwestycyjne realizowane w Porcie Lotniczym Rzeszów-Jasionka	16 200 000	2 700 000	36 800 000	6 700 000	700 000	600 000
8.	Budżet Państwa	Prace modernizacyjne i inwestycyjne realizowane w Porcie Lotniczym Rzeszów-Jasionka		200 000	300 000	5 200 000	300 000	17 700 000
9.	Budżet Państwa - Wojewódzki Ośrodek Dokumentacji Geodezyjnej i Kartograficznej	Zakupy obejmujące samochody służbowe, sprzęt komputerowy i poligraficzny	11 000	19 600				
10.	Budżet Państwa - Wojewódzka stacja Sanitarno-Epidemiologiczna	Zakupy obejmujące samochody służbowe, sprzęt komputerowy i poligraficzny		51 000				
11.	Budżet Państwa - Podkarpacki Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Boguchwale	Infrastruktura techniczna (budowa parkingu), wyposażenie.	120 000	150 100	77 400	28 500	74 500	99 746
12.	Budżet Państwa - Wojewódzki Inspektorat Weterynarii	Modernizacja infrastruktury technicznej, budowa i przebudowa przyłączy sieci kanalizacji, zakup wyposażenia i specjalistycznego sprzętu laboratoryjnego.	150 000	89 100	206 448	251 491	250 592	75 961
13.	Budżet Państwa - Powiatowe Inspektoraty Weterynarii	Modernizacja infrastruktury technicznej, i, zakup wyposażenia i specjalistycznego sprzętu laboratoryjnego.		105 400	25 552	180 600	424 392	223 997
14.	Budżet Państwa - Wojewódzki Inspektorat Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych	Zakup wyposażenia, prace modernizacyjne, instalacja przeciwdymna i alarmowa.		97 900	146 171	119 900	304 498	858 643
15.	Budżet Państwa - Wojewódzki Inspektorat Ochrony Roślin i Nasiennictwa	Modernizacja infrastruktury technicznej i obiektów szklarniowych, budowa sieci komputerowej, rozbudowa Laboratorium Wojewódzkiego, zakup wyposażenia.		247 900	339 147	149 800	178 795	250 000
16.	Budżet Państwa - Budowa i utrzymanie urządzeń melioracji wodnych podstawowych.	Inwestycje	4 612 000	4 612 000	6 443 000	9 200 000	6 700 000	6 000 000
17.	Budżet Państwa - Usuwanie skutków klęsk żywiołowych	Inwestycje	14 016 000	9 263 900	4 948 053	16 183 900	44 790 255	32 475 000
18.	Budżet Państwa - Komenda Wojewódzka Państwowej Straży Rybackiej	Zakupy obejmujące samochody służbowe, sprzęt komputerowy i poligraficzny			96 637	125 000	104 412	110 000
19.	Budżet Państwa - Wojewódzki Inspektorat Inspekcji Handlowej	Zakup wyposażenia, przebudowa budynku administracyjnego wspólnie z WINB - 2003-2004 r.	81 000	15 300	20 000	14 500	419 500	909 986
20.	Budżet Państwa - Podkarpacki Urząd Wojewódzki	Rozbudowa i modernizacja DPG Barwinek, Medyka, Krościenko, Korczowa 1999-2004 r.	11 846 000	11 393 900	4 027 000	6 199 600	8 798 028	6 126 737
21.	Budżet Państwa - Inspekcja Transportu	Zakupy obejmujące samochody służbowe, sprzęt komputerowy				5 000	164 907	

	Drogowego	i poligraficzny							
22.	Budżet Państwa - Inspektorat Nadzoru Budowlanego	Przebudowa budynku administracyjnego WINB wspólnie z WIIH - 2003-2004 r.; zakupy obejmujące samochody służbowe, sprzęt komputerowy i poligraficzny	26 900	29 000	44 991	79 400	811 968	748 999	
23.	Budżet Państwa - Wojewódzki Ośrodek Informatyki Terenowy Bank Danych	Zakupy obejmujące samochody służbowe, sprzęt komputerowy i poligraficzny.			148 000	200 000	158 997	299 914	
24.	Budżet Państwa - Podkarpacki Urząd Wojewódzki	Sieci komputerowe, roboty modernizacyjne budynków, wyposażenie oraz zakup agregatów prądowładczych.	441 000	699 000	489 000	2 318 000	2 582 926	2 775 960	
25.	Budżet Państwa - Wojewódzka Komenda Policji	Zakup, adaptacja i modernizacja oraz wyposażenie jednostek i posterunków policji, sieć komputerowa i modernizacja systemu łączności, budowa sieci logistycznej w budynku laboratorium kryminalistyki KWP w Rzeszowie.	1 880 000	1 917 700	1 656 000	4 005 000			
26.	Budżet Państwa - Państwowa Straż Pożarna	Zakupy sprzętu ratownictwa przeciwpożarowego, przebudowy i modernizacje budynków, budowa bazy szkoleniowej dla potrzeb ratownictwa wodnego - 2002-2004	724 000	2 519 600	1 624 387	1 701 466	2 974 403	4 875 493	
27.	Budżet Państwa - Podkarpacki Urząd Wojewódzki	Modernizacja systemu wykrywania i alarmowania oraz zakupy sprzętu	310 000	318 600	279 979	420 000	179 986	144 954	
28.	Budżet Państwa - jednostki samorządu terytorialnego	Tworzenie powiatowych i gminnych zespołów reagowania						1 589 970	
29.	Budżet Państwa - Kuratorium Oświaty	Zakupy obejmujące samochody służbowe, sprzęt komputerowy i poligraficzny	9 000	25 700	54 185	54 300	104 500	70 993	
30.	Budżet Państwa - Wojewódzki Inspektorat Farmaceutyczny	Wyposażenie oraz budowa Laboratorium Kontroli Jakości Leków	24 000	29 600	10 000	5 000	76 500	152 000	
31.	Budżet Państwa - Wojewódzkie Centrum Analiz i Nadzoru w Ochronie Zdrowia	Zakupy obejmujące samochody służbowe, sprzęt komputerowy i poligraficzny oraz specjalistyczny sprzęt laboratoryjny		15 000	19 877	25 000	54 500	10 000	
32.	Budżet Państwa - jednostki samorządu terytorialnego	Zakupy sprzętu w ramach tworzenia stanowisk pracy w jst dla realizacji zadań wynikających a ustaw (pomoc społeczna)				70 000	50 000	1 729 767	
33.	Budżet Państwa - Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska	Inwestycje, modernizacja, wyposażenie.	244 000	220 000	84 000	105 000	837 127	1 173 293	
34.	Budżet Państwa	Inwestycje - budowa oświetleń w gminach			2 678 308	7 036 300	2 091 329	2 339 994	
35.	Budżet Państwa - Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków	Zakupy obejmujące samochody służbowe, sprzęt komputerowy i poligraficzny		20 000	19 721	40 000	63 699	50 000	
36.	Budżet Państwa - Zespół Parków Krajobrazowych	Wyposażenie, w tym adaptacja budynku w Hołubi w 2001 r. oraz wyposażenie na stworzenie bazy Ośrodka edukacji Ekologicznej dla ZPK w Przemyslu - 2002 r.		16 996	59 000	71 000	108 860	4 000	
37.	Budżet Państwa	Program rozwoju dla Eksporterów PRE w ramach programu PHARE 2000					242 208	225 773	
38.	Budżet Państwa	Program Rozwoju Przedsiębiorstw PRP w ramach programu PHARE 2000					53 854	92 243	
39.	Budżet Państwa	Tworzenie Środowiska Wspierającego Rozwój Regionalnej Przedsiębiorczości OWB w ramach programu PHARE 2000					684 133	740 480	
40.	Budżet Państwa	Program Rozwoju Przedsiębiorstw Eksportowych PRPE w ramach programu PHARE 2001					12 613	294 726	
41.	Budżet Państwa	Program Rozwoju Przedsiębiorstw PRP w ramach programu PHARE 2001						162 573	
42.	Budżet Państwa	Fundusz Dotacji Inwestycyjnych FDI w ramach programu PHARE 2001					266 614	3 238 140	
43.	Budżet Państwa	Program Rozwoju Przedsiębiorstw Internetowych PRPI w ramach programu PHARE 2001						119 203	
44.	Budżet Państwa	Program Rozwoju Przedsiębiorstw PRP w ramach programu PHARE 2002						4 854	
45.	Budżet Państwa	Fundusz Dotacji Inwestycyjnych FDI w ramach programu PHARE 2002						11 315	
46.	RAZEM		96 188 054	71 113 875	95 189 219	98 230 978	144 055 972	109 115 628	

Kontrakt Wojewódzki (2001-2004)

W ramach I edycji Kontraktu Wojewódzkiego (2001-2003) dofinansowaniem z budżetu państwa objęto głównie zadania o charakterze inwestycyjnym, na które wydatkowano łącznie **197 320,64 tys. zł**. Poniższa tabela przedstawia podział wspomnianych środków w kolejnych latach na poszczególne działania.

Tabela 13. Dofinansowanie środkami z budżetu państwa zadań realizowanych w ramach Kontraktu Wojewódzkiego w latach 2001 - 2003

kategoria	Działania i zadania z Kontraktu Wojewódzkiego, które wpisują się w poszczególne kategorie społeczne	liczba realizowanych zadań	kwoty dofinansowania z budżetu państwa w ramach Kontraktu Wojewódzkiego							
			rok 2001		rok 2002		rok 2003		Razem wszystkie lata	
			kwota w tys. zł.	procentowy udział w całości wydatków	kwota w tys. zł.	procentowy udział w całości wydatków	kwota w tys. zł.	procentowy udział w całości wydatków	kwota w tys. zł.	procentowy udział w całości wydatków
zdrowie	działania: 4.2., 4.5. (zadania: 4.5.1., 4.5.2., 4.5.3.)	25	44622,01	43,41%	28900,00	60,60%	23129,44	49,37%	96651,45	48,98%
sport, turystyka i rekreacja	działanie: 3.1., zadania: 3.2.1., 3.2.2.	18	26187,00	25,48%	829,58	1,74%	4579,99	9,78%	31596,57	16,01%
ochrona środowiska	działania: 1.1., 1.2., 5.5.	67	2803,00	2,73%	600,00	1,26%	1739,32	3,71%	5142,32	2,61%
drogi i mosty	działania: 1.2., 5.1., zadania: 5.7.1., 5.7.4.	45	0,00	0,00%	5670,00	11,89%	6719,71	14,34%	12389,71	6,28%
edukacja	działania: 4.1., 5.4., zadanie 4.3.2.	229	21964,00	21,37%	9990,04	20,95%	7681,56	16,40%	39635,60	20,09%
pomoc społeczna	załącznik nr 14, działanie 4.7.	34	7205,00	7,01%	1200,00	2,52%	3000,00	6,40%	11405,00	5,78%
Inne	zadanie 4.4.3.	1	0,00	0,00%	500,00	1,05%	0,00	0,00%	500,00	0,25%
RAZEM		419	102781,01	100,00%	47689,62	100,00%	46850,01	100,00%	197320,64	100,00%

W 2004 r. na realizację Kontraktu Wojewódzkiego dla Województwa Podkarpackiego zaplanowano kwotę z budżetu państwa w wysokości łącznej **67 999,00 tys. zł** z czego:

1. na współfinansowanie zadań własnych samorządów oraz na rozliczenie inwestycji wieloletnich jednostek samorządu terytorialnego **54 079,00 tys. zł**,
2. na współfinansowanie projektów zawartych w ramach Zintegrowanego Programu operacyjnego Rozwoju Regionalnego oraz realizowanych w ramach IW INTERREG III **13 920,00 tys. zł**.

Równocześnie strona rządowa udostępniła samorządowi województwa podkarpackiego środki z przeznaczeniem na inwestycje w środki trwałe w zakresie regionalnych pasażerskich przewozów kolejowych w wysokości **12 500,00 tys. zł**.

Zestawienie danych o wielkości wsparcia w ramach II edycji kontraktu poszczególnych kategorii społecznych zawiera poniższa tabela.

Tabela 14.

Zestawienie kategorii społecznych realizowanych w ramach Kontraktu dla województwa podkarpackiego w roku 2004 w wyszczególnieniu kwot na nie wydatkowanych z budżetu państwa oraz ich procentowym udziałem w całości wydatków budżetowych				
Kategoria społeczna jaka uzyskała wsparcie w ramach kontraktu	Działanie	Liczba realizowanych zadań	Kwota dofinansowania z budżetu państwa	% udział w całości wydatków z budżetu państwa
ZDROWIE	1.1	19	33 673 517,45 zł	62,46%
EDUKACJA - rozbudowa i modernizacja bazy lokalowej szkolnictwa wszystkich szczebli	1.2. - typy: A i B	101	15 713 652,59 zł	29,15%
SPORT - rozbudowa i modernizacja obiektów sportowych	1.2 - typy: C i D oraz zadanie: I-2-A/5	38	2 715 282,00 zł	5,04%
KULTURA	2.1	16	1 812 233,00 zł	3,36%
RAZEM		174	53 914 685,04 zł	100,00%

Zagraniczna pomoc publiczna¹¹

Przedakcesyjne Programy Pomocowe

Program Phare Spójność Społeczna i Gospodarcza (SSG)

W 1999 r. Komisja Europejska określiła nowe zasady programu Phare na lata 2000 – 2006. Głównym celem Programu Phare Spójność Społeczna i Gospodarcza – największego z funduszy przedakcesyjnych - stało się przygotowanie Polski do akcesji do Unii Europejskiej i przygotowanie jej do korzystania z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR) oraz Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS). Szczególną wagę przyznano dla działań nakierowanych na rozwój regionalny, adresowanych do nowopowstałych województw. Częścią Programu stał się komponent regionalny, którego zadaniem jest niwelowanie dysproporcji pomiędzy poziomem rozwoju regionów w kraju.

Program Phare SSG wspiera realizację czterech edycji rocznych okresu 2000 – 2003. Województwo podkarpackie, jako jedno z czterech w kraju, zakwalifikowane zostało do wszystkich edycji Programu. Ogólna wartość dotacji Phare dla województwa podkarpackiego w zakresie edycji 2000-2003 wyniosła – 64,413 mln euro, w tym środki przeznaczone na projekty infrastrukturalne – 42,189 mln euro, w ramach których zrealizowanych zostanie 15 dużych projektów infrastrukturalnych. Obok komponentu infrastrukturalnego w ramach każdej edycji rocznej realizowane są komponenty z zakresu Wsparcia Małych i Średnich Przedsiębiorstw oraz Rozwoju Zasobów Ludzkich.

Obecnie na terenie województwa podkarpackiego uruchomione zostały wszystkie edycje Programu Phare SSG. Realizacja edycji Phare 2000 SSG zakończyła się, a projekty zostały rozliczone. W przypadku kolejnych edycji Programu sytuacja jest bardzo zróżnicowana -

¹¹ Zagraniczne środki pomocowe o charakterze regionalnym

część projektów została już zrealizowana, pozostałe są realizowane lub przygotowywane do wdrażania.

Program Współpracy Przygranicznej Phare CBC Polska – Słowacja

Programy Współpracy Przygranicznej Phare mają za zadanie wspieranie rozwoju obszarów przygranicznych, które sąsiadują z państwami UE lub innymi państwami objętymi Programem Phare. Program Współpracy Przygranicznej Phare CBC Polska – Słowacja realizowany jest na obszarze trzech województw: podkarpackiego, małopolskiego i śląskiego. Na realizację tego programu przeznaczono łącznie w edycjach 2000 – 2003 16 mln euro na wymienione powyżej województwa. W ramach Programu realizowane są trzy komponenty:

- Fundusz Małych Projektów,
- Fundusz Małych Projektów Infrastrukturalnych,
- Duże Projekty Infrastrukturalne.

Program Zintegrowana Granica Wschodnia

Program „Zintegrowana Granica Wschodnia” współfinansowany jest ze środków Phare i ma służyć wsparciu rozwoju infrastruktury technicznej, instytucjonalnej i organizacyjnej związanej z funkcjonowaniem wschodniej granicy Polski, jako przyszłej zewnętrznej granicy UE. W ramach programu realizowane są trzy komponenty:

- Fundusz Małych Projektów,
- Fundusz Małych Projektów Infrastrukturalnych,
- Duże Projekty Infrastrukturalne.

Program Phare 2001 Odbudowa

Po powodzi, która miała miejsce w lipcu i sierpniu 2001, Komisja Europejska podjęła decyzję o przekazaniu dodatkowych środków finansowych powiększających zakres Programu Phare Spójność Społeczna i Gospodarcza 2001 na usuwanie skutków kataklizmu dla obszarów najbardziej nim dotkniętych w województwach: świętokrzyskim, podkarpackim i małopolskim. W lutym 2002 r. uruchomiona została druga transza środków na cele usuwania skutków powodzi oraz zapobiegania zagrożeniom powodziowym ze środków realokowanych z programu STRUDER.

Realizacja Programu została zakończona w 2004 r. W ramach dwóch edycji programu zrealizowano 36 projektów na łączną kwotę dofinansowania z Phare – 3,84 mln euro.

Program ISPA

Program ISPA był głównym elementem przygotowania do korzystania przez Polskę po wejściu do UE z Funduszu Spójności. Z dniem wejścia Polski do Unii Europejskiej (1 maja 2004 r.) - fundusz ISPA zakończył swoje funkcjonowanie. W miejsce funduszu ISPA pojawił się Fundusz Spójności, który przejął zobowiązania płatnicze swojego poprzednika.

Z terenu województwa podkarpackiego zatwierdzone zostały do realizacji 4 projekty infrastrukturalne dotyczące sektora ochrony środowiska.

Program SAPARD

Podkarpacki Regionalny Oddział Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa w Rzeszowie zaangażowany jest we wdrażanie na obszarze województwa podkarpackiego następujących działań:

- Działanie 1 – Poprawa przetwórstwa i marketingu artykułów rolnych i rybnych,
- Działanie 2 – Inwestycje w gospodarstwach rolnych,
- Działanie 3 – Rozwój i poprawa infrastruktury obszarów wiejskich,
- Działanie 4 - Różnicowanie działalności gospodarczej na obszarach wiejskich.

Podsumowanie

Przedstawiona poniżej tabela obrazuje alokacje, a w przypadku programów już zakończonych sumę wykorzystanych środków unijnych w ramach programów przedakcesyjnych:

Tabela 15.

Lp.	Program	Okres realizacji	Dotacja (w mln EUR)
1.	PHARE 2000 SSG	2002-2004	22,97
2.	PHARE 2001 SSG	2003-2005	19,42
3.	PHARE 2002 SSG	2003-2005	8,54
4.	PHARE 2003 SSG	2004-2006	13,49
5.	PHARE CBC Polska - Słowacja	2000-2006	4,89
6.	PHARE „Zintegrowana granica wschodnia”	2000-2006	10,00
7.	PHARE Odbudowa	2002-2004	3,84
8.	Program Aktywizacji Obszarów Wiejskich Banku Światowego	2000-2005	13,00
9.	ISPA	2003-2008	59,16
10.	SAPARD*	2002-2006	76,65
11.	Środki pozyskane przez jednostki rządowej administracji zespolonej**	2001-2006	3,53
RAZEM			235,49

* Dane szacunkowe obejmujące wartość zawartych umów dla poszczególnych działań realizowanych w województwie podkarpackim – liczone po kursie: 1 euro = 4,1508 zł.

**Środki liczone po średnim kursie 1 euro = 4,1075 zł.

Program Aktywizacji Obszarów Wiejskich Banku Światowego

Program Aktywizacji Obszarów Wiejskich (PAOW) był finansowany z kredytu Międzynarodowego Banku Odbudowy i Rozwoju. Program realizowano w Polsce od października 2000 r. Zakończenie programu planowano początkowo w lipcu 2004 r. – uległo ono jednak przesunięciu o 11 miesięcy tj. do 30 czerwca 2005 r. Program miał za zadanie przyczynić się do szeroko rozumianego rozwoju gospodarczego obszarów wiejskich. Obok programu SAPARD był to drugi z dużych programów, jakie miały wesprzeć restrukturyzację obszarów wiejskich w Polsce w okresie przedakcesyjnym.

W województwie podkarpackim, w którym jako jednym z pięciu w Polsce realizowane były wszystkie komponenty tego programu, łącznie na jego realizację przeznaczono 59,7 mln zł.

W ramach Programu wdrażane były następujące Komponenty:

- Komponent A - Program mikropożyczek i dotacji oraz doradztwa dla osób rozpoczynających lub prowadzących działalność gospodarczą,
- Komponent B1 - Program przekwalifikowań i reorientacji zawodowej,
- Komponent B2 - Edukacja,

- Komponent B3 - Budowanie potencjału instytucjonalnego administracji lokalnej i regionalnej,
- Komponent C - Infrastruktura wiejska.

Fundusze strukturalne i Fundusz Spójności

W ramach *Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego* przewidziano wsparcie dla inwestycji infrastrukturalnych (infrastruktury drogowej, środowiskowej, kulturalnej, turystycznej, ochrony zdrowia, edukacyjnej i społeczeństwa informacyjnego), rozwoju zasobów ludzkich (podnoszenie kwalifikacji zawodowych, reorientacja zawodowa, stypendia dla uczniów i studentów), promocji przedsiębiorczości i wsparcia dla mikroprzedsiębiorstw oraz rozwijania współpracy pomiędzy sektorem badawczo-rozwojowym a przedsiębiorstwami i innymi podmiotami na poziomie regionalnym i lokalnym.

Sektorowy Program Operacyjny *Rozwój Zasobów Ludzkich* - służy wsparciu projektów ukierunkowanych na dostosowywanie kwalifikacji zasobów ludzkich do potrzeb rynku pracy, zwiększenie dostępu do edukacji, rozwój nowoczesnych form organizacji pracy, dostarczanie pomocy finansowej przy rozpoczynaniu działalności gospodarczej oraz projektów mających na celu zwiększanie konkurencyjności przedsiębiorstw poprzez szkolenia kadr. Ponadto w jego ramach finansowane mają być projekty wspierające promocję współpracy między światem nauki i edukacji a gospodarką oraz projekty, których celem jest wyrównywanie szans edukacyjnych różnych grup społecznych.

W ramach Sektorowego Programu Operacyjnego *Wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw* udzielana jest pomoc finansowa w formie dotacji na doradztwo i inwestycje w przedsiębiorstwach (głównie małych i średnich) oraz na rozwój instytucji otoczenia biznesu; wspierane są inwestycje w parkach przemysłowych i naukowo-technologicznych. Przekazywane jest także wsparcie finansowe dla przedsiębiorstw zobligowanych do dostosowania swojej infrastruktury do wymogów ochrony środowiska.

Sektorowy Program Operacyjny *Transport* wspiera realizację projektów z zakresu budowy i przebudowy dróg krajowych, modernizacji linii kolejowych oraz poprawy infrastruktury dostępu do portów morskich.

W ramach Sektorowego Programu Operacyjnego *Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich* finansowane może być zarówno bezpośrednie wsparcie inwestycyjne dla rolników i przedsiębiorców prowadzących działalność związaną z przetwórstwem produktów rolnych w zakresie dostosowania warunków produkcji rolnej do standardów UE, stymulowania poprawy jakości produktów rolnych oraz kształtowania procesów produkcyjnych w zgodzie z wymogami ochrony środowiska, jak też działania szkoleniowe i doradcze oraz przedsięwzięcia związane z rozwojem infrastruktury i alternatywnych miejsc pracy na obszarach wiejskich.

W ramach Sektorowego Programu Operacyjnego *Rybołówstwo i przetwórstwo ryb* realizowane są działania z zakresu m.in. odnowy floty rybackiej oraz modernizacji statków rybackich, odszkodowań za złomowanie statków rybackich, przekwalifikowań i szkoleń zawodowych dla rybaków, dostosowania gospodarstw zajmujących się chowem lub hodowlą ryb do wymogów unijnych, czy działań innowacyjnych w zakresie sektora rybnego.

Inicjatywa Wspólnotowa INTERREG jest instrumentem, poprzez który Unia Europejska wspiera rozwój współpracy transgranicznej, międzyregionalnej i międzynarodowej pomiędzy państwami członkowskimi, a także państwami nie należącymi do Wspólnoty. Inicjatywa INTERREG III składa się z następujących komponentów:

- Komponent A - służy wspieraniu i promocji zintegrowanego rozwoju regionalnego na obszarze sąsiadujących ze sobą regionów przygranicznych, włączając w to regiony na granicach zewnętrznych oraz przy niektórych granicach morskich,
- Komponent B - ma na celu wspieranie współpracy międzynarodowej między władzami regionalnymi i krajowymi, w ramach dużych regionów paneuropejskich, służącej zrównoważonemu i skoordynowanemu rozwojowi przestrzennemu,
- Komponent C - finansuje współpracę międzyregionalną w skali europejskiej obejmującą między innymi wymianę informacji i doświadczeń dotyczących rozwoju regionalnego oraz polityki spójności.

Inicjatywa Wspólnotowa EQUAL jest częścią strategii Unii Europejskiej na rzecz stworzenia większej liczby lepszych miejsc pracy i zapewnienia szerokiego do nich dostępu. Finansowana przez Europejski Fundusz Społeczny (EFS) Inicjatywa Wspólnotowa EQUAL ma na celu testowanie i promowanie – w drodze współpracy ponadnarodowej – nowych sposobów zwalczania wszystkich form dyskryminacji i nierówności na rynku pracy, zarówno wobec osób zatrudnionych, jak i poszukujących pracy. EQUAL obejmuje również działania na rzecz osób ubiegających się o status uchodźcy. Inicjatywa ta stwarza możliwości identyfikacji i przewidywania zmian na rynku pracy, jak też wyposaża w nowe narzędzia monitorowania, zapobiegania i rozwiązywania wykrytych problemów.

Fundusz Spójności nie jest funduszem strukturalnym, chociaż ze względu na swój charakter i cel należy do instrumentów polityki strukturalnej Unii Europejskiej. Beneficjentami pomocy przyznawanej z Funduszu Spójności są państwa członkowskie UE, których produkt narodowy brutto na 1 mieszkańca nie przekracza 90% średniej unijnej. Fundusz finansuje głównie działania w dziedzinie ochrony środowiska i rozwoju komunikacyjnych systemów transeuropejskich. Projekty z dziedziny transportu muszą być elementem transeuropejskiej sieci transportowej, a z dziedziny ochrony środowiska powinny spełniać wymogi wspólnej polityki ochrony środowiska. Specyfika projektów infrastrukturalnych wymaga, aby realizowano je w odpowiednio dużej skali – tak, aby zapewnić ich wyraźny wpływ na poprawę stanu infrastruktury transportowej i środowiskowej. Dlatego też przyjęto, że budżet projektu zgłaszanego do współfinansowania z Funduszu Spójności nie powinien być mniejszy niż 10 mln euro.

Prognozowaną po drugim roku wdrażania kwotę środków, która może trafić w ramach funduszy strukturalnych oraz Funduszu Spójności do województwa podkarpackiego przedstawia poniższa tabela. Prognozę tę sporządzono na podstawie:

- wydzielonych limitów dla województwa w niektórych programach,
- zaakceptowanych dotychczas wniosków podmiotów z terenu województwa podkarpackiego.

Tabela 16.

Lp.	Nazwa Programu	Środki, które mogą trafić do woj. podkarpackiego na podst. zregionalizowanych alokacji lub projektów już zatwierdzonych do dofinansowania (w zł)	
		Stan na I kwartał 2005r.	Stan na koniec 2005r.
1.	Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego	786 098 838	759 342 278*
2.	SPO - <i>Rozwój Zasobów Ludzkich</i>	26 612 535	70 536 263
3.	SPO - <i>Wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw</i>	37 290 195	157 531 390
4.	SPO - <i>Transport</i>	42 873 750	43 078 407
5.	SPO - <i>Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich</i>	174 617 728	213 964 370**
6.	SPO - <i>Rybołówstwo i przetwórstwo ryb</i>	-	229 200
7.	Inicjatywa Wspólnotowa - <i>INTERREG</i>	1 932 903	31 678 639***
8.	Inicjatywa Wspólnotowa - <i>EQUAL</i>	34 458 024	34 458 024
9.	Fundusz Spójności	57 690 000	206 778 570
10.	Funduszu Schengen	11 250 000	13 725 000
RAZEM		1 172 823 973	1 531 322 141

*Zmniejszenie się alokacji wynika z zastosowania odmiennych kursów kwartalnych – w przypadku IV kwartału 2005r. był to kurs 3,9009.

** „Koperta regionalna” oraz projekty zatwierdzone do dofinansowania.

***Wartość projektów, którym przyznano dofinansowania oraz alokacja z tzw. wniosków parasolowych tj. projektów realizowanych poprzez wsparcie mniejszych przedsięwzięć wybranych w drodze konkursu oraz pomocy technicznej.

Powyższa prognoza będzie ulegać istotnym zmianom w zależności od postępów we wdrażaniu omawianych programów oraz dalszej aktywności podmiotów z terenu Podkarpacia.

Dokonanie pierwszej oceny rzeczywistego wykorzystania środków funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności, ze względu na obowiązujące zasady ich rozliczania i płatności, będzie możliwe nie wcześniej niż po 2-3 latach od rozpoczęcia wdrażania poszczególnych programów.

Zarząd Województwa Podkarpackiego uczestniczy we wdrażaniu dwóch z wymienionych powyżej programów tj. Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego oraz Sektorowego Programu Operacyjnego *Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich*.

Ocena efektywności dotychczasowej pomocy przedakcesyjnej oraz z funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności dla województwa podkarpackiego

Należy podkreślić, że zakres udziału samorządu województwa we wdrażaniu poszczególnych programów przedakcesyjnych jest różny. Samorząd województwa podkarpackiego jest szczególnie zaangażowany we wdrażanie Programu Phare Spójność Społeczna i Gospodarcza.

Jako globalne efekty rzeczowe przedakcesyjnych programów pomocowych oraz Programu Aktywizacji Obszarów Wiejskich można wskazać:

- budowę i modernizację ok. 700 km dróg,
- przebudowę 7 obiektów mostowych o łącznej długości 0,55 km,
- budowę ok. 2 330 km kanalizacji deszczowej i sanitarnej wraz z przepompowniami,
- budowę i modernizację 40 oczyszczalni ścieków,
- budowę 2 stacji uzdatniania wody,
- budowę lub modernizację 6 wysypisk śmieci,
- budowę ok. 430 km sieci wodociągowej,
- udrożnienie i uregulowanie koryt rzek, potoków i rowów na łącznej długości blisko 12 km,
- remont ponad 240 obiektów szkolnych,
- zawarcie 829 umów na dotacje inwestycyjne dla MŚP,
- zawarcie 349 umów współfinansujących projekty doradcze dla MŚP,
- korzystanie z różnego rodzaju szkoleń, poradnictwa zawodowego, doradztwa indywidualnego oraz poradnictwa dla instytucji zaangażowanych w tworzenie paktów na rzecz zatrudnienia skorzystało ok. 40 tys. osób.

Pełne określenie stopnia wykorzystania przyznanych środków w ramach programów przedakcesyjnych jest utrudnione ze względu na niezakończenie jeszcze części realizowanych projektów oraz dynamikę przepływów finansowych. W ramach programów, których wdrażanie koordynuje Urząd Marszałkowski Województwa Podkarpackiego, można to zrobić jedynie w odniesieniu do tych przypadków, gdzie realizacja techniczna i finansowa została już zakończona. Odnosi się to do Programu Phare 2000 SSG oraz Programu Phare 2001 Odbudowa, w których poziom wykorzystania środków, w zależności od poszczególnych komponentów oscyluje w granicach 90 – 95%.

Aktywność podmiotów z obszaru województwa podkarpackiego w odniesieniu do poszczególnych programów, które zostały uruchomione po akcesji Polski do Unii Europejskiej, jest bardzo zróżnicowana (największa w ramach Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego i Sektorowego Programu Operacyjnego *Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich*). Zróżnicowana aktywność wynika w części ze specyfiki konkretnych programów, natomiast brak aktywności spowodowany jest najczęściej koniecznością poniesienia dużych nakładów już na etapie przygotowania wniosków, zwłaszcza inwestycyjnych.

Województwo podlaskie

Zagraniczna pomoc finansowa dla województwa podlaskiego w latach 1999 – 2004

Od 1999 roku województwo podlaskie korzystało z pomocy środków UE w ramach programów:

- Phare
- ISPA
- SAPARD

Łączne wsparcie środkami UE w tych latach wyniosło 147,553 mln euro.

Projekty wspierane środkami pomocowymi realizowane były we wszystkich powiatach województwa podlaskiego:

Tabela 17

Miasta na prawach powiatu	Kwota w euro
Białystok	24 605 189,33
Łomża	2 941 727,13
Suwałki	12 325 027,38
Powiaty	
augustowski	7 714 439,77
białostocki	9 530 896,06
bielski	1 229 785,68
grajewski	6 719 048,28
hajnowski	2 104 339,45
kolneński	575 197,93
łomżyński	3 004 011,41
moniecki	2 209 714,46
sejneński	745 229,81
siemiatycki	1 495 340,33
sokółski	23 056 154,49
suwalski	4 417 578,18
wysokomazowiecki	3 602 098,95
zambrowski	169 330,34
Programy horyzontalne	41 108 348,63
Suma	147 553 454,61

Phare:

W ramach programu Phare wspierane były następujące działania:

1. Wzrost działalności sektora produkcyjnego. Działania te skierowane były na pomoc w zróżnicowaniu działalności gospodarczej, rozwój sektora prywatnego i modernizację przemysłu;

2. Wzmocnienie potencjału ludzkiego, którego celem było wsparcie czterech filarów Europejskiej Społecznej Strategii tzn.: poszerzenie możliwości uzyskania pracy, rozwój przedsiębiorczości, wspieranie procesów dostosowawczych w przedsiębiorstwach, aktywizacja pracowników przedsiębiorstw, równość szans dla kobiet i mężczyzn;
3. Poprawa infrastruktury związanej z prowadzeniem działalności gospodarczej.

Działania te koncentrowały się na projektach infrastrukturalnych, które w bezpośredni sposób służyły sektorowi produkcyjnemu oraz środowisku lokalnych przedsiębiorców. W tym obszarze finansowane mogły być również inwestycje poprawiające dostęp do miejsc, w których rozwija się przemysł i handel, a także infrastruktura z zakresu ochrony środowiska sprzyjająca rozwojowi inwestycyjnemu.

Realizowano następujące projekty:

- PL9207 STRUDER - program rozwoju regionalnego
- ZZ9209 Wielonarodowy Program Phare - Modernizacja drogowego przejścia granicznego w Szypliszkach,
- ZZ9421 Wielonarodowy Program Phare - Modernizacja drogowego przejścia granicznego w Kuźnicy Białostockiej,
- PL9509 RAPID - program rozwoju regionalnego
- PL9609 STRUDER II - program rozwoju regionalnego
- PL9612 Program Współpracy Przygranicznej Phare Polska - Region Morza Bałtyckiego
- PL9708 Program Współpracy Przygranicznej Phare Polska - Region Morza Bałtyckiego
- PL9705 Zintegrowana Granica Wschodnia
- PL9909.01 Rozwój regionalny Mazur i Podkarpacia
- PL0002.01 ACCESS
- PL0003.07 Krajowy Program Rozwoju MSP
- PL0003.12 Krajowy Program Rozwoju Eksportu
- PL0005.04 Zintegrowana Granica Wschodnia, Budowa przejścia granicznego w Kuźnicy PL0005.06 Fundusz Małych Projektów
- PL0008.02 SSG - Program operacyjny dla województwa podlaskiego
- PL0013.01 Dodatkowy Fundusz Inwestycyjny dla Polski - Modernizacja i rozbudowa przejścia granicznego w Kuźnicy
- PL0013JJ6 Dodatkowy Fundusz Inwestycyjny dla Polski - Modernizacja drogi krajowej nr 66 Białystok - Bobrowniki
- PL0015 Program Współpracy Przygranicznej Phare Polska - Region Morza Bałtyckiego, Małe Projekty Euroregionalne
- PL0103.07 Fundusz Małych Projektów
- PL0106.05 SSG - Program operacyjny dla województwa podlaskiego
- PL0106.09.01 SSG - Promocja zatrudnienia i rozwoju zasobów ludzkich
- PL0106.09.02 SSG - Promocja rozwoju MSP
- PL0106.09.03 SSG - Inżynieria, nadzór i wsparcie monitoringu
- PL0111 Program Współpracy Przygranicznej Phare Polska - Region Morza Bałtyckiego, Fundusz Małych Projektów Infrastrukturalnych
- 2002/000-196-01.04 Bezpieczeństwo i higiena pracy w sektorze MSP
- 2002/000-580.01.05 Koordynacja działań instytucji rynku pracy
- 2002/000-580.03.04 Fundusz Małych Projektów na Granicy Wschodniej
- 2002/000-580.03.05 Fundusz Małych Projektów Infrastrukturalnych na Granicy Wschodniej

- 2002/000-580.06.01 SSG - Sektorowy projekt w zakresie rozwoju zasobów ludzkich
- 2002/000-580.06.02 SSG - Sektorowy program dotyczący MSP oraz innowacyjności
- 2002/000-580.06.03 SSG - Pomoc techniczna w zakresie spójności społecznej i gospodarczej
- 2002/000-580.06.04 SSG - Projekt dotyczący regionalnego rozwoju zasobów ludzkich
- 2002/000-580.06.05 SSG - Przedsiębiorczość Polska. Regionalny program pomocy dla MSP
- 2002/000-580.06.23 SSG - Poprawa dostępu do terenów inwestycyjnych w Białymstoku
- 2002/000-580.06.24 SSG - Modernizacja drogi nr 61
- 2002/000-580.06.25 SSG - Poprawa dostępu do terenów inwestycyjnych w Suwałkach
- 2002/000-639 Program Współpracy Przygranicznej Phare Polska - Region Morza Bałtyckiego
- 2003/004-379/03.02 Fundusz Małych Projektów Infrastrukturalnych na Granicy Wschodniej
- 2003/004-379/05.01 SSG - Rozwój Zasobów Ludzkich-Program Krajowy
- 2003/004-379/05.02 SSG - Program Sektorowy MSP i Innowacja
- 2003/004-379/05.03 SSG - Regionalny Program Rozwoju Zasobów Ludzkich
- 2003/004-379/05.04 SSG - Regionalny Program Wsparcia dla MSP
- 2003/005-710.06.02 Fundusz Małych Projektów na Granicy Wschodniej
- 2003/005-873 Program Współpracy Przygranicznej Phare Polska-Region Morza Bałtyckiego Fundusz Małych i Średnich Projektów

ISPA

Pomoc Wspólnoty w ramach ISPA obejmowała finansowanie przedsięwzięć w dziedzinie ochrony środowiska i transportu w następujących formach:

- projektów inwestycyjnych,
- technicznie i finansowo niezależnych faz projektów, które posiadają osobne, niezbędne do realizacji przedsięwzięcia studia przygotowawcze, studia wykonalności oraz analizy techniczne,
- grup projektów,
- systemów projektów ściśle ze sobą powiązanych.

Skala przedsięwzięć realizowanych w ramach Funduszu ISPA musiała być wystarczająco duża, by realizacja projektu wywarła znaczący wpływ na sytuację w obszarze ochrony środowiska i transportu. Mając to na uwadze przyjęto, że zasadniczo całościowy koszt przedsięwzięcia nie może być niższy niż 5 milionów euro.

Projekty realizowane w ramach ISPA w województwie podlaskim:

- ISPA2000/PL/16/P/PA/001 EDIS
- ISPA 2000/PL/16/P/PA/003 Pomoc doradcza dla przygotowania projektów z sektora środowiska
- ISPA2002/PL/16/PA/008 Projekt modernizacji linii kolejowej E 75, odc. Warszawa-Białystok- Sokółka - Trakiszki- granica państwa
- ISPA2002/PL/16/P/PA/013 Pomoc techniczna w sektorze środowiska
- ISPA2003/PL/16/P/PA/014 Wsparcie procesu przygotowania i realizacji projektów finansowanych w ramach Funduszu Spójności w sektorze transportu drogowego.

SAPARD

Program SAPARD jest instrumentem przedakcesyjnego wsparcia dla rolnictwa i rozwoju obszarów wiejskich, zaproponowany dziesięciu krajom starającym się o członkostwo.

W programie Operacyjnym SAPARD zostały określone następujące cele ogólne dla Polski:

1. poprawa konkurencyjności polskiego rolnictwa i przetwórstwa rolno-spożywczego, zarówno na rynku krajowym jak i rynku międzynarodowym,
2. dostosowanie sektora rolno-spożywczego do wymagań Jednolitego Rynku w zakresie wymagań sanitarnych, higienicznych oraz jakościowych,
3. wsparcie wielofunkcyjnego rozwoju obszarów wiejskich poprzez rozwój infrastruktury technicznej oraz tworzenie warunków do podejmowania pozarolniczej działalności gospodarczej wsi.

W województwie podlaskim realizowane były projekty w ramach następujących działań:

- SAPARD Działanie 1 - Poprawa przetwórstwa i marketingu artykułów rolnych i rybnych;
- SAPARD Działanie 2 - Inwestycje w gospodarstwach rolnych;
- SAPARD Działanie 3 - Rozwój i poprawa infrastruktury obszarów wiejskich;
- SAPARD Działanie 4 - Różnicowanie działalności gospodarczej na obszarach wiejskich.

Tabela 18.

Działanie	Zrealizowane Wnioski o Płatność do końca 2004r.		Wnioski o płatność do realizacji 2005 –2006 r.	
	Ilość wniosków	Wnioskowana kwota (zł)	Ilość wniosków	Kwota planowana do wnioskowania (zł)
1. Poprawa przetwórstwa i marketingu artykułów rolnych i rybnych	32	46 561 972,43	33	65 843 047,06
2. Inwestycje w gospodarstwach rolnych	313	18 658 980,91	132	7 203 068,99
3. Rozwój i poprawa infrastruktury obszarów wiejskich	126	48 739 968,54	114	40 085 410,99
4. Różnicowanie działalności gospodarczej na obszarach wiejskich	114	6 169 130,97	21	11 707 518,68
Razem	585	120 130 052,85	300	124 839 045,72

Fundusze strukturalne

Od 1 maja 2004 r. Polska korzysta z pomocy Funduszy Strukturalnych, stanowiących finansowy instrument wspólnej polityki strukturalnej Unii Europejskiej.

Poniższa tabela przedstawia stan zaawansowania finansowego we wdrażaniu Zintegrowanego Programu Rozwoju Regionalnego w województwie podlaskim na koniec 2004 r.

Tabela 19.

	Alokacja na woj. podlaskie lata 2004-2006 (EURO)	Alokowane na lata 2004-2006 środki przeliczone kursem (1 EURO = 4,1118 PLN)	Liczba wniosków i ich wartość dofinansowania z EFRR zaakceptowanych przez Zarząd Województwa i przyjętych do realizacji		Ilość i wartość umów (decyzji) o dofinansowanie		Poziom zakontraktowania w stosunku do alokowanych środków na lata 2004-2006
OGÓLEM	109 886 093,00	451 829 637,18	130	182 840 764,89	112	90 083 586,10	19,94
Priorytet 1	65 411 552,00	268 959 219,51	37	114 552 551,64	20	57 965 279,83	21,55
Działanie 1.1	31 785 600,00	130 696 030,08	17	78 259 559,15	12	44 609 469,29	34,13
Działanie 1.2	10 757 400,00	44 232 277,32	3	11 138 293,24	0	-	-
Działanie 1.3	9 612 969,00	39 526 605,93	17	25 154 699,25	8	13 355 810,54	33,79
Poddz. 1.3.1	-	-	2	4 385 049,20	0	-	-
Poddz. 1.3.2	-	-	15	20 769 650,05	8	13 355 810,54	-
Działanie 1.4	7 946 400,00	32 674 007,52	-	-	0	-	-
Działanie 1.5	5 309 183,00	21 830 298,66	-	-	0	-	-
Działanie 1.6	-	-	-	-	0	-	-
Priorytet 2	16 447 899,00	67 630 471,10	38	4 753 270,19	38	4 753 270,19	7,03
Działanie 2.1	4 950 000,00	20 353 410,00	0	-	0	-	-
Działanie 2.2	2 805 000,00	11 533 599,00	37	4 475 821,19	37	4 475 821,19	38,81
Typ I	-	-	21	3 787 516,33	21	3 787 516,33	-
Typ II	-	-	16	688 304,86	16	688 304,86	-
Działanie 2.3	2 310 052,00	9 498 471,81	0	-	0	-	-
Działanie 2.4	2 916 312,00	11 991 291,68	0	-	0	-	-
Działanie 2.5	1 816 535,00	7 469 228,61	0	-	0	-	-
Działanie 2.6	1 650 000,00	6 784 470,00	1	277 449,00	1	277 449,00	4,09
Priorytet 3	28 026 642,00	115 239 946,57	55	63 534 943,06	27	26 312 445,33	22,83
Działanie 3.1	14 685 600,00	60 384 250,08	41	43 946 961,44	23	22 551 695,70	37,35
Działanie 3.2	4 090 434,00	16 819 046,52	7	3 142 160,62	0	-	-
Działanie 3.3	2 182 400,00	8 973 592,32	2	8 604 782,75	0	-	-
Działanie 3.4	2 976 208,00	12 237 572,05	0	-	0	-	-
Działanie 3.5	4 092 000,00	16 825 485,60	5	7 841 038,25	4	3 760 749,63	22,35
Poddz. 3.5.1	-	-	5	7 841 038,25	4	3 760 749,63	-
Poddz. 3.5.2	-	-	0	-	0	-	-
Priorytet 4	-	-	0	0,00	27	1 042 330,75	-
Działanie 4.1	-	-			7	461 619,52	-
Działanie 4.2	-	-			10	423 208,60	-
Działanie 4.3	-	-			10	157 502,63	-
Wydatki związane z EFRR*	-	-			74	85 320 055,91	-
Wydatki związane z EFS*	-	-			38	4 753 270,19	-

*EFRR - Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, EFS - Europejski Fundusz Społeczny

Zgodnie ze sprawozdaniem za rok 2004 r. zatwierdzonym na IV posiedzeniu Podlaskiego Komitetu Monitorującego Kontrakt Wojewódzki nie dokonywano płatności na rzecz Beneficjentów z konta programowego.

Województwo świętokrzyskie

Pomoc publiczna w województwie świętokrzyskim, realizowana przy udziale środków krajowych odbywa się głównie w ramach Kontraktu Wojewódzkiego edycje: 2001 – 2003, 2004, 2005. Wielkość środków dostępnych w ramach tych edycji kontraktu była stosunkowo skromna. Na sfinansowanie 139 zadań przewidzianych do realizacji w kontrakcie na lata 2001 – 2003 przeznaczono ogółem środki finansowe w wysokości 309 719,1 tys. zł. Wykorzystanie środków wyniosło 292 207,3 tys. zł.

Na finansowanie zadań w roku 2004 budżet państwa przeznaczył 37 451 tys. zł; współfinansowanie ze strony jednostek samorządu terytorialnego wyniosło 13 402 tys. zł, co w sumie dało kwotę 50 853 tys. zł. Dodatkowo w ramach kontraktu przekazano z budżetu państwa 12 500 tys. zł na zakup kolejowych pojazdów szynowych na rzecz PKP Przewozy Regionalne sp. z o.o. Dotacja budżetu państwa na finansowanie kontraktu wojewódzkiego w roku 2005 wyniosła 16 052 tys. zł.

Niewątpliwym sukcesem kolejnych edycji kontraktu jest kontynuowanie budowy Świętokrzyskiego Centrum Onkologii, jednego z najnowocześniejszych w kraju. Pozostałe środki przeznaczone zostały głównie na wsparcie inwestycji w bazę oświatową i sportową, infrastrukturę ochrony zdrowia i pomocy społecznej, infrastrukturę wodociągowo – kanalizacyjną, drogową, ochrony środowiska, rozwój obszarów wiejskich a także ochronę dziedzictwa kulturowego.

Pomoc ze środków publicznych o istotnym wpływie na poprawę warunków społeczno – gospodarczych regionu odbywała się także poprzez programy współfinansowane ze środków zagranicznych: Program Aktywizacji Obszarów Wiejskich (PAOW), Phare Spójność Społeczna i Gospodarcza (edycje 2001, 2002 i 2003), Phare Odbudowa 2001 - I i II edycja oraz Program SAPARD.

Program Aktywizacji Obszarów Wiejskich (PAOW) został zaprojektowany z myślą o wspieraniu sektora wiejskiego w Polsce. Finansowanie programu oparto w znacznej mierze o kredyt z Międzynarodowego Banku Odbudowy i Rozwoju, udzielony na podstawie umowy z dnia 25 lipca 2000 r.

Wśród efektów rzeczowych realizacji PAOW w województwie świętokrzyskim wymienić należy m.in.:

- 140 wyremontowanych budynków szkolnych,
- 260 szkół wyposażonych w oprogramowanie komputerowe,
- 1248 nauczycieli przeszkolonych z zakresu szkoleń informatycznych,
- 1254 nauczycieli przeszkolonych z zakresu szkoleń przedmiotowych,
- ok. 80 km wybudowanych bądź zmodernizowanych odcinków dróg,
- ok. 60 km wybudowanej sieci kanalizacyjnej,
- ok. 95 km wybudowanej sieci wodociągowej,
- dwie wybudowane oczyszczalnie ścieków i jedno ujęcie wody pitnej.

Wartość brutto wszystkich zadań zrealizowanych w regionie wyniosła ponad 80,3 mln zł, z czego środki PAOW stanowiły 37,6 mln zł, wkład własny jednostek samorządu terytorialnego – 31,4 mln zł, zaś dofinansowanie budżetu państwa – 11,3 mln zł.

Należy nadmienić, iż skala środków dostępnych dla województwa świętokrzyskiego w ramach pomocy przedakcesyjnej stawia je na ostatnim miejscu w kraju – i nie jest to wynikiem złej efektywności jej wykorzystania ale niskiej dostępności. Województwo nie mogło być beneficjentem pomocy przygranicznej, nie zostało zakwalifikowane do funduszu ISPA zarówno w części dotyczącej transportu jak i ochrony środowiska. Mimo że świętokrzyskie należy do grupy pięciu najmniej rozwiniętych regionów w kraju nie mogło skorzystać z funduszu Phare SSG w I edycji z roku 2000. Według danych UKIE w latach 1990 – 2003 województwo świętokrzyskie otrzymało pomoc zagraniczną w wysokości zaledwie 82,3 mln euro (podobne pod względem wielkości województwa lubuskie i opolskie odpowiednio 282,9 i 240 mln euro).

Od roku 2000 województwo zostało objęte kolejnymi edycjami programu Phare Spójność Społeczna i Gospodarcza. Przyznana alokacja dla poszczególnych edycji Programu dla województwa świętokrzyskiego przedstawia się następująco:

Phare 2001 SSG - 19 306 297,85 euro w tym poszczególne komponenty:

- RZL 2 379 390 euro
- MŚP 2 132 757,42 euro
- Infrastruktura 14 794 149,43 euro

Phare 2002 SSG - 5 394 960,54 euro w tym poszczególne komponenty:

- RZL 864 945 euro
- MŚP 1 765 690,24 euro
- Infrastruktura 2 764 325,24 euro

Phare 2003 SSG – 5 150 000 euro w tym poszczególne komponenty:

- RZL 597 000 euro
- MŚP 743 000 euro
- Infrastruktura 3 810 000 euro

W wyniku realizacji Programu Phare 2001, 2002, 2003 SSG założono uzyskanie następujących efektów rzeczowych:

- 5,31 km zmodernizowanych dróg;
- 5,1 km kanalizacji deszczowej;
- 2 oczyszczalnie ścieków;
- 25 km sieci wodociągowych;
- 167,82 km sieci kanalizacyjnej;
- 3 zbiorniki retencyjne;
- stacja uzdatniania wody;
- rozbudowa i modernizacja Starachowickiego Inkubatora Przedsiębiorstw;
- przystosowanie obiektów szkoły zawodowej w Ostrowcu Św. do pełnienia funkcji Inkubatora Przedsiębiorczości i Ośrodka Aktywizacji Zawodowej.

Alokacja środków dla województwa świętokrzyskiego w ramach Programu Phare Odbudowa wyniosła łącznie 10,355 mln euro, w tym: w ramach I edycji – 6,3 mln euro, w ramach II edycji – 4,035 mln euro. Ostatecznie zakontraktowanie środków Phare wyniosło:

- I edycji - 5 890 678 euro, co stanowi 94 % przyznanej dotacji

- II edycji - 4 265 438,00 euro (w tym refundacja udziału własnego beneficjentów w wysokości 540 421,00 euro), co stanowi 105,7 % przyznanej alokacji

Ogółem w ramach I i II edycji zrealizowano 85 projektów.

W wyniku realizacji dwóch edycji Programu Phare Odbudowa odbudowanych zostało około 127,9 km dróg, 4 mosty, a także wyremontowano 406,2 km nabrzeży rzek, 21,5 km wałów, 2,9 km rowów melioracyjnych. Nastąpiła też zdecydowana poprawa infrastruktury przeciwpowodziowej, poprawa dostępności komunikacyjnej terenów objętych pomocą, a także wzrost atrakcyjności społeczno – gospodarczej tych obszarów.

Istotne wsparcie przekształceń w sektorze produkcji żywności oraz znacząca poprawa jakości infrastruktury obszarów wiejskich w województwie nastąpiła w wyniku realizacji programu SAPARD. Polska jest jedynym krajem spośród państw objętych wsparciem w ramach tego programu, który wykorzystał przyznaną pomoc w 100%, natomiast województwo świętokrzyskie może się pochwalić najwyższą liczbą złożonych wniosków w przeliczeniu na powierzchnię użytków rolnych.

Wartość pomocy, którą otrzymali beneficjenci w województwie świętokrzyskim wyniosła ogółem ok. 250 mln zł.

Największą pomoc świętokrzyskie otrzymało w ramach Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego. Dotychczasową realizację ZPORR przedstawia poniższa tabela (*dane na lipiec 2005r.*):

Tabela 20

Priorytety ZPORR	Liczba złożonych wniosków	Wnioski zaakceptowane i przyjęte do realizacji
Priorytet I Rozbudowa i modernizacja infrastruktury służącej wzmocnieniu konkurencyjności regionów	107	46 wniosków na łączną wartość dofinansowania z EFRR 206 751 467 zł
Priorytet II Wzmocnienie rozwoju zasobów ludzkich w regionach	124	42 wnioski o łącznej wartości dofinansowania z EFS 36 949 434 zł
Priorytet III Rozwój lokalny	370 (dla Działania 3.4. Mikroprzedsiębiorstwa – 141)	70 wniosków na łączną wartość dofinansowania z EFRR 118 200 866 zł (dla Działania 3.4 Mikroprzedsiębiorstwa – 66 wniosków o wartości 5 118 910 zł)

1. Zagraniczna pomoc publiczna dla województwa warmińsko – mazurskiego.

1.1. Program Phare SSG.

W wyniku wprowadzenia instrumentów pomocy przedakcesyjnej kluczowe znaczenie dla realizacji polityki rozwoju regionalnego w regionie pełniły kolejne edycje programów Phare Spójność Społeczna i Gospodarcza. Podstawowym zadaniem programu Phare SSG jest zmniejszenie opóźnień i wyrównanie nierówności w poziomie rozwoju regionów poprzez promowanie aktywności gospodarczej, programowanie tworzenia nowych miejsc pracy, rozwiązywanie problemów społecznych, a także rozwój infrastruktury działalności gospodarczej. W ramach kolejnych edycji programów Phare SSG (2000,2001,2002,2003) województwo warmińsko-mazurskie wykorzystało środki UE w łącznej kwocie 55,76 w mln EUR¹².

1.1.1 Całkowita wartość pomocy udzielonej w ramach kolejnych edycji programu Phare SSG w województwie warmińsko-mazurskim w latach 2000-2003 przedstawia się następująco (w mln EUR):

Tabela 21

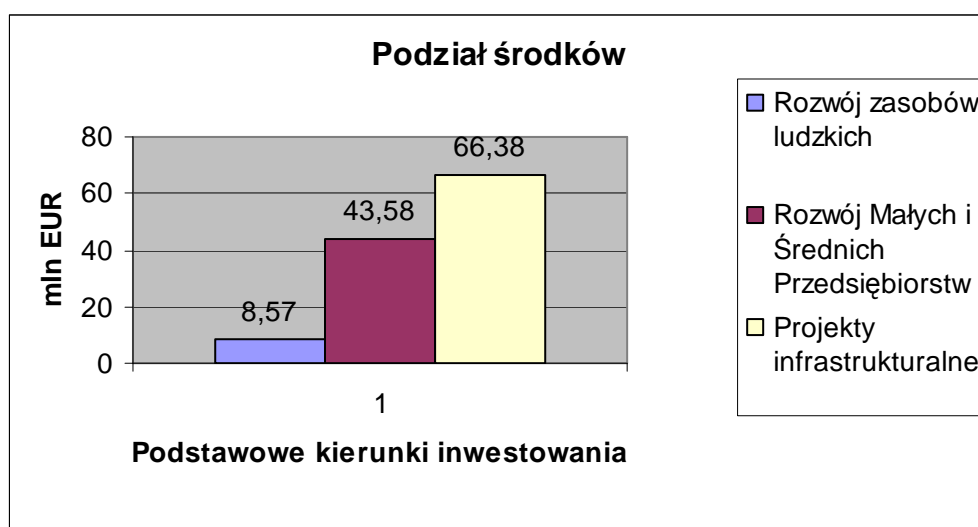
Rok	Udział środków (w mln EUR)		
	Phare	Kraj	Łącznie
2000	20,72	29,4	50,12
2001	14,5	17,27	31,74
2002	9,76	8,89	18,65
2003	10,78	7,21	17,99
Razem	55,76	62,77	118,5

Źródło: Opracowanie własne na podstawie materiałów Departamentu Polityki Regionalnej

1.1.2 Łączna wielkość środków wydatkowanych w ramach kolejnych edycji programu Phare SSG (lata 2000-2003) z podziałem na podstawowe kierunki inwestowania przedstawia się następująco:

¹² Stan na dzień 25.05.2005. Podane kwoty mogą ulec zmianie, ponieważ trwa realizacja programów PHARE 2002 i PHARE 2003.

Wykres 4. Podstawowe kierunki inwestowania w ramach kolejnych edycji programu Phare SSG (lata 2000-2003)

1.1.3 Pomoc udzieloną w kolejnych latach realizacji programu Phare SSG z podziałem na podstawowe kierunki inwestowania przedstawiają poniższe zestawienia:

Tabela 22 – Zestawienie projektów Phare 2000 ESC

Podstawowe kierunki inwestowania (typ projektu)	Udział środków (w mln EUR)		
	Phare	Kraj	Łącznie
Rozwój zasobów ludzkich	3,3	1,15	4,45
Duże projekty infrastrukturalne	11,32	12,85	24,17
Małe projekty infrastrukturalne	2,7	0,9	3,6
Rozwój Małych i Średnich Przedsiębiorstw	3,4	14,5	17,9
Razem	20,72	29,4	50,12

Zródło: Opracowanie własne na podstawie materiałów Departamentu Polityki Regionalnej

Tabela 23 – Zestawienie projektów Phare 2001 ESC

Podstawowe kierunki inwestowania (typ projektu)	Udział środków (w mln EUR)		
	Phare	Kraj	Łącznie
Rozwój zasobów ludzkich	2,18	0,73	2,91
Duże projekty infrastrukturalne	9,14	3,14	12,25
Rozwój Małych i Średnich Przedsiębiorstw	3,18	13,4	16,58
Razem	14,5	17,27	31,74

Zródło: Opracowanie własne na podstawie materiałów Departamentu Polityki Regionalnej

Tabela 24 – Zestawienie projektów Phare 2002 ESC

Podstawowe kierunki inwestowania (typ projektu)	Udział środków (w mln EUR)		
	Phare	Kraj	Łącznie
Rozwój zasobów ludzkich	0,91	0,3	1,21
Duże projekty infrastrukturalne	7,25	5,93	13,18
Rozwój Małych i Średnich Przedsiębiorstw	1,6	2,66	4,26
Razem	9,76	8,89	18,65

Zródło: Opracowanie własne na podstawie materiałów Departamentu Polityki Regionalnej

Tabela 25 – Zestawienie projektów Phare 2003 ESC

Podstawowe kierunki inwestowania (typ projektu)	Udział środków (w mln EUR)		
	Phare	Kraj	Łącznie
Rozwój zasobów ludzkich	0	0	0
Duże projekty infrastrukturalne	8,96	4,19	13,15
Rozwój Małych i Średnich Przedsiębiorstw	1,82	3,02	4,84
Razem	10,78	7,21	17,99

Zródło: Opracowanie własne na podstawie materiałów Departamentu Polityki Regionalnej

1.2. Przedakcesyjny instrument Polityki Strukturalnej ISPA.

Pomoc Wspólnoty Europejskiej w ramach funduszu ISPA ma przyczynić się w procesie akcesyjnym do lepszego przygotowania województwa warmińsko – mazurskiego w sektorach ochrony środowiska i transportu. Dotychczas zaakceptowane wnioski ISPA w zakresie ochrony środowiska przedstawiają się następująco:

Tabela 26 – projekty Programu ISPA

Lokalizacja	Tytuł projektu	Wnioskodawca	Koszt całkowity (mln EUR)	Wkład ISPA (mln EUR)
Olsztyn	Modernizacja miejskiej oczyszczalni ścieków w Olsztynie	Urząd Miasta Olsztyn	38,14	21,74
Elbląg	Modernizacja wraz z rozbudową systemu zaopatrzenia w wodę przeznaczoną do spożycia w Elblągu	Urząd Miasta Elbląg	15,58	9,35

Zródło: Opracowanie własne na podstawie materiałów Departamentu Polityki Regionalnej

1.2.1. Pomoc udzielona w ramach Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego.

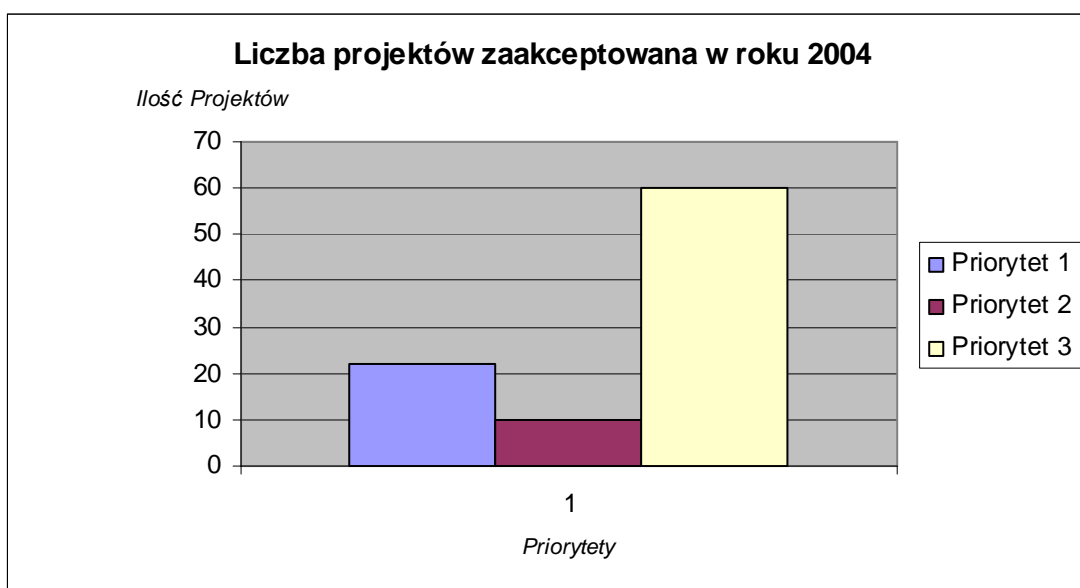
Alokacja przewidziana na lata 2004 – 2006 w ramach komponentu regionalnego Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego w części dotyczącej województwa warmińsko – mazurskiego wynosi 182 mln Euro (tj. ok. 728 ml zł)¹³ Zgodnie z opracowanym Programem Rozwoju Regionalnego Województwa Warmińsko – Mazurskiego na lata 2004 – 2006 została rozdysponowana na trzy priorytety:

- Priorytet 1: „ Rozbudowa i modernizacja infrastruktury służącej wzmocnieniu konkurencyjności regionu ” (drogowej, ochrony środowiska, społecznej, turystyki i kultury oraz społeczeństwa informacyjnego) - 54 % ogólnej alokacji;
- Priorytet 2: „ Wzmocnienie rozwoju zasobów ludzkich ” 16 % ogólnej alokacji;
- Priorytet 3: „ Rozwój lokalny ”(przede wszystkim obszarów wiejskich, małych miast, obszarów zdegradowanych - 30 % alokacji.

W roku 2004 zaakceptowano w ramach Priorytetu I i III 82 projekty inwestycyjne (do realizacji w latach 2004 – 2006) na łączną wartość dofinansowania (z EFRR) – ok. 274 mln zł oraz 17 projektów, proponowanych do dofinansowania z EFS (ok. 22,3 mln zł).

Poniżej wykres obrazujący ilość projektów zaakceptowanych do finansowania w roku 2004 w poszczególnych priorytetach Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego.

Wykres 5. Liczba projektów zaakceptowanych w ramach poszczególnych priorytetów ZPORR w województwie warmińsko – mazurskim w 2004 roku.

¹³ przyjęto kurs 1 € = 4 zł

Na koniec grudnia 2004 r alokacja ze ZPORR została zakontraktowana w 40,7 %.

W chwili obecnej Departament Polityki Regionalnej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko – Mazurskiego zbiera dane potrzebne do opracowania stopnia wykorzystania środków pomocowych w ramach ZPORR za 2005 r.

1.4. Program Sąsiedztwa Polska – Litwa – Obwód Kaliningradzki Federacji Rosyjskiej (INTERREG III A / TACIS CBC 2004 - 2006).

Środki Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego przyznane dla województwa warmińsko – mazurskiego (po dwóch rundach aplikacyjnych w 2005 r.) w ramach Inicjatywy Wspólnotowej INTERREG III A / TACIS CBC 2004 – 2006 przedstawiają się następująco (w EUR):

Tabela 27

Priorytet	Działanie	alokacja ERDF na cały program	środki ERDF w EUR przyznane dla woj. warmińsko-mazurskiego (po II rundach aplikacyjnych w 2005 r.)	% środków przyznanych dla beneficjentów z woj. warmińsko-mazurskiego
Priorytet 1	Działanie 1.1	6 251 392,00	0,00	0,00
	Działanie 1.2	7 265 131,00	905 411,00	12,46
	Działanie 1.3	4 561 826,00	0,00	0,00
	Działanie 1.4	7 265 131,00	1 476 143,60	20,32
	Razem	25 343 480,00	2 381 554,60	9,40
Priorytet 2	Działanie 2.1	5 068 696,00	350 846,19	6,92
	Działanie 2.2	3 379 131,00	289 907,94	8,58
	Razem	8 447 827,00	640 754,13	7,58
Ogółem		33 791 307,00	3 022 308,73	8,94

Źródło: Opracowanie własne na podstawie materiałów Departamentu Polityki Regionalnej

1.5. Sektorowy Program Operacyjny – Rozwój Zasobów Ludzkich.

Celem generalnym SPO RZL jest budowa otwartego, opartego na wiedzy społeczeństwa poprzez zapewnienie warunków do rozwoju zasobów ludzkich w drodze kształcenia, szkolenia i pracy.

Wsparcie rozwoju zasobów ludzkich w województwie warmińsko - mazurskim ze środków SPO RZL dla działania 1.2 pn. „Perspektywy dla młodzieży” i 1.3 pn. „Przeciwdziałanie i zwalczanie długotrwałego bezrobocia” (instytucja wdrażająca – Wojewódzki Urząd Pracy w Olsztynie) od roku 2004 przedstawia się następująco (w PLN):

Tabela nr28

rok	źródło	środki finansowe przeznaczone na realizację Działania 1.2	wydatki	% wykorzystania	środki finansowe przeznaczone na realizację Działania 1.3	wydatki	% wykorzystania	razem środki przeznaczone na realizację (1.2 i 1.3)
2004	Fundusz Pracy	7 790 000,00	6 770 982,49	86,92%	11 210 000,00	8 121 723,06	72,45%	19 000 000,00
	środek specjalny	400 000,00	333 892,88	83,47%	600 000,00	461 682,67	76,95%	1 000 000,00
2005	Fundusz Pracy	13 118 900,00	9 139 228,56 *	69,66%	13 244 900,00	10 024 934,97 *	75,69%	26 363 800,00

Źródło: Dane WUP w Olsztynie.

* - kwoty nie zostały dokładnie podane ze względu na fakt, iż nie wszystkie powiaty złożyły wnioski o płatność za miesiąc grudź.

1.6. Sektorowy Program Operacyjny – Wzrost Konkurencyjności Przedsiębiorstw.

Celem generalnym SPO WKP jest poprawa pozycji konkurencyjnej przedsiębiorstw, działających na terenie Polski w warunkach jednolitego Rynku Europejskiego, wykorzystując zasoby sfery naukowo-badawczej oraz korzyści związane z stosowaniem nowoczesnych technologii, w tym technologii informacyjnych oraz technologii wspierających ochronę środowiska, określa cele, priorytety i działania dotyczące realizacji polityki w zakresie przedsiębiorczości i innowacyjności, ze szczególnym uwzględnieniem sektora małych i średnich przedsiębiorstw (MSP).

Wsparcie rozwoju konkurencyjności przedsiębiorstw w województwie warmińsko - mazurskim ze środków SPO WKP (w PLN)¹⁴:

Tabela nr 29

Nazwa programu	Cel i charakterystyka	Wskaźnik	Dotacja
SPO - Wzrost Konkurencyjności Przedsiębiorstw	Działanie 2.1 <i>Wzrost konkurencyjności małych i średnich przedsiębiorstw poprzez doradztwo</i>	16 umów	220 450
	Działanie 2.3 <i>Wzrost konkurencyjności małych i średnich przedsiębiorstw poprzez inwestycje</i>	69 umów	50 557 469

Źródło: Dane Warmińsko-Mazurskiej Agencji Rozwoju Regionalnego S.A.

1.7. Obecnie trwają prace nad oszacowaniem stopnia wykorzystania środków pomocowych przyznanych dla województwa warmińsko – mazurskiego w ramach programu operacyjnego SAPARD oraz Programu Aktywizacji Obszarów Wiejskich.

¹⁴ Dane na koniec grudnia 2005 r.

2. Krajowa pomoc publiczna dla województwa warmińsko – mazurskiego.

W wyniku reformy administracji publicznej (*Ustawa z dnia 12 maja 2000 r. o wspieraniu rozwoju regionalnego, Dz. U nr 48 poz. 550 z późn. zmianami*) nastąpiła zmiana sposobu zarządzania, administrowania i organizacji przepływu środków publicznych, której zadaniem było usprawnienie finansowania najtrudniejszych zadań inwestycyjnych o charakterze regionalnym, pochłaniających najwięcej środków finansowych z budżetów jednostek samorządu terytorialnego. Ważnym narzędziem dofinansowania zadań służących rozwojowi regionalnemu stały się środki finansowe w ramach kontraktów wojewódzkich.

W ramach kontraktów wojewódzkich, zawartych pomiędzy Radą Ministrów a Samorządem Województwa Warmińsko – Mazurskiego na lata 2001 – 2003, na rok 2004 oraz na rok 2005 zrealizowanych zostało w regionie 184 zadań o łącznej wartości 384 125,19 tys. zł. Wkład budżetu państwa stanowił około 50 %; pozostałe środki pochodziły z budżetu jednostek samorządu terytorialnego (gminy, miasta, powiaty) oraz środków innych podmiotów.

Zaangażowanie środków finansowych na zadania Kontraktu Wojewódzkiego dla Województwa Warmińsko – Mazurskiego, finansowane ze środków krajowych w latach 2001 – 2003, w roku 2004 oraz w roku 2005 (w tys. zł) przedstawia się następująco:

Tabela 30

Środki krajowe		Plan	Wykonanie	% wykonania planu
Realizacja Kontraktu Wojewódzkiego w latach 2001 - 2003	Dotacja budżetu państwa	128 674,00	122 148,48	94,9
	Dotacja JST i innych podmiotów	125 593,72	143 851,13	114,5
	Łączna dotacja	254 267,72	265 999,61	104,6
Realizacja Kontraktu Wojewódzkiego w 2004 r.	Dotacja budżetu państwa	63 704,00¹⁵	60 366,71¹⁶	94,8
	Dotacja JST i innych podmiotów	24 793,69	25 261,72	101,9
	Łączna dotacja	88 497,69	85 628,44	96,8
Realizacja Kontraktu Wojewódzkiego w 2005 r.	Dotacja budżetu państwa	21 946,00	21 902,58	99,8
	Dotacja JST i innych podmiotów	7 316,00	10 594,57	144,8
	Łączna dotacja	29 262,00	32 497,15	111,1
Łącznie	Dotacja budżetu państwa	214 324,00	204 417,77	95,4
	Dotacja JST i innych podmiotów	157 703,41	179 707,42	114,0
	Łączna dotacja	372 027,41	384 125,19	103,3

Źródło: Opracowanie własne na podstawie materiałów Departamentu Polityki Regionalnej

Podstawowe kierunki inwestowania (wykres nr 2), zgodnie z przyjętą procedurą wyboru zadań stanowiły w latach 2001 – 2005:

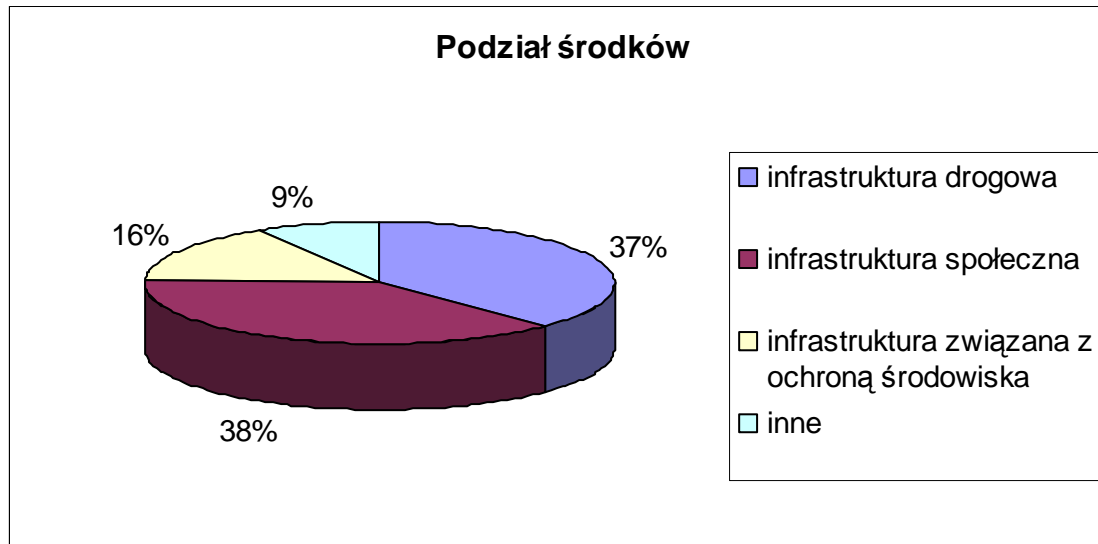
- infrastruktura drogowa – ok. 37 % ogółu poniesionych kosztów na zadania Kontraktów,
- infrastruktura związana z ochroną środowiska (kanalizacje, oczyszczalnie, przepompownie ścieków, wodociągi) – ok. 15 % ogółu poniesionych kosztów na zadania Kontraktów,

¹⁵ Bez uwzględnienia środków na ZPORR oraz IW INTERREG.

¹⁶ Z uwzględnieniem środków przeznaczonych na inwestycje w środki trwałe w zakresie regionalnych pasażerskich przewozów kolejowych.

- infrastruktura społeczna – szpitale, szkoły, opieka społeczna – ok. 38 % ogółu poniesionych kosztów na zadania Kontraktów.
- inne – turystyka, kultura, rozwój przedsiębiorczości (fundusz pożyczkowy dla przedsiębiorczości), rozwój zasobów ludzkich – ok. 9 % ogółu poniesionych kosztów na zadania Kontraktu,

Wykres 6. Podstawowe kierunki inwestowania w ramach Kontraktów dla województwa warmińsko – mazurskiego.

2. Indykatorywna lista programów pomocy publicznej

3. Ocena ex-ante

4. Ocena przewidywanego wpływu Programu na środowisko

5. Sprawozdanie z przeprowadzonych konsultacji społecznych

Uzupełnienie Programu – Dokument krajowy

1. Informacja o Działaniach realizowanych w ramach Priorytetów Programu

Priorytet I: Nowoczesna gospodarka

PRIORYTET I

DZIAŁANIE 1.1: INFRASTRUKTURA UCZELNI WYŻSZYCH

FINANSOWANIE: EUROPEJSKI FUNDUSZ ROZWOJU REGIONALNEGO, BUDŻET PAŃSTWA, JEDNOSTKI SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO, SZKOŁY WYŻSZE, SPÓŁKI PRAWA HANDLOWEGO JEDNOSTEK SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO, JEDNOSTKI BADAWCZO-ROZWOJOWE.

KATEGORIA INTERWENCJI:

74 – Infrastruktura edukacyjna

CEL DZIAŁANIA

Przygotowanie uczelni wyższych do aktywnego udziału w tworzeniu konkurencyjnej gospodarki.

OPIS DZIAŁANIA

W ramach Działania przewidziana jest realizacja projektów, które wpłyną na zwiększenie atrakcyjności gospodarczej i inwestycyjnej województw Polski Wschodniej oraz stworzą warunki dla rozwoju regionalnej gospodarki opartej na wiedzy. W ramach Działania wspierane będą projekty z zakresu infrastruktury dydaktycznej oraz naukowo-badawczej związanej z procesem edukacji na poziomie wyższym, których realizacja przyczyni się do intensyfikacji rozwoju społecznego i gospodarczego oraz pośrednio będzie miała wpływ na poprawę „innowacyjności” gospodarki województw Polski Wschodniej. Tak więc priorytetowo działanie wspierać będzie projekty infrastrukturalne tych instytutów/wydziałów uczelni wyższych, które kształcą / prowadzą badania w obszarze nauk technicznych, bądź nauk ścisłych. Kierunek kształcenia oraz rodzaj uczelni, która otrzyma wsparcie, a także rodzaj projektu wynikać powinien z zapisów Regionalnych Strategii Innowacji województw Polski Wschodniej

RODZAJE PROJEKTÓW

- budowa, rozbudowa oraz wyposażenie w sprzęt badawczo-naukowy obiektów dydaktycznych, w tym laboratoriów, pracowni komputerowych, bibliotek;
- budowa, rozbudowa obiektów naukowo – badawczych oraz wyposażenie w sprzęt badawczo-naukowy;
- budowa, rozbudowa infrastruktury uczelni (np. domy studenckie, obiekty administracyjne) – (o ile stanowi to **element** wyżej wymienionych projektów!).

RODZAJE BENEFICJENTÓW

- samorząd województwa;
- związki, porozumienia i stowarzyszenia jednostek samorządu terytorialnego;
- uczelnie wyższe;
- jednostki badawcze;
- jednostki organizacyjne Polskiej Akademii Nauk.

KOMPLEMENTARNOŚĆ DZIAŁANIA Z INNYMI PROGRAMAMI

Działanie jest komplementarne z:

- Regionalnymi Programami Operacyjnymi województw Polski Wschodniej.
- Programem Operacyjnym „Konkurencyjna Gospodarka”.
- Ramowymi Programami Badawczymi Unii Europejskiej.

POMOC PUBLICZNA

Działanie nie będzie objęte Pomocą Publiczną.

WARTOŚĆ PROJEKTU

Powyżej 5 mln Euro.

POZIOM DOFINANSOWANIA

Dofinansowanie z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego wynosi maksymalnie 85% kwalifikujących się wydatków.

PRIORYTET I

DZIAŁANIE 1.2: INFRASTRUKTURA SPOŁECZEŃSTWA INFORMACYJNEGO

FINANSOWANIE: EUROPEJSKI FUNDUSZ ROZWOJU REGIONALNEGO, BUDŻET PAŃSTWA, JEDNOSTKI SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO, SZKOŁY WYŻSZE, SPÓŁKI PRAWA HANDLOWEGO JEDNOSTEK SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO, JEDNOSTKI BADAWCZO-ROZWOJOWE, ORGANIZACJE POZARZĄDOWE, KOŚCIOŁY I ZWIĄZKI WYZNANIOWE.

W RAMACH CROSS - FINANCING – FINANSOWANIE Z EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO.

KATEGORIA INTERWENCJI: **10** - Infrastruktura ICT (w tym sieci szerokopasmowe);
  11 - Technologie informacyjne i komunikacyjne (dostęp, bezpieczeństwo, zapobieganie ryzyku, badania, innowacje);
  13 – Usługi i aplikacje dla obywateli (*e*-zdrowie, *e*-administracja, *e*-nauczanie, *e*-włączenie).

CEL DZIAŁANIA

Zwiększenie dostępu do Internetu mieszkańców obszarów peryferyjnych oraz zapobieganie „wykluczeniu cyfrowemu”.

OPIS DZIAŁANIA

W celu zwiększenia konkurencyjności województw Polski Wschodniej kluczowym jest przede wszystkim budowa ponadregionalnej sieci szkieletowej z punktami dostępowymi w każdej gminie (wraz z rozbudową na obszarach wiejskich sieci Telecentrów i ich podłączeniem do sieci). Zapewni to mieszkańcom oraz mikro i małym podmiotom gospodarczym możliwość korzystania z szerokopasmowych usług teleinformatycznych oraz z multimedialnych zasobów informacji i usług świadczonych elektronicznie. Co więcej umożliwi efektywną wymianę danych pomiędzy samorządami, urzędami administracji państwowej, placówkami edukacyjnymi, szpitalami i innymi instytucjami publicznymi oraz między podmiotami gospodarczymi. Planuje się, iż w ramach Działania wsparcie otrzyma kompleksowy projekt, który zasięgiem obejmie zainteresowane jego realizacją województwa Polski Wschodniej.

Projekt będzie zgodny z zasadami:

- „**otwartego dostępu**” (możliwość podłączenia wszystkich operatorów do pętli abonenckiej oraz korzystania wszystkich operatorów z wybudowanej infrastruktury);
- „**neutralności technologicznej**” (nie faworyzowanie *a priori* żadnej konkretnej technologii / producenta).

RODZAJE PROJEKTÓW

Projekt składać się będzie z trzech komponentów:

1. budowa ponadregionalnej, szerokopasmowej infrastruktury teleinformatycznej (sieć szerokopasmowa) z punktami dostępowymi w każdej gminie;
2. rozwijanie sieci Telecentrów na obszarach wiejskich połączonych z siecią szerokopasmową zorganizowanych z wykorzystaniem istniejących pracowni komputerowych znajdujących się w szkołach, bibliotekach, itd.- rozbudowanie Telecentrów, które powstały między innymi w ramach programu IKONKA oraz Działania 1.5. ZPORR lub innych programów z tym związanych;
3. bezpośrednie szkolenie osób zagrożonych wykluczeniem cyfrowym służące przygotowaniu do korzystania z szerokopasmowego Internetu oraz sieci Telecentrów (jako uzupełnienie projektu infrastrukturalnego) - do 10% kosztów kwalifikowanych w ramach działania – *cross financing*).

RODZAJE BENEFICJENTÓW

- jednostki samorządu terytorialnego;
- związki, porozumienia i stowarzyszenia jednostek samorządu terytorialnego;
- uczelnie wyższe;
- jednostki badawcze, w tym jednostki organizacyjne Polskiej Akademii Nauk;
- organizacje pozarządowe, w tym kościoły i związki wyznaniowe;
- spółki prawa handlowego, w których udziały lub akcje posiada jednostka samorządu terytorialnego.

KOMPLEMENTARNOŚĆ DZIAŁANIA Z INNYMI PROGRAMAMI

Działanie jest komplementarne z:

- Regionalnymi Programami Operacyjnymi województw Polski Wschodniej.
- Programem Operacyjnym „Konkurencyjna Gospodarka”.

POMOC PUBLICZNA

Działanie może być objęte Pomocą Publiczną.

WARTOŚĆ PROJEKTU

Całkowita wartość projektu co najmniej 10 mln Euro.

POZIOM DOFINANSOWANIA

Dofinansowanie z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego wynosi maksymalnie 85% kwalifikujących się wydatków.

W przypadku cross – financing dofinansowanie wyniesie maksymalnie .....

W przypadku objęcia działania Pomocą Publiczną wysokość wsparcia będzie wynosić:.....

PRIORYTET I

DZIAŁANIE 1.3: WSPIERANIE INNOWACJI.

FINANSOWANIE: EUROPEJSKI FUNDUSZ ROZWOJU REGIONALNEGO, BUDŻET PAŃSTWA, JEDNOSTKI SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO, SZKOŁY WYŻSZE, SPÓŁKI PRAWA HANDLOWEGO JEDNOSTEK SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO, JEDNOSTKI BADAWCZO-ROZWOJOWE, INSTYTUCJE WSPIERAJĄCE ROZWÓJ INNOWACYJNY REGIONU.

KATEGORIA INTERWENCJI: **02** - Infrastruktura B+RT (w tym wyposażenie, oprzyrządowanie i sieci informatyczne dużej szybkości pomiędzy centrami badań) i centrów doskonałości;
03 – Transfer technologii i ulepszanie sieci współpracy między przedsiębiorstwami, centrami badań, uniwersytetami, władzami regionalnymi;
07 – Inwestycje w przedsiębiorstwach bezpośrednio związanych z badaniami i innowacjami (technologie innowacyjne, powoływanie nowych przedsiębiorstw przez uniwersytety i istniejące centra i przedsiębiorstwa B+RT).
09 – Inne działania na rzecz stymulowania badań, innowacyjności i przedsiębiorczości

CEL DZIAŁANIA

Poprawa warunków dla działalności gospodarczej - rozwoju i dyfuzji przedsięwzięć innowacyjnych.

OPIS DZIAŁANIA

Wysoka aktywność innowacyjna przedsiębiorstw oraz efektywne wykorzystanie przez przemysł wiedzy i badań naukowych są obecnie kluczowymi czynnikami decydującymi o konkurencyjności gospodarki, zarówno na poziomie krajowym, jak i regionalnym. Nadrzędnym celem gospodarki opartej na wiedzy jest nawiązanie bliskiej współpracy pomiędzy nauką a podmiotami gospodarczymi, wzmocnienie instytucji ułatwiających współpracę, a także transfer i absorpcję innowacji oraz zwiększenie dostępności finansowania.

W ramach Działania 1.3. „Wspieranie Innowacji” wspierane będą projekty związane z tworzeniem i udostępnianiem przedsiębiorcom infrastruktury do prowadzenia innowacyjnej działalności gospodarczej w ramach parków przemysłowych, parków naukowo-technologicznych oraz inkubatorów technologicznych wraz z wyposażeniem znajdujących się w nich laboratoriów. Wspierane będą projekty przyczyniające się do wzrostu konkurencyjności przedsiębiorstw poprzez innowację produktową lub procesową.

W ramach Działania wsparcie uzyskają również centra doskonałości, centra transferu technologii, a także tworzenie infrastruktury zaplecza badawczo-rozwojowego w przedsiębiorstwach. Uzupełnieniem działań będzie także wspieranie sieci współpracy zorientowanej na prowadzenie innowacyjnej działalności gospodarczej na przykład poprzez rozwój klastrów. Przewiduje się również możliwość utworzenia profesjonalnych ponadregionalnych organizacji (działających w regionie) zajmujących się gromadzeniem, koordynacją i realizacją ofert inwestorów z zewnątrz oraz ich kompleksową obsługą prawno-administracyjną, co w efekcie przyczyni się do zwiększenia atrakcyjności inwestycyjnej regionów Polski Wschodniej poprzez szeroko pojętą promocję.

Działania ośrodków będą zawierać usługi doradcze, logistyczne, pomoc w negocjacjach, obsługę prawno-administracyjną inwestorów, nadzór, przygotowanie i przeprowadzanie akcji promocyjnej inwestorów, jak i obszaru Polski Wschodniej.

RODZAJE PROJEKTÓW

W ramach Działania realizowane będą projekty polegające na:

- budowie, rozbudowie i uruchomieniu parków przemysłowych, parków naukowo-technologicznych oraz inkubatorów technologicznych (w tym przedsiębiorczości akademickiej) wraz z wyposażeniem znajdujących się w nich laboratoriów;
- budowie, rozbudowie i uruchomieniu centrów doskonałości, centrów transferu technologii;
- przygotowanie terenów do działalności inwestycyjnej związanej z parkami i inkubatorami przedsiębiorczości (m.in. realizacja dojazdów, sieci infrastruktury technicznej do terenów inwestycyjnych);
- tworzeniu infrastruktury zaplecza badawczo-rozwojowego w przedsiębiorstwach;
- przygotowanie obszarów produkcyjnych – kompleksowe przygotowanie terenu pod inwestycje;
- tworzenie i rozwój ponadregionalnych ośrodków obsługi inwestorów;
Ponadregionalny ośrodek obsługi inwestorów będzie mieć na celu m. in.:
  - promowanie obszaru Polski Wschodniej i jego zasobów,
  - stworzenie systemu wymiany informacji oraz obsługi w zakresie współpracy z inwestorami zewnętrznymi,
  - promowanie i monitorowanie propozycji współpracy inwestorów,
  - koordynowanie działań promocyjnych związanych z organizacją imprez wystawienniczo – targowo – handlowych,
  - pomoc przedsiębiorstwom w promocji wyrobów na rynkach zagranicznych,
  - kompleksową obsługę prawno-administracyjną, promocyjną, logistyczną i językową potencjalnych inwestorów,
  - promocję ofert zewnętrznych inwestorów, informację na temat inwestycji już wdrożonych lub będących w trakcie realizacji,
- współpracę z innymi regionalnymi ośrodkami obsługi inwestorów;
- wspieranie sieci współpracy dotyczącej innowacyjnej działalności gospodarczej (np. rozwój klastrów).

RODZAJE BENEFICJENTÓW

- uczelnie wyższe;
- jednostki samorządu terytorialnego oraz związki, porozumienia i stowarzyszenia z ich udziałem;
- jednostki badawcze, w tym jednostki organizacyjne Polskiej Akademii Nauk;
- instytucje wspierające rozwój innowacyjny regionu (centra transferu technologii, parki naukowo-technologiczne, przemysłowe, inkubatory przedsiębiorczości);
- spółki prawa handlowego, w których akcje lub udziały posiada jednostka samorządu terytorialnego;
- agencje rozwoju regionalnego.

KOMPLEMENTARNOŚĆ DZIAŁANIA Z INNYMI PROGRAMAMI

Działanie jest komplementarne z:

- Regionalnymi Programami Operacyjnymi województw Polski Wschodniej.
- Programem Operacyjnym „Konkurencyjna Gospodarka”.
- Ramowymi Programami Badawczymi Unii Europejskiej.

POMOC PUBLICZNA

Działanie może być objęte Pomocą Publiczną.

WARTOŚĆ PROJEKTU

- Projekt inwestycyjny (inny niż niżej wskazany) - całkowita wartość wyniesie co najmniej 5 mln Euro.
- **Kompleksowe** przygotowanie terenu pod inwestycję - całkowita wartość projektu wyniesie co najmniej 2 mln Euro.
- Wspieranie sieci współpracy dotyczącej innowacyjnej działalności gospodarczej (np. rozwój klastrów) - całkowita wartość projektu wyniesie co najmniej 500 tys. Euro.

POZIOM DOFINANSOWANIA

Dofinansowanie z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego wynosi maksymalnie 85% kwalifikujących się wydatków.

W przypadku objęcia działania Pomocą Publiczną wysokość wsparcia będzie wynosić:.....

PRIORYTET I

DZIAŁANIE 1.4: PROMOCJA I WSPÓŁPRACA

FINANSOWANIE: EUROPEJSKI FUNDUSZ ROZWOJU REGIONALNEGO, JEDNOSTKI SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO.

KATEGORIA INTERWENCJI: **55** – Promocja zasobów naturalnych;
82 – Promocja inicjatyw na rzecz współpracy i partnerstwa.

CEL DZIAŁANIA

Zbudowanie stałej platformy kooperacji pomiędzy regionami Polski Wschodniej w zakresie wspólnych działań promocyjnych i rozwoju współpracy międzyregionalnej.

OPIS DZIAŁANIA

Jednym z podstawowych elementów poprawiających atrakcyjność inwestycyjną regionów wschodnich będzie z pewnością wysoki poziom współdziałania pomiędzy nimi i zaangażowanie do współpracy szerokiego grona instytucji i partnerów społeczno-gospodarczych. Rozwój współpracy międzyregionalnej i wynikających z niej wspólnych akcji promocyjnych winien stanowić komplementarne uzupełnienie działań podejmowanych w obszarze unowocześniania infrastruktury akademickiej, wspierania innowacji i budowy podstaw społeczeństwa informacyjnego na obszarze Polski Wschodniej. Zdolność instytucjonalna do prowadzenia spójnych badań analitycznych oraz określania wspólnych dla całego obszaru strategii i programów rozwoju z pewnością wpłynie na poprawę wizerunku Polski Wschodniej oraz zwiększy efektywność pomocy strukturalnej na tym obszarze.

W ramach Działania będą realizowane projekty angażujące do bliskiej współpracy kluczowe instytucje z zakresu szeroko pojętego rozwoju regionalnego. Bezpośrednia współpraca zidentyfikowanych instytucji z pięciu regionów, w takich obszarach jak: administracja publiczna, biznes i innowacje, nauka i szkolnictwo wyższe, transport i komunikacja, oraz organizacje pozarządowe, przyczyni się nie tylko do zwiększenia efektywności wdrażania Programu, dzięki przygotowaniu dobrych jakościowo projektów o zasięgu ponadregionalnym, ale również wzmocni układ instytucjonalny regionów w zakresie realizacji przez nie bardziej skoordynowanej polityki regionalnej i inwestycyjnej. Wdrożenie działania będzie również dobrą okazją do zbudowania trwałej platformy współpracy międzyregionalnej, co z pewnością zwiększy wartość dodaną Programu i bezpośrednio przyczyni się do realizacji trzeciego celu polityki spójności, jakim jest rozwój Europejskiej Współpracy Terytorialnej.

Jednym z oczekiwanych efektów rozwoju współpracy międzyregionalnej będzie uruchomienie wspólnej kampanii promocyjnej służącej poprawie wizerunku Polski Wschodniej i przyciąganiu do regionów większej liczby inwestorów i turystów. Podjęta w ramach niniejszego działania wspólna kampania promocyjna będzie skierowana do szerokiego grona odbiorców w kraju i za granicą, a jej głównym celem będzie dążenie

do zmiany negatywnych stereotypów i skojarzeń związanych z postrzeganiem Polski Wschodniej jako obszaru zacofanego i mało atrakcyjnego. Kampania realizowana w ramach wspólnego projektu dla pięciu województwa będzie miała charakter kompleksowy i obejmie długofalową promocję obszarów pod kątem:

- wypromowania Polski Wschodniej jako „Wschodniej Bramy UE” (*European Gateway*) i pomostu współpracy między Europą Wschodnią i Zachodnią (główne miasta, poziom infrastruktury granicznej i zarządzanie granicą zewnętrzną UE, poziom współpracy transgranicznej, przenikanie się kultur, itd.);
- rozwoju turystyki (wspólne walory przyrodniczo-krajobrazowe, dziedzictwo kulturowe, infrastruktura turystyczna, oferta turystyczna i produkt, itd.);
- przyciągania inwestorów zewnętrznych (warunki inwestowania, oferty terenów inwestycyjnych, obsługa instytucjonalna, itd.).

RODZAJE PROJEKTÓW

W ramach Działania mogą być realizowane m.in. następujące rodzaje projektów:¹⁷

- przygotowanie analiz, ekspertyz i publikacji dotyczących poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego Polski Wschodniej (w tym badanie spójności obszaru w wymiarze społecznym, gospodarczym i terytorialnym);
- przygotowanie analiz, ekspertyz i publikacji dotyczących potencjału turystycznego i kulturowego Polski Wschodniej;
- organizacja warsztatów, seminariów i konferencji (ogólnych i tematycznych) na temat rozwoju regionalnego Polski Wschodniej, identyfikacji i wykorzystania głównych szans rozwojowych (w tym typów projektów i inwestycji), wspólnego potencjału inwestycyjnego województw Polski Wschodniej;
- organizowanie warsztatów, których celem będzie wymiana doświadczeń w zakresie pozyskiwania i obsługi inwestorów, spotkania przedstawicieli Centrów Obsługi Inwestorów z województw Polski Wschodniej, spotkania przedstawicieli samorządów lokalnych z województw Polski Wschodniej oraz regionów o najwyższym wskaźniku BIZ;
- stworzenie wspólnych baz danych na tematy związane z wdrażaniem polityki spójności na obszarze Polski Wschodniej;
- wspólny projekt promocyjny dla całego obszaru Polski Wschodniej (z udziałem pięciu województw);
- identyfikacja potencjalnych klastrów oraz działania na rzecz ich rozwoju;
- organizacja imprez i wydarzeń turystycznych oraz kulturalnych przyciągających turystów z innych regionów Polski i z zagranicy oraz udział w specjalistycznych targach i realizacja kampanii promujących walory Polski Wschodniej;
- projekty związane z tworzeniem transregionalnych produktów turystycznych w Polsce Wschodniej;
- tworzenie wspólnych dla Polski Wschodniej baz danych ofert współpracy przedsiębiorców oraz terenów pod inwestycje.

---

¹⁷ Przy realizacji projektów współpracy międzyregionalnej istnieje możliwość wykorzystania modelu stosowanego w ramach programu INTERREG IIIC, tj. (i) realizacja projektów w oparciu o operacyjne ramy odniesienia (Regional Operation Framework - RFO), (ii) projekty indywidualne (*individual project*), (iii) projekty sieciowe (*networks*) poszczególnych instytucji.

RODZAJE BENEFICJENTÓW

- Instytucja Zarządzająca Programem,
- Instytucje ważne dla regionów z punktu widzenia rozwoju regionalnego, w tym:
  - administracja publiczna i ich jednostki organizacyjne (administracja rządowa i samorządowa szczebla wojewódzkiego i powiatowego, urzędy statystyczne, biura planowania przestrzennego),
  - związki jednostek samorządowych, porozumienia, stowarzyszenia z ich udziałem,
  - otoczenie biznesu i innowacji (agencje rozwoju regionalnego i lokalnego, kluby biznesu, Centra Obsługi Inwestorów, izby gospodarcze, parki naukowo-technologiczne, centra transferu technologii, itd.),
  - uczelnie wyższe (np. akademickie biura karier),
  - Regionalne Organizacje Turystyczne,
  - organizacje pozarządowe (działające w obszarze ekologii, pomocy społecznej, itd.).

KOMPLEMENTARNOŚĆ DZIAŁANIA Z INNYMI PROGRAMAMI

Działanie 1.4. jest komplementarne z :

- Regionalnymi Programami Operacyjnymi województw Polski Wschodniej.
- Programem Operacyjnym „Konkurencyjna Gospodarka”.

POMOC PUBLICZNA

Działanie nie będzie objęte Pomocą Publiczną.

WARTOŚĆ PROJEKTU

Całkowita wartość projektu promocyjnego co najmniej 3 mln Euro. W przypadku wspierania sieci współpracy całkowita wartość projektu wyniesie co najmniej 500 tys. Euro.

POZIOM DOFINANSOWANIA

Dofinansowanie z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego wynosi maksymalnie 85% kwalifikujących się wydatków.

Priorytet II: Miejskie ośrodki wzrostu

PRIORYTET II

DZIAŁANIE 2.1: SYSTEMY MIEJSKIEGO TRANSPORTU ZBIOROWEGO

FINANSOWANIE: EUROPEJSKI FUNDUSZ ROZWOJU REGIONALNEGO, JEDNOSTKI SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO, SPÓŁKI PRAWA HANDLOWEGO JEDNOSTEK SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO.

KATEGORIA INTERWENCJI:

- 25** – Transport miejski
- 28** – Inteligentne systemy transportu
- 52** – Promocja czystego miejskiego transportu publicznego

CEL DZIAŁANIA

Zwiększenie mobilności mieszkańców.

OPIS DZIAŁANIA

Działanie jest otwarte dla obszarów metropolitalnych Polski Wschodniej (**Lublin, Rzeszów i Białystok**), a także dla dwóch miejskich ośrodków wzrostu (**Olsztyn i Kielce**).

W ramach Działania wspierane będą **kompleksowe projekty** o wielkości co najmniej **20 mln Euro** całkowitych kosztów kwalifikowalnych promujące ekologiczny system transportu publicznego, wynikające z aktualnych¹⁸ Zintegrowanych¹⁹ Planów Rozwoju Transportu Publicznego²⁰. Preferowane będą projekty dzięki, którym nastąpi integracja infrastrukturalna wszystkich form (środków) transportu funkcjonujących na terenie miasta (np. trolejbus, autobus, lotnisko, transport indywidualny, kolej). Projekty realizowane w ramach Działania powinny przyczynić się usprawnieniu poruszania się mieszkańców miast, a przez to wpłynąć na zwiększenie ich mobilności zawodowej. Usprawnienia komunikacyjne w obrębie miast pomogą również w likwidacji barier dla rozwoju przedsiębiorczości.

¹⁸ Aktualny Zintegrowany Plan Rozwoju Transportu Publicznego oznacza, iż został przygotowany dla realizacji projektów w ramach Działania 2.1. Plan taki musi być ważny co najmniej w latach 2007-2015.

¹⁹ Dokument Zintegrowany Plan Rozwoju Transportu Publicznego oznacza integrację infrastrukturalną wszystkich form (środków) transportu funkcjonujących na terenie aglomeracji (np. tramwaj, trolejbus, autobus, kolej, dojazd do dworców przesiadkowych, transport indywidualny).

²⁰ Przykładowa struktura Zintegrowanego Planu Rozwoju Transportu Publicznego znajdzie się w załączniku PO „PW”. Dokument taki powinien zostać przygotowany i zatwierdzony przez Radę Miasta/Związek/Porozumienie Międzygminne.

RODZAJE PROJEKTÓW

1. Adaptacja, budowa, przebudowa, rozbudowa sieci: szynowych (w tym tramwaju szybkiego), trolejbusowych, autobusowych (w tym zakup sprzętu):
  - budowa, przebudowa, rozbudowa układu torowego na trasach, pętlach, bocznicach oraz zajezdniach,
  - adaptacja sieci kolejowej do potrzeb miejskiego transportu publicznego,
  - budowa, przebudowa, rozbudowa sieci energetycznej i podstacji trakcyjnych tramwajowych, trolejbusowych,
  - przebudowa, rozbudowa infrastruktury drogowej, w ciągu której znajduje się torowisko,
  - modernizacja, budowa drogi znajdującej się w granicach administracyjnych miasta połączona z zakupem taboru trolejbusowego,
  - wyposażenie dróg, ulic, torowisk w obiekty inżynieryjne i niezbędne urządzenia drogowe służące bezpieczeństwu ruchu pojazdów transportu publicznego,
  - wyposażenie dróg, ulic w infrastrukturą służącą obsłudze transportu publicznego (np. zatoczki, podjazdy, zjazdy) oraz pasażerów (np. przystanki, wysepki),
  - zakup taboru szynowego,
  - zakup ekologicznie czystego, energetycznie sprawnego taboru autobusowego (spełniającego normę EURO 6 lub wyższe),
  - zakup taboru trolejbusowego.
2. Budowa, przebudowa, rozbudowa przystanków, stacji i węzłów przesiadkowych - zintegrowanych z różnymi rodzajami systemów transportu, w tym systemy parkingów dla samochodów „Parkuj i Jedź” („*Park & Ride*”) oraz dla rowerów („*Bike & Park*”) przy krańcowych przystankach komunikacji zbiorowej wraz z towarzyszącą infrastrukturą służącą obsłudze pasażerów.
3. Zakup oraz montaż urządzeń z zakresu telematyki, **wyłącznie w przypadku realizacji z projektami wymienionymi w punkcie 1 i 2,** w tym:
  - systemy centralnego sterowania sygnalizacją,
  - systemy sygnalizacji akustycznej,
  - systemy sygnalizacji świetlnej wzbudzanej przez autobusy, trolejbusy, tramwaje (sygnalizacja akomodacyjna),
  - systemy monitorowania ruchu na kluczowych trasach, w tunelach, newralgicznych punktach miasta wraz z informowaniem o aktualnej sytuacji ruchowej,
  - systemy dystrybucji i identyfikacji biletów,
  - systemy nawigacji satelitarnej dla usprawnienia ruchu i podniesienia bezpieczeństwa transportu publicznego,
  - systemy informacji dla podróżnych - elektroniczne tablice informacyjne, w tym systemy *on-line*,
  - systemy monitorowania bezpieczeństwa montowane na przystankach, peronach, stacjach, węzłach przesiadkowych, parkingach oraz w taborze.

RODZAJE BENEFICJENTÓW

- Miasta na prawach powiatu lub działające w ich imieniu jednostki organizacyjne.
- Związki, porozumienia jednostek samorządu terytorialnego.
- Podmioty wykonujące usługi publiczne na zlecenie gminy/powiatu grodzkiego/związku międzygminnego - w których udziały lub akcje posiada gmina, powiat grodzki, związek międzygminny - na podstawie aktualnej umowy dotyczącej świadczenia usług z zakresu transportu publicznego.

KOMPLEMENTARNOŚĆ DZIAŁANIA Z INNYMI PROGRAMAMI

Działanie jest komplementarne z:

- Regionalnymi Programami Operacyjnymi województw Polski Wschodniej.
- Programem Operacyjnym „Infrastruktura i Środowisko”.

POMOC PUBLICZNA

Działanie nie będzie objęte Pomocą Publiczną.

WARTOŚĆ PROJEKTU

Co najmniej 20 mln Euro całkowitych kosztów kwalifikowanych.

POZIOM DOFINANSOWANIA

Dofinansowanie z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego wynosi maksymalnie 85% kwalifikujących się wydatków.

PRIORYTET II:

DZIAŁANIE 2.2: INFRASTRUKTURA WSPIERAJĄCA FUNKCJE METROPOLITALNE

FINANSOWANIE: EUROPEJSKI FUNDUSZ ROZWOJU REGIONALNEGO,
JEDNOSTKI SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO

KATEGORIA INTERWENCJI: **09** – Inne działania służące stymulowaniu
  innowacji i ducha przedsiębiorczości w MSP
57 – Pomoc w poprawie usług turystycznych.
77 – Inne rodzaje infrastruktury społecznej

CEL DZIAŁANIA

Wzmocnienie funkcji metropolitalnych miast wojewódzkich.

OPIS DZIAŁANIA

W ramach Działania wspierane będą projekty z zakresu budowy i modernizacji infrastruktury umożliwiającej organizację targów, kongresów, imprez sportowych, czy konferencji o znaczeniu ponadregionalnym.

Działanie jest otwarte dla obszarów metropolitalnych Polski Wschodniej (**Lublin, Rzeszów i Białystok**), a także dla dwóch miejskich ośrodków wzrostu (**Olsztyn i Kielce**).

Profesjonalnie zorganizowane centra wystawienniczo – kongresowo – konferencyjne są doskonałym miejscem na promowanie regionu oraz kraju, zarówno pod względem gospodarczym jak i turystycznym. Budowa, modernizacja i rozwój ośrodków targowo-wystawienniczo – kongresowo – konferencyjnych oraz obiektów sportowych wraz z budowa systemu monitorowania i innych systemów poprawiających bezpieczeństwo w w/w obiektach wpłynie bezpośrednio na polepszenie obrazu regionu w oczach potencjalnych inwestorów i zwiedzających, rozwój gospodarczy oraz tworzenie nowych miejsc pracy. Koncepcje działania centrów i obiektów powinny być także komplementarne ze strategiami promocji miast i regionu jako ich główny instrument.

RODZAJE PROJEKTÓW

Inwestycje infrastrukturalne związane z budową, rozbudową i wyposażeniem obiektów:

- wystawienniczych i targowych;
- konferencyjnych;
- sportowych;
- kongresowych.

umożliwiających organizację imprez o charakterze krajowym i międzynarodowym na obszarach metropolitalnych Polski Wschodniej (Lublin, Białystok i Rzeszów) oraz dwóch miejskich ośrodków wzrostu (Olsztyn i Kielce).

RODZAJE BENEFICJENTÓW

- jednostki samorządu terytorialnego: gminy, powiaty, województwa;
- związki, porozumienia i stowarzyszenia jednostek samorządu terytorialnego;
- spółki prawa handlowego, w których udziały lub akcje posiada jednostka samorządu terytorialnego lub Skarb Państwa.

KOMPLEMENTARNOŚĆ DZIAŁANIA Z INNYMI PROGRAMAMI

Działanie jest komplementarne z:

- Regionalnymi Programami Operacyjnymi województw Polski Wschodniej.

POMOC PUBLICZNA

Działanie może być objęte Pomocą Publiczną.

WARTOŚĆ PROJEKTU

Całkowita wartość projektu co najmniej **5 mln Euro**.

POZIOM DOFINANSOWANIA

Dofinansowanie z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego wynosi maksymalnie 85% kwalifikujących się wydatków.

W przypadku projektów objętych Pomocą Publiczną dofinansowanie wyniesie:.....

Priorytet III: Drogi wojewódzkie

PRIORYTET III: DROGI WOJEWÓDZKIE

FINANSOWANIE: EUROPEJSKI FUNDUSZ ROZWOJU REGIONALNEGO, JEDNOSTKI SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO

KATEGORIA INTERWENCJI: 23 – Drogi regionalne/lokalne

CEL PRIORYTETU

Poprawa jakości wewnętrznych powiązań komunikacyjnych województw Polski Wschodniej.

OPIS PRIORYTETU

Zadaniem sprawnego systemu transportowego, zgodnie ze Strategią Rozwoju Transportu na lata 2007 – 2013, jest zapewnienie dostępu do miejsc, dóbr i usług. Z uwagi na to, że układ ciągów komunikacyjnych ma zasadniczy wpływ na wydajność i konkurencyjność gospodarki, priorytetem staje się realizowanie przedsięwzięć skoncentrowanych na usprawnieniu funkcjonowania ciągów komunikacyjnych poprzez przestrzeganie norm technicznych oraz natężenia ruchu i wskaźników bezpieczeństwa.

Założeniem Priorytetu III jest przewyższanie cech peryferyjności komunikacyjnej oraz zmniejszanie dysproporcji rozwojowych województw Polski Wschodniej, co sprzyjać ma wzmacnianiu ich pozycji oraz zapewniać stały, zrównoważony i harmonijny rozwój.

Inwestycje w budowę bądź modernizację międzyregionalnych odcinków dróg wojewódzkich (preferowane odcinki łączące co najmniej dwa województwa) Polski Wschodniej mają za zadanie udrożnienie przepływu oraz skrócenie czasu przewozu towarów i osób. W pośredni sposób inwestycje te przyczynią się również do stworzenia optymalnych warunków dla rozwoju przedsiębiorczości i turystyki oraz zwiększenia zainteresowania kapitału krajowego i zagranicznego na obszarze regionów stanowiących zewnętrzną granicę Unii Europejskiej.

RODZAJE PROJEKTÓW

W ramach Priorytetu wsparcie otrzymają następujące projekty:

1. budowa oraz przebudowa, rozbudowa i remont istniejących dróg wojewódzkich, a także obwodnic, mostów i węzłów komunikacyjnych w ciągach dróg wojewódzkich wraz z infrastrukturą towarzyszącą (w tym publiczną kanalizacją teleinformatyczną).
2. budowa, przebudowa, modernizacja, remont lub rozbudowa dróg, węzłów, skrzyżowań wraz z towarzyszącą infrastrukturą drogową.
3. budowa, remont lub rozbudowa obiektów mostowych, wiaduktów, estakad, tuneli drogowych, obwodnic, obejść miast.

4. budowa infrastruktury towarzyszącej w zakresie bezpieczeństwa ruchu drogowego, ochrony środowiska lub przyczyniająca się do realizacji polityki horyzontalnej w zakresie społeczeństwa informacyjnego wyłącznie w przypadku: budowy, przebudowy, remontów lub modernizacji rodzajów projektów realizowanych w pkt. 1 i /lub 2 i 3:
- zjazdy, zatoki autobusowe i inne urządzenia drogowe;
  - sygnalizacja świetlna, bariery ochronne lub ogrodzenia;
  - osłony przeciwolśnieniowe lub ekrany akustyczne;
  - chodniki;
  - przejścia dla pieszych;
  - ciągi i ścieżki rowerowe;
  - oświetlenie;
  - infrastruktura przyczyniająca się do ochrony środowiska np. urządzenia odwadniające w tym kanalizacja deszczowa, zbiorniki retencyjne, przepusty, sączki, zbiorniki odparowujące, separatory dla wód odpadowych.

BENEFICJENCI W RAMACH PRIORYTETU

- Samorządy Województw lub ich jednostki organizacyjne.
- Miasta na prawach powiatu, w których zarządzie znajdują się odcinki dróg wojewódzkich.

POMOC PUBLICZNA

Działanie nie jest objęte Pomocą Publiczną.

WARTOŚĆ PROJEKTU

Całkowita wartość projektu dla:

- dróg - co najmniej 5 mln Euro.
- obwodnic – co najmniej 2 mln Euro.

POZIOM DOFINANSOWANIA

Dofinansowanie z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego wynosi maksymalnie 85% kwalifikujących się wydatków.

Priorytet IV: Pomoc techniczna

PRIORYTET IV

DZIAŁANIE 4.1: WSPARCIE PROCESU WDRAŻANIA PROGRAMU – WYDATKI LIMITOWANE

FINANSOWANIE: EUROPEJSKI FUNDUSZ ROZWOJU REGIONALNEGO, BUDŻET PAŃSTWA, JEDNOSTKI SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO

KATEGORIA INTERWENCJI: **90** – Przygotowanie, wdrażanie, monitoring i kontrola.
  91 – Ewaluacja, studia, informacja i promocja

CEL DZIAŁANIA

Optymalizacja systemu zarządzania programem, a także zapewnienie skuteczności działania administracji zaangażowanej we wdrażanie Programu.

OPIS DZIAŁANIA

W ramach Działania realizowane będą projekty wspierające proces wdrażania Programu dzięki zatrudnieniu odpowiedniej ilości wykwalifikowanych osób, organizacji prac Komitetu Monitorującego, finansowaniu kosztów kontroli realizacji projektów dla zwiększenia efektywności i sprawności programu.

RODZAJE PROJEKTÓW:

- zatrudnienie personelu zaangażowanego w przygotowywanie, wybór, ocenę, monitorowanie, kontrolę i audyt projektów i programu, a także kontrolę finansową i weryfikację płatności (wynagrodzenie oraz inne wydatki np. na pokrycie kosztów wynajmu i remontu powierzchni biurowej);
- wynajęcie /wyremontowanie powierzchni biurowej na potrzeby przygotowania i wdrażania programu;
- organizacja prac Komitetu Monitorującego dokonującego oceny i selekcji projektów / uczestnictwo przedstawicieli Instytucji Zarządzającej Programem i Pośredniczących w posiedzeniach Komitetu Monitorującego;
- finansowanie kosztów przygotowania projektów;
- organizacja prac Komitetu Monitorującego, a także zbieranie i analiza danych na potrzeby procesu wdrażania i monitorowania pomocy;
- obsługa procesu kontroli i audyt realizacji projektów (w tym kontrola na miejscu).

RODZAJE BENEFICJENTÓW

- Instytucja Zarządzająca Programem,

- Jednostki uczestniczące w imieniu Instytucji Zarządzającej Programem w zarządzaniu działaniami oraz Instytucje Wdrażające.

POZIOM DOFINANSOWANIA PROJEKTÓW

Dofinansowanie z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego wynosi maksymalnie 85% kwalifikujących się wydatków.

KOMPLEMENTARNOŚĆ DZIAŁANIA Z INNYMI PROGRAMAMI

Działanie jest komplementarne z :

- Regionalnymi Programami Operacyjnymi województw Polski Wschodniej.
- Programem Operacyjnym „Pomoc Techniczna”.

PRIORYTET IV

DZIAŁANIE 4.2: WSPARCIE PROCESU WDRAŻANIA PROGRAMU – WYDATKI NIELIMITOWANE

FINANSOWANIE: EUROPEJSKI FUNDUSZ ROZWOJU REGIONALNEGO, BUDŻET PAŃSTWA, JEDNOSTKI SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO

**KATEGORIA INTERWENCJI: 90 – Przygotowanie, wdrażanie, monitoring i kontrola.
91 – Ewaluacja, studia, informacja i promocja**

CEL DZIAŁANIA

Poprawa kwalifikacji pracowników, wsparcie logistyczne i eksperckie procesu wdrażania Programu.

OPIS DZIAŁANIA

W ramach Działania realizowane będą projekty mające przyczynić się do zwiększenia efektywności procesu wdrażania Programu poprzez zakup odpowiedniego sprzętu, kształcenie pracowników zaangażowanych we wdrażanie PO „RPW”, dostarczenie wsparcia eksperckiego dla prawidłowego funkcjonowania procesu wdrażania Programu, wsparcie procesu ewaluacji oraz przygotowania dokumentów programowych dla obecnego i następnego okresu programowania (ekspertyzy, badania).

RODZAJE PROJEKTÓW

- organizacja i przeprowadzenie szkoleń dla pracowników zaangażowanych we wdrażanie Programu oraz udział w szkoleniach i innych formach kształcenia w zakresie związanym z problematyką wdrażania funduszy pracowników odpowiedzialnych za wdrażanie Programu;
- kursy językowe,
- studia podyplomowe o tematyce bezpośrednio związanej z programowaniem, zarządzaniem i wdrażaniem funduszy strukturalnych,
- staże krajowe i zagraniczne w zakresie tematyki związanej z programowaniem, zarządzaniem i wdrażaniem funduszy strukturalnych,
- warsztaty, konferencje, spotkania robocze poświęcone tematyki związanej z programowaniem, zarządzaniem i wdrażaniem funduszy strukturalnych,
- organizacja i przeprowadzenie szkoleń dla osób zaangażowanych we wdrażanie Programu (m.in. dla ekspertów, członków Komitetu Monitorującego);
- zakup sprzętu ruchomego oraz komputerowego wraz z oprogramowaniem oraz innego sprzętu biurowego (np. komputery, serwery, monitory, projektory multimedialne, skanery, faksy, kopiarki, drukarki, telefony), wyposażenia i materiałów biurowych (w tym usługi pocztowe) na potrzeby wdrażania Programu;

- przygotowanie analiz, badań, sprawozdań oraz finansowanie pomocy ekspertów zewnętrznych w celu opracowania optymalnego systemu wdrażania programu;
- finansowanie pomocy ekspertów zewnętrznych w celu oceny wniosków infrastrukturalnych w ramach programu;
- ewaluacja;
- przygotowanie ekspertyz, badań, przygotowanie dokumentów programowych na obecny i następny okres programowania;
- opracowywanie studiów wykonalności i innych dokumentów związanych z przygotowaniem projektów (*project pipeline*).

RODZAJE BENEFICJENTÓW

- Instytucja Zarządzająca Programem;
- Jednostki uczestniczące w imieniu Instytucji Zarządzającej Programem w zarządzaniu działaniami oraz Instytucje Wdrażające.

KOMPLEMENTARNOŚĆ DZIAŁANIA Z INNYMI PROGRAMAMI

Działanie 4.2. jest komplementarne z :

- Regionalnymi Programami Operacyjnymi województw Polski Wschodniej.
- Programem Operacyjnym „Pomoc Techniczna”.

POZIOM DOFINANSOWANIA PROJEKTÓW

Dofinansowanie z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego wynosi maksymalnie 85% kwalifikujących się wydatków.

PRIORYTET IV

DZIAŁANIE 4.3.: DZIAŁANIA INFORMACYJNE I PROMOCYJNE PROGRAMU

FINANSOWANIE: EUROPEJSKI FUNDUSZ ROZWOJU REGIONALNEGO, BUDŻET PAŃSTWA, JEDNOSTKI SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO

**KATEGORIA INTERWENCJI: 90 – Przygotowanie, wdrażanie, monitoring i kontrola.
91 – Ewaluacja, studia, informacja i promocja**

CEL DZIAŁANIA

Upowszechnienie wiedzy na temat wsparcia ze środków Unii Europejskiej województw Polski Wschodniej, a także uspołecznienie prac nad przygotowaniem dokumentów programowych na następny okres programowania.

OPIS DZIAŁANIA

W ramach Działania realizowane będą projekty mające służyć zapewnieniu powszechnego dostępu do informacji o możliwościach ubiegania się o dofinansowanie ze środków EFRR na realizację projektów służących rozwojowi regionalnemu oraz projekty dotyczące informowania opinii publicznej o roli UE w zakresie wspierania regionów.

RODZAJE PROJEKTÓW

W ramach Działania mogą być realizowane m.in. następujące rodzaje projektów:

- przygotowanie i upowszechnianie materiałów informacyjnych – aktualnych dokumentów programowych, podręczników procedur wdrażania, broszur, folderów i innych publikacji;
- przygotowanie i publikacja wydawnictw, insertów do prasy oraz biuletynu informacyjnego;
- przygotowanie i publikacja materiałów prasowych;
- stworzenie i administrowanie stronami internetowymi;
- organizacja konferencji, seminariów i szkoleń dla beneficjentów;
- stworzenie, wyposażenie i utrzymanie punktów informacyjnych;
- organizacja i przeprowadzenie szkoleń dla beneficjentów;
- zatrudnienie pracowników kontraktowych zajmujących się informacją i promocją;
- przygotowanie materiałów i gadżetów promocyjnych;
- organizacja akcji i imprez promocyjnych;
- obsługa i organizacja spotkań mających na celu uspołecznienie procesu prac związanych z przygotowaniem do kolejnego okresu programowania.

RODZAJE BENEFICJENTÓW

- Instytucja Zarządzająca Programem;
- Jednostki uczestniczące w imieniu Instytucji Zarządzającej Programem w zarządzaniu działaniami oraz Instytucje Wdrażające.

KOMPLEMENTARNOŚĆ DZIAŁANIA Z INNYMI PROGRAMAMI

Działanie 4.3. jest komplementarne z :

- Regionalnymi Programami Operacyjnymi województw Polski Wschodniej.
- Programem Operacyjnym „Pomoc Techniczna”.

POZIOM DOFINANSOWANIA PROJEKTÓW

Dofinansowanie z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego wynosi maksymalnie 85% kwalifikujących się wydatków.

2. Kryteria wyboru projektów

**3. Szacunkowa tabela finansowa wg Priorytetów i Działań
w podziale na lata**

4. Szacunkowa tabela możliwości zapewnienia współfinansowania

5. Plan inwestycyjny